

Pohjanmaan luonnonvara- suunnitelma

Kausi 2007–2016

METSÄHALLITUS

Pohjanmaan luonnonvara- suunnitelma

Kausi 2007–2016

Toimittajat

Kari Louhisalmi

Maarit Kaukonen

Hannu Lehtonen

Matti Parikka

Juhani Karjalainen

Jorma Siira

Mika Kemppainen

Matti Keränen

Päivi Virnes

© Metsähallitus 2007

*Kuvat: Juhani Karjalainen, Matti Parikka, Virpi Poutanen,
Arja Rautakoski, Jari Salonen, Markus Sirkka*

Ulkoasu: Arja Rautakoski

Taitto: Taimi Penttinen

Kartat: Seija Pieniniemi

Painopaikka: Edita Prima Oy

Tilaukset:

Puh. 0205 64 7702

Sähköp. natureinfo@metsa.fi

ISSN 1239-1670

ISBN (NIDOTTU) 978-952-446-593-9

ISBN (PDF) 978-952-446-594-6

Painotuote

KUVAILULEHTI

JULKAISIJA	Metsähallitus	JULKAISUAIKA	15.07.2007
TOIMEKSIANTAJA	Metsähallitus	HYVÄKSYMISPÄIVÄMÄÄRÄ	21.5.2007
LUOTTAMUKSELLISUUS	Julkinen	DIAARINUMERO	
TEKIJÄ(T)	Kari Louhisalmi, Maarit Kaukonen, Hannu Lehtonen, Matti Parikka, Juhani Karjalainen, Jorma Siira, Mika Kempainen, Matti Keränen, Päivi Virnes		
JULKAISUN NIMI	Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelma, kausi 2007–2016		

TIIVISTELMÄ

Vuonna 2006 käynnistetyn hankkeen tavoitteena oli laatia maankäytön sekä luonnonvarojen hoidon ja käytön kokonaissuunnitelma Metsähallituksen Pohjanmaan alueen maa- ja vesialueille. Suunnitelma ohjaa Metsähallituksen ja sen eri tulosalueiden toimintaa Pohjanmaan valtion mailla vuosina 2007–16.

Suunnitteluprosessia varten työstettiin ajantasaiset tiedot luonnonvaroista sekä analysoitiin sidosryhmien, asiakkaiden, ja kansalaisten Metsähallitukseen ja valtion maihin ja vesiin kohdistamat tavoitteet ja odotukset. Suunnitelma laadittiin tiiviissä yhteistyössä alueellisista sidosryhmistä koostuvan yhteistyöryhmän kanssa. Kansalaisten mielipiteitä saatiin yleisötilaisuuksista, kansalaiskyselystä ja Internetin kautta.

Suunnitelmassa muodostettiin kuusi vaihtoehtoa, joiden avulla selvitettiin toiminnan erilaisten painotusten vaikutuksia. Vaihtoehtoja arvioitiin ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävyuden kannalta ja valituista näkökulmista. Vaihtoehtotarkastelun tuloksista haettiin tukea tavoiteasetteluun ja tulevan kauden toiminnan linjauksiin. Vaihtoehtojen arvioinnin lopputuloksena yhteistyöryhmä suositteli, että suunnitelmakaudella Metsähallituksen toiminnassa tulisi painottaa talouden ja aluetalouden näkökulmat niin, että luonnonsojeluun ja metsien virkistyskäytön tasoa ei huononnetta nykyisestä.

Metsähallitus vahvisti suunnitelman 21.5.2007. Toiminnan päälinjat tukevat taloutta ja aluetaloutta. Metsien virkistyskäytön ja luonnonsojeluun taso paranee nykyisestä.

Suunnitelman mukaan:

- Metsätalouden hakkuumäärä on suunnitelmakaudella noin 900 000 kuutiometriä vuodessa. Hakkuut lisääntyvät hyvän metsänhoidon, metsien runsaan kasvun ja uusien metsänhoitosuosittelujen käyttöönoton myötä.
- Rantametsien käsittelyssä otetaan huomioon näkökohdat, jotka liittyvät metsien virkistys- ja matkailukäyttöön, vesiensojeluun ja luonnon monimuotoisuuteen.
- Metsiä käsitellään retkeilyreittien ja -rakenteiden läheisyydessä maisema- ja virkistysarvot huomioon ottaen ympäristöohjeiden mukaisesti, tarvittaessa uusia pienipiirteisiä hakkuutapoja käyttäen.
- Vuorovaikutuksen laatua parannetaan Metsähallituksen ja toimintaympäristön välillä.
- Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavassa esitettyjen matkailun painopistealueiden kehittämistä jatketaan. Palvelutuotantoa kehitetään asiakaslähtöisesti kysynnän pohjalta. Pääpaino on matkailuyhteistyössä sekä markkinointiviestinnässä.
- Alueen itäosassa ekologinen verkosto on hyvä. Sojeluun laatua parannetaan ennallistamis- ja luonnonhoitotoimin. Alueen länsiosan ekologisen verkoston laatua parannetaan kohdentamalla säästöpuiden jättämistä alueen keskiosan metsäisten sojelualueiden ympärille sekä ennallistamalla metsätalousalueita sojelualueiden reunoilla. Ekologisen verkoston tukialueiksi perustetaan Itämeren ja Liperinsuon ympäristöarvometsät.
- Alueille, joille Natura 2000-alueiden hoidon ja käytön yleissuunnitelmassa on todettu suunnittelun tarve, laaditaan hoito- ja käyttösuunnitelmat.
- Turvetuotannon ala säilyy nykyisellä tasolla. Turvetuotantoa ohjataan ojitetuille soille sekä soille, joilla ei ole merkitystä soiden- tai lajiensuojelun kannalta tai missä ei aiheudu kohtuutonta haittaa muille käyttömuodoille.
- Maa- ja merialueilla sijaitsevia maa-ainesvaroja kartoitetaan ja niiden käyttöä ja jalostusastetta kehitetään markkinalähtöisesti ottaen ympäristönäkökohdat korostetusti huomioon.
- Rantatonttutuotantoa ja -myyntiä jatketaan valtio-omistajan asettamien tavoitteiden ja reunaehtojen mukaisesti.
- Tuulivoimaloiden rakentaminen ohjataan vahvistetuissa kaavoissa osoitetuille alueille.

Luonnonvarasuunnitelman toteutumista seurataan sovitujen mittareiden avulla. Tiedot kerätään vuosittain. Suunnitelman välitarkastelu ja loppukauden toimintaohjelman tarkistus tehdään 2012. Toimintaohjelmaa voidaan tarkistaa aikaisemminkin, jos toimintaympäristössä tapahtuu merkittäviä muutoksia.

AVAINSANAT	luonnonvarasuunnittelu		
SARJAN NIMI JA NUMERO	Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 59		
ISSN 1239-1670	ISBN 978-952-446-593-9 (NIDOTTU), ISBN 978-952-446-594-6 (PDF)		
SIVUMÄÄRÄ	116	KIELI	Suomi
KUSTANTAJA	Metsähallitus	PAINOPAikka	Edita Prima Oy
JAKAJA	Metsähallitus	HINTA	25 €

Sisältö

1. Johdanto	7
1.1 Luonnonvarasuunnitelman tarkoitus ja tavoitteet	7
1.2 Suunnittelualue	8
1.3 Projektin organisointi	8
1.4 Luonnonvarasuunnitelman laadinta	8
2. Kauden 1999–2005 arviointi	10
2.1 Toimintaympäristön kehitys	10
2.2 Metsähallituksessa tapahtuneet muutokset	12
2.2.1 <i>Edellisen suunnitelman ratkaisut</i>	12
2.2.2 <i>Kauden 2000–2005 merkittävimmät muutokset</i>	12
2.3 Maa- ja vesialueet	13
2.4 Luonnonsuojelu	14
2.4.1 <i>Suojelualueverkosto</i>	14
2.4.2 <i>Talousmetsien luonnonhoito</i>	14
2.5 Metsävarat	15
2.6 Hakkuut ja metsänhoito	16
2.7 Virkistyskäyttö ja luontomatkailu	16
2.8 Metsästys ja kalastus	18
2.9 Kaavoitus ja maa-ainestoiminnot	18
3. Nykytilan kuvaus	20
3.1 Suunnitelma-aineistot ja niiden luotettavuus	20
3.2 Maat, metsät ja vedet	21
3.3 Luonnonsuojelun nykytila	23
3.3.1 <i>Osa-alueiden kuvaukset</i>	23
3.3.2 <i>Ekologinen verkosto</i>	28
3.3.3 <i>Suojelualueiden hoito</i>	32
3.4 Talousmetsien nykytila	36
3.4.1 <i>Ikärakenne</i>	36
3.4.2 <i>Kasvupaikat</i>	37
3.4.3 <i>Ojitetut suot</i>	38
3.4.4 <i>Puusto</i>	38
3.4.5 <i>Puulajirakenne</i>	39
3.4.6 <i>Talousmetsien kasvu</i>	39
3.5 Virkistyskäyttö ja luontomatkailu	39
3.6 Erätalous	41
3.6.1 <i>Metsästys ja riistanhoito</i>	41
3.6.2 <i>Kalastus ja kalavesien hoito</i>	42
3.7 Maastoliikenne	43
3.8 Porotalous	43
3.9 Maa-ainestoiminta	44
3.10 Kaavoitustoiminta	44
4. Tavoiteanalyysi	45
4.1 Sidosryhmien tavoitteet ja odotukset vuorovaikutukselle	45
4.2 Kansalaisten odotukset	46

4.2.1 Yleisötilaisuudet	46
4.2.2 Internetkysely	46
4.2.3 Kansalaiskyselyyn tulokset	47
4.2.4 Metsähallituksen alueellisen neuvottelukunnan kannanotto	48
4.3 Metsähallituksen henkilöstökysely	48
4.4 Omistajan linjaukset	48
4.5 Tavoitteiden ja vaihtoehtojen kuvaaminen	49
4.6 Yhteenveto tavoitteista	50
5. Vaihtoehtotarkastelu	51
5.1 Vaihtoehtotarkastelun tavoitteet	51
5.2 Suunnitelmavaihtoehdot	51
5.3 Vaihtoehtojen tulokset	53
5.4 Vaihtoehtojen arvottaminen	53
6. Toiminnan päälinjat	55
6.1 Toiminnan linjaukset Pohjanmaan alueelle kaudelle 2007–2016	55
7. Toimintaohjelma 2007-2011	57
7.1 Maankäyttö	57
7.2 Luonnonsuojelu	58
7.2.1 Suojelualueverkosto	59
7.2.2 Talousmetsien luonnonhoito	60
7.3 Erätalous	63
7.3.1 Metsästys ja riistanhoito	63
7.3.2 Kalastus	63
7.3.3 Vedet	63
7.4 Virkistyskäyttö ja luontomatkailu	64
7.5 Yhteistyö ja vuorovaikutus toimintaympäristön kanssa	66
7.6 Metsätalous	66
7.7 Porotalous	68
7.8 Kaavoitus ja kiinteistökauppa	68
7.9 Maa-ainestoinnot	69
7.10 Vaikutusten arviointi ja riskianalyysi	69
7.11 Lausunnot ja niihin annetut vastineet	73
8. Seuranta	87
Liite 1. Projektiorganisaatio	90
Liite 2. Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueen neuvottelukunta	91
Liite 3. Luonnonvarasuunnitelman seuranta, kausi 1999-2005	92
Liite 4. Alue-ekologisten suunnitelmien seuranta	100
Liite 5. Kohti kestäväää ja rikastavaa luonnonvarasuunnittelua	105
Liite 6. Yleisötilaisuuksien keskustelunaiheet	107
Liite 7. Kansalaiskyselyyn tiivistelmä	108
Liite 8. Yhteistyöryhmän suositus	110
Liite 9. Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiirin eriyvä mielipide	111
Liite 10. Maankäyttöpäätökset	113
Liite 11. Hakkuulaskelman kuvaus ja metsien rakenteen kehitys	114
Liite 12. Lausunnonantajat	116
Kartta: Maankäyttötilanne 21.5.2007	

1.

Johdanto

1.1 Luonnonvarasuunnitelman tarkoitus ja tavoitteet

Luonnonvarasuunnittelu on Metsähallituksen keskeisin työkalu toiminnan mitoituksessa ja ohjauksessa. Suunnitelman laadinnassa tarkastellaan valtion maiden ja vesien käyttöä ja toiminnan painotuksia taloudellisen, ekologisen, sosiaalisen ja kulttuurisen kestävyuden pohjalta. Työn tuloksena tarkistetaan eri käyttömuotojen painotukset ja keskeisten toimintojen mitoitus vastaamaan nykyisiä tavoitteita ja luonnonvarojen tilaa. Metsähallituksen toimintoja ovat metsätalous, luonnonsuojelu, virkistyskäyttö, luontomatkailu, kiinteistöjalostus ja maa-ainekauppa sekä siemen- ja taimituotanto. Suunnitteluprosessin avulla Metsähallitus lisää toimintaympäristön tietoisuutta valtion luonnonvarojen tilasta ja käytöstä sekä Metsähallituksen roolista liikelaitoksena, joka pitää sisällään liiketoimintaa ja julkisia hallintotehtäviä.

Tämän luonnonvarasuunnitelman tavoite on ohjata Metsähallituksen ja sen eri tulosalueiden toimintaa Pohjanmaan valtion mailla kaudella 2007–2016. Suunnitelman seurantatietoa kerätään vuosittain ja sen toteutumista käydään lävitse tulosalueiden sidosryhmätapaamisissa. Suunnitelma tarkistetaan kauden puolivälissä.

Pohjanmaan alueen talousmetsien tuotolla on tärkeä rooli koko Metsähallituksen tulostavoitteen saavuttamisessa. Metsähallituksella on etenkin Koillismaalla huomattava aluetaloudellinen merkitys työn, toimeentulon ja yleisen taloudellisen aktiivisuuden kannalta.

Metsähallituksen hoidossa olevat kansallispuistot ja muut suojelualueet ovat usein vetovoimaisia luontomatkailukohteita. Suojelualueet ovat paikoin matkailun tärkeä voi-

mavara, niiden aluetaloudelliset ja hyvinvointivaikutukset ovat merkittäviä. Luontomatkailun kasvun ja kansainvälistymisen kautta Metsähallituksen hoitamien suojelualueiden rooli tulee entisestään vahvistumaan.

1.2 Suunnittelualue

Suunnittelualue noudattaa Metsähallituksen metsätalouden Pohjanmaan alueen rajoja. Alue on Pohjois-Pohjanmaan maakuntaa hieman laajempi. Mukaan tulevat Kainuusta Puolanka ja alueen eteläosasta Lestijärvi, Toholampi, Lohtaja, Himanka, Kälviä, Ullava ja Kannus. Suunnitelma-alueella on 47 kuntaa. Metsähallituksen hallinnassa Pohjanmaalla on kaikkiaan 1,6 miljoonaa hehtaaria maa- ja vesialueita eli noin 23 % koko alueen pinta-alasta.

1.3 Projektin organisointi

Metsähallituksen johtoryhmä päätti suunnittelun käynnistämisestä tammikuussa 2006. Suunnitelma tehtiin projektina yhteistyössä tulosalueiden kesken. Projektia ohjasi aluejohtajista koostuva ohjausryhmä.

Luonnonvarasuunnitelmaa tekemään koottiin yhteistyöryhmä, jossa oli mukana viranomaisia ja järjestöjä sekä metsiin liittyvien elinkeinojen ja virkistyskäytön edustajia. Yhteistyöryhmä arvioi Metsähallituksen toimintaa ja tuotti tietoa päätöksenteon tueksi. Työryhmässä oli 22 edustajaa. Ryhmä työskenteli maaliskuusta 2006 maaliskuuhun 2007 kokoontuen yhteensä 6 kertaa.

Kansalaisille järjestettiin kahdeksan yleisötilaisuutta marraskuussa 2006. Palautetta ja mielipiteitä saatiin myös kansalaiskyselyyn vastanneilta ja internetin kautta.

1.4 Luonnonvarasuunnitelman laadinta

Uuteen luonnonvarasuunnitelmaan yhdistettiin aiemmin tehty alue-ekologiset suunnitelmat, joita Pohjanmaalla tehtiin 22 alueelle. Näiden suunnitelma-alueiden ekologisia arvoja tarkastellaan ja arvioidaan osana luonnonvarasuunnitelmaa neljänä maantieteellisenä osa-alueena. Osa-alueet ovat Koillismaa, Puolanka, Oulu pohjoinen ja Oulu eteläinen. Osa-alueet esitellään tarkemmin luvussa 3.

Suunnitteluprosessia varten työstettiin ajantasaiset luonnonvaratiedot paikkatietokannasta. Suunnittelutyön aluksi tarkasteltiin kuluneen suunnittelukauden tavoitteiden toteutumista ja toimintaympäristön muutoksia. Seuraavaksi selvitettiin, mitkä ovat sidosryhmien, asiakkaiden ja kansalaisten Metsähallitukseen ja valtion maihin kohdistamat tarpeet ja odotukset ja mitä tavoitteita haluttiin asettaa metsien eri käyttömuodoille uudelle suunnittelukaudelle. Tavoitteiden määrittelyyn osallistuivat yhteistyöryhmä, projektiryhmä ja ohjausryhmä sekä Metsähallituksen henkilökunta.

Tavoitteet ryhmiteltiin ja niitä analysoitiin neljästä eri näkökulmasta, joita olivat luonnonsuojelun ja ekologisen kestävyuden, talouden, virkistyskäytön ja matkailun sekä elävän maaseudun näkökulma. Näkökulmia kuvaamaan valittiin yhteensä yhdeksän mittaria, joita käytettiin vaihtoehtojen arviointikriteereinä.

Mahdollisuutta edetä kohti tavoitteita arvioitiin vaihtoehtojen avulla. Pohjanmaan luonnonvarojen käytölle luotiin kuusi vaihtoehtoista toimintamallia painottamalla eri tavalla kunkin näkökulman keskeisiä tavoitteita. Jokaisen toimintamallin vaikutukset selvitetiin ja laskettiin MELA-metsäsuunnitteluohjelmistolla ja paikkatietoanalyysillä. Näin saatiin arvot vaihtoehtojen arviointikriteereille. Kriteerikohtaisten arvojen perusteella vaihtoehtojen vaikutuksia oli helpompi vertailla keskenään.

Vaihtoehtojen tulosten perusteella arvioitiin, millainen toiminta vastaisi parhaiten omistajan, asiakkaiden ja sidosryhmien asettamia tavoitteita ja mitä muutoksia nykyisen toiminnan painotuksiin olisi tarpeen tehdä. Arviointivaiheessa käytettiin apuna erilaisia päätöstukitekniikoita kuten äänestysmenetelmiä ja internetsovelluksia.

2.

Kauden 1999–2005 arviointi

2.1 Toimintaympäristön kehitys

Pohjanmaan alueella väestön kokonaismäärä on kasvanut. Huolenaiheena on erityisesti nuoren ja työikäisen väestön väheneminen Oulun ja Kokkolan seutuja lukuun ottamatta. Maaseudun haja-asutusalueiden väestökato ja väestön vanheneminen on riski koko alueen elinkeinotoiminnalle. Kuntien asukasmäärän lasku heikentää palvelujen ylläpitomahdollisuuksia. Myös metsien hoitoon ja puunkorjukseen on kehittymässä työvoiman vajeusta. Elinvoimaisen aluekehityksen ylläpito edellyttää kaikkien nykyisten elinkeinojen kehittämistä ja yhteensovittamista toimijatahojen yhteistyöllä.

Työpaikat ovat lisääntyneet Pohjanmaan alueella. Samoin työllisten määrä alueella on kasvanut. Työttömien määrä on Pohjanmaan alueella vähentynyt vuosina 1999–2006 15,5 prosentista 11,0 prosenttiin työvoimasta. Työttömyys jatkuu kuitenkin vaikeana alueen reunoilla erityisesti Koillismaalla ja Iin - Kuivaniemen alueilla, joilla työttömyysaste on edelleen vajaat 20 prosenttia työvoimasta.

Metsäsektorin kehitys Pohjanmaalla on ollut tarkastelujaksolla myönteistä. Hakkuiden määrä on kasvanut Pohjois-Pohjanmaalla ja metsäohjelmassa asetetut hakkuutavoitteet on saavutettu. Hakattua puutavaraa ei jalosteta kokonaisuudessaan alueella, vaan erityisesti kuitupuuta viedään huomattavia määriä jalostettavaksi Kemiin, Kaajaaniin ja Pietarsaareen. Koivukuidun käyttö loppui Oulussa syksyllä 2006. Havukuitupuun käyttöä lisätään miljoonalla kuutiometrillä, minkä seurauksena puun nettokäyttö lisääntyy Oulussa 300 000 m³:llä. Seurauksena on myös se, että koivukuitupuun kuljetusmatkat pitenevät. Tukkipuun osalta tilanne on toinen: alueella jalostetaan tukkia enemmän kuin sitä hakataan. Saha- ja puutuote-

teollisuuden kehittämiseen on panostettu alueella voimakkaasti, mikä on lisännyt järeän puun ja erityisesti pieniläpimittaisen tukin kysyntää ja käyttöä. Samalla on syntynyt uusia työpaikkoja maaseudulle. Energiapuun käyttö on lisääntynyt merkittävästi. Energiapuun käyttöpaikkoja on tullut lisää ja kehityksen arvioidaan jatkuvan samansuuntaisena.

Metsähallitus on ollut aktiivinen toimija alueen metsäsektorilla. Se on edistänyt alueellisen metsäohjelman toteutumista, toiminut puutuoteteollisuuden kehittämistyössä ja muissa maakunnallisissa kehittämissryhmissä. Metsähallituksen vuosittainen tasainen puuntoimitus vakauttaa ja parantaa useimpien alueen puunjalostusyrityksien toiminnan edellytyksiä.

Luontomatkailun merkitys valtion suojelu- ja retkeilyalueiden käyttömuotona on viimeisen kymmenen vuoden aikana tullut yhä tärkeämmäksi. Lapissa matkailu työllistää jo nyt enemmän kuin mikään muu yksittäinen luontoon tukeutuva taloudellinen toimiala. Pohjois-Suomessa merkittävä osa nykyisistä luontomatkailuaktiiviteeteista keskittyy valtion suojelu- ja retkeilyalueille tai niiden välittömään läheisyyteen. Metsähallitus on keskeisessä asemassa retkeilypalvelujen tuottajana.

Matkailun kasvu Pohjanmaan alueella on tuonut työtä etenkin Koillismaalle, Kalajoelle ja Oulun seudulle. Matkailualueiden vetovoimaisuuden edistämiseksi on viime vuosina muotoutunut vahvaa alueellista yhteistyötä. Metsähallitukseltakin odotetaan nykyisin toiminnan muutosta puitteiden luojasta palvelujen tarjoajaksi. Metsähallituksen aktiiviseen rooliin matkailualueiden kehittämisessä sisältyy mm. kehityshankkeisiin osallistumista, tonttitarjontaa sekä palveluvarustuksen rakentamista.

Pohjois-Suomen metsien suojeluvaatimukset nousivat uudelleen esille keväällä 2003, jolloin Suomen luonnonsuojeluliitto ja WWF esittivät uudet karttarajaukset metsien lisäsuojelusta. Metsähallituksen ja järjestöjen välillä aloitettiin keskusteluprosessi, jonka tavoitteena oli alue-ekologisten suunnitelmien täydentäminen. Tämän ns. dialogiprosessin tuloksena Metsähallitus ja WWF sopivat Pohjois-Suomen metsien lisäsuojelusta helmikuussa 2006.

Etelä-Suomen metsien lisäsuojelutarvetta arvioineen ns. ESSU-työryhmän mietinnössä (Suomen ympäristö 437, 2000) esitetään suojelun keskeisimmät kehittämis- ja puutealueet. Etelä-Suomen ja Pohjanmaan metsämaasta on suojeltu lakisääteisesti tai valtioneuvoston periaatepäätöksiin perustuen 1,1 %. Metsähallituksen Pohjanmaan alueen länsiosa kuuluu keskiboreaalisen metsäkasvillisuusvyöhykkeen Pohjanmaan lohkokon, missä vastaava prosenttiosuus on 1,7. Pohjanmaan lohkolla metsiensuojelun painopiste on jo olemassaolevien suojelualueverkkojen piirissä (Rokuan ja Veneneva-Pelson ym. lähistön soidensuojelualueiden ympäristöt, Litokairan ja Olvassuon Natura-alueiden ympäristöt). Suojelualueverkostoa tulisi mietinnön mukaan parantaa määrittelemällä keskeisimmille alueille suojelualueverkon tukialueita. Valtioneuvosto vahvisti vuonna 2002 METSO-ohjelman (Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelma) kaudelle 2003–2012. Metsähallitus toteuttaa ohjelmaa hankkimalla maita luonnonsuojelutarkoituksiin,

rahoittamalla luonnonsuojelualueiden hankintaa tonttien ja maiden myynnillä, luonnonsuojelualueiden luontotyyppitiedon keruulla, ennallistamalla luonnonsuojelualueilla, käyttämällä metsätalouden työvoimaa suojelualueiden ennallistamistöissä ja talousmetsien suojeluarvojen inventoinneilla.

Metsähallituksen talousmetsät ja luonnonsuojelualueet tarjoavat hyvät edellytykset luonnonvarojen tutkimukselle ja yhteistyötä eri tutkimuslaitosten kanssa on jatkettu. Alueilla tehtävä tutkimus palvelee myös suoraan alueiden hoitoa ja käyttöä.

2.2 Metsähallituksessa tapahtuneet muutokset

2.2.1 Edellisen suunnitelman ratkaisut

Pohjanmaan alueen ensimmäinen luonnonvarasuunnitelma valmistui vuonna 1999. Työn lopputuloksena esitettiin perustettavaksi kahdeksan suojelumetsää, joiden suojeluarvojen inventointi tehtiin alue-ekologisessa suunnittelussa. Matkailun ja metsien virkistyskäytön edellytyksiä parannettiin perustamalla neljä virkistysmetsää, joista merkittävimmät ovat Syötteen ja Taivalvaaran virkistysmetsät.

Tavoitteesta lisätä metsätalousmaan pinta-alaa ostamalla metsiä 8 000 ha vuodessa toteutui reilut puolet. Metsien hakkuut ovat toteutuneet likimain tavoitellusti. Suunnitelman seurantaan varten valittiin mittarit ja sovittiin, että suunnitelma tarkistetaan kauden puolivälissä.

2.2.2 Kauden 2000–2005 merkittävimmät muutokset

Metsähallituksen strategia vahvistettiin syksyllä 2005. Siinä keskeisinä tavoitteina korostuvat liiketoiminnan kannattavuuden parantaminen ja julkisten hallintotehtävien tuottavuuden lisääminen yhteiskunnallisten velvoitteiden antamissa rajoissa.

Metsähallituksen lainsäädännöllinen tausta uusiutui vuoden 2005 alusta, jolloin Metsähallitukseen alettiin soveltaa uutta Lakia valtion liikelaitoksista (1185/2002). Samalla tuli voimaan uusi Laki Metsähallituksesta (1378/2004). Perusratkaisu Metsähallituksesta valtion liikelaitoksena, jota tulosohjaavat maa- ja metsätalousministeriö sekä ympäristöministeriö, säilyi ennallaan. Merkittävin muutos uudistuksessa oli se, että kaikki Metsähallituksen julkiset hallintotehtävät keskitettiin luontopalvelujen tulosalueeseen ja samalla siirryttiin liiketoimintojen ja julkisten hallintotehtävien osalta bruttobudjetointiin. Maanhankinta tapahtuu uudessa mallissa budjettivaroin ja toisaalta kaikki maanmyyntitulot tuloutetaan valtiolle.

Toinen Metsähallituksen toimintaan merkittävästi vaikuttanut, uuden Metsähallituslain aiheuttama muutos oli se, että maastoliikenne-, metsästys- ja kalastusluvut määriteltiin valituskelpoisiksi viranomaispäätöksiksi, joiden jakelussa tulee käyttää riippumattomia

jakelukanavia. Lupien maksimimäärät tulee vuosittain kuuluttaa julkisesti, valituskelpoisina kiintiöpäätöksinä. Menettely muutti erityisesti metsästyslupajakelua. Metsähallituksen ei ole enää mahdollista tukea matkailuelinkeinoa tältä osin lupajakeluratkaisuillaan aikaisemmin omaksutun linjan mukaisesti. Uuden työnjaon mukaan metsätalous vastaa riistan elinympäristöjen hoidosta, luontopalvelut metsästykseseen ja kalastukseen liittyvistä aktiivisista kalavesien- ja riistanhoitotoimista sekä lupapolitiikasta ja Villi Pohjola lupajakelusta.

Metsähallituksen metsätalous on kehittänyt voimakkaasti logistiikan, metsäsuunnittelun, metsän- ja ympäristöhoidon osaamista, mikä näkyy yhä tuloksellisempänä toimintana, parempana asiakaspalveluna ja ympäristöhoidon parantumisena. Metsätaloudessa vuonna 2005 käyttöön otettu prosesseihin ja alueellisuuteen perustuva toimintatapa tähtää entistä parempaan toiminnan laatuun ja tehokkuuteen. Metsien käyttö -prosessi toimii kuudella alueella (Länsi-Suomi, Itä-Suomi, Kainuu, Pohjanmaa, Länsi-Lappi, Itä-Lappi ja Ylä-Lappi). Toimitukset asiakkaalle -prosessi toimii neljällä alueella (Länsi-Suomi, Itä-Suomi, Pohjanmaa-Kainuu ja Lappi).

Metsähallituksen luontopalveluissa siirryttiin uuteen organisaatioon vuoden 2006 alussa. Alueyksiköiden määrä väheni kuudesta kolmeen (Etelä-Suomi, Pohjanmaa, Lappi) ja otettiin käyttöön neljään prosessiin (luonnonsuojelu, luonnon virkistyskäyttö, alueiden hallinta, eräasiat) perustuva toimintatapa. Luontopalvelujen organisaatiouudistus parantaa toiminnan tuottavuutta ja palvelukykyä sekä vastaa uuden lainsäädännön vaatimukseen julkisten hallintotehtävien ja liiketoimintojen entistä selkeämmästä eriyttämisestä ja uusien hallintotehtävien hoitamisesta.

Metsähallituksen tarjoamat työpaikat ovat vähentyneet lievästi tarkastelujakson aikana. Metsähallituksen henkilötyövuosien määrä vuonna 2005 oli noin 280. Metsätalouden henkilötyövuosimäärä on tulosalueista suurin, noin 170. Luontopalvelut ja Morenia ovat lisänneet henkilöstöään, ja muiden tulosalueiden henkilöstö on vähentynyt.

Metsähallituksen liikevaihto Pohjanmaan alueella on noin 48 miljoonaa euroa. Liikevaihto on kasvanut noin 5 miljoonaa euroa. Metsätalouden liikevaihto on pysynyt samalla tasolla, mutta muilla tulosalueilla liikevaihto on kasvanut.

2.3 Maa- ja vesialueet

Edellisen luonnonvarasuunnitelman tietoja verrataan vuoden 2005 tietoihin.

Metsähallituksen hallinnoimien maiden ja vesien pinta-ala lisääntyi tarkastelujaksolla 63 000 hehtaaria (956 000 ha → 1 019 000 ha). Maa-ala lisääntyi 58 000 hehtaaria (919 000 ha → 977 000 ha). Luonnonsuojelukäytössä oleva ala lisääntyi 70 000 hehtaaria ja metsätaloussuojelussa oleva maa-ala lisääntyi 8 000 hehtaaria. Valtion maiden ja vesien muu käyttö pitää sisällään muun muassa vuokra- ja käyttöoikeussopimusten alueita sekä metsäntutkimukseen ja -jalostukseen käytettäviä alueita. Puolustusvoimien alueita siirrettiin Metsähallituksen hallintaan reilut 7 000 hehtaaria.

Metsähallituksella on hallinnassaan valtion omistamia vesialueita, yleisiä vesialueita sekä osuuksia yhteisiin vesialueisiin. Pohjanmaan alueen merialueilla yleistä vettä on 638 000 hehtaaria. Sisävesillä valtion vesialueita on yhteensä 41 000 hehtaaria, joista luonnonsuojelualueilla noin 12 000 hehtaaria ja metsätalous- sekä virkistysalueilla 29 000 hehtaaria.

Metsäoppilaitosten opetusmetsät jäivät valtion omistukseen, kun oppilaitokset siirtyivät valtiolta kuntayhtymille. Metsähallitus on luovuttanut opetusmetsien käyttöoikeudet kuntayhtymille. Pohjanmaan alueen opetusmetsät sijaitsevat Taivalkoskella ja Pudasjärvellä ja niiden pinta-ala on yhteensä 1 600 ha. Näitä alueita ei käsitellä luonnonvarasuunnitelmassa.

2.4 Luonnonsuojelu

2.4.1 Suojelualueverkosto

Luonnonsuojeluohjelmien toteutukseen liittyvän maanhankinnan edetessä luontopalvelujen hallinnassa oleva maapinta-ala lisääntyi 70 000 hehtaaria kuluneella suunnittelukaudella. Merkittävin lisäys on Etelä-Kuusamon vanhojen metsien alueet (13 500 ha). Koko Pohjois-Pohjanmaan alueella luonnonsuojeluohjelmien ja kaavamuutosten mukaista pinta-alaa on toteuttamatta vielä noin 9 000 hehtaaria (1.1.2007 tilanne).

Edellisen luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelman mukaan Metsähallitus perusti omalla päätöksellään kahdeksan uutta suojelumetsää yhteispinta-alaltaan 1 491 hehtaaria. Syötteen kansallispuisto perustettiin vuonna 2000. Puiston kokonaispinta-ala on noin 30 000 hehtaaria. Syötteen kansallispuisto ulottuu myös Lapin läänin puolelle. Rokuan kansallispuisto laajeni suunnittelukaudella 166 hehtaaria. Vanhojen metsien suojeluohjelman alueita ei ole vielä perustettu suojelualueiksi.

Suunnittelukauden aikana tehdyt valtioneuvoston päätökset liittävät lähes kaikki lakisääteiset suojelualueet ja valtaosan suojeluohjelmien kohteista Natura 2000 -verkkoon. Verkostoon sisältyy myös muutamia retkeily- ja metsätaloukskäytössä olevia ulkoilu- ja/tai maa-aineslailla toteutettavia alueita.

2.4.2 Talousmetsien luonnonhoito

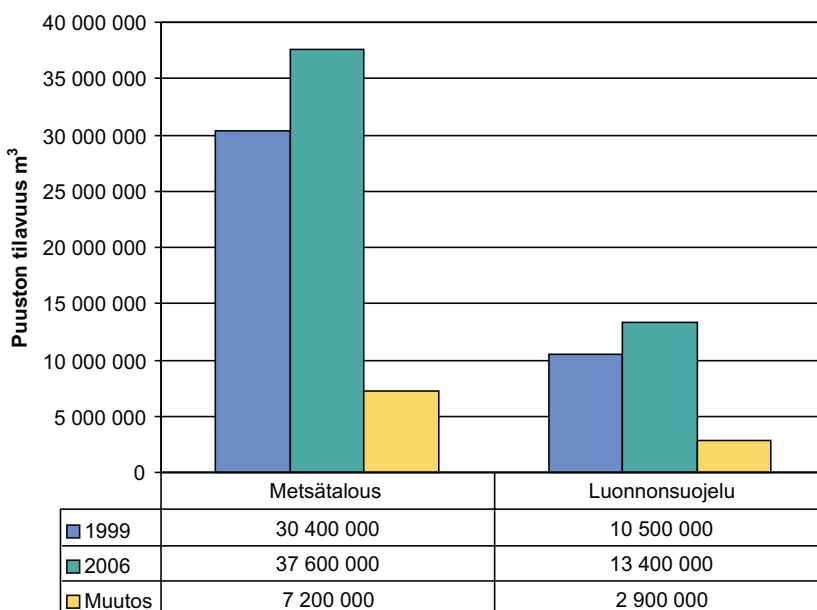
Vuoden 2000 loppuun mennessä Pohjanmaalle laadittiin yhteensä 22 alue-ekologista suunnitelmaa, jotka kattoivat lähes kaikki valtion maat joitakin hajapalstoja lukuun ottamatta. Alue-ekologiset ratkaisut on tallennettu paikkatietojärjestelmään, jotta tietoja voidaan hyödyntää kuviokohtaisten toimenpiteiden suunnittelussa.

Suunnittelussa rajattiin metsätaloukskäytön ulkopuolelle uhanalaisten lajien esiintymä, luontokohteita ja ekologisia yhteyksiä yhteensä 19 830 hehtaaria. Metsätaloukskäyttöä

rajoitettiin riista- ja maisemakohteilla sekä monimuotoisuuden lisäämisalueilla, joita suunnittelun tuloksena syntyi 20 450 hehtaaria.

Alue-ekologisissa suunnitelmissa asetettiin tavoitteita 50 vuoden päähän, joten niiden arvioiminen on tässä vaiheessa hiukan aikaista. Seurannassa ovat vanhat metsät, lehtipuuvaltaiset metsät, lehtipuun osuus ja kulutus. Vanhojen metsien osuus täyttyy tällä hetkellä yli puolella suunnitelma-alueista samoin kuin koko Pohjanmaan alueen keskiarvona. Lehtipuuvaltaiset metsät ovat joillakin alueilla lisääntyneet hieman, toisilla taas vähentyneet. Noin puolella alueista tavoite täyttyy, mutta koko Pohjanmaan keskiarvona ei olla tavoitteessa. Vuotuinen keskimääräinen kulutusmäärä 50 hehtaaria alittaa tavoitteen noin 30 hehtaarilla. Kulotusten osalta tavoitteen saavuttamiseen vaikuttavat suuresti kesän säät. Vuonna 2001 kulotettiin 92 hehtaaria, kun taas vuonna 2004 kulotettiin vain 4,5 hehtaaria.

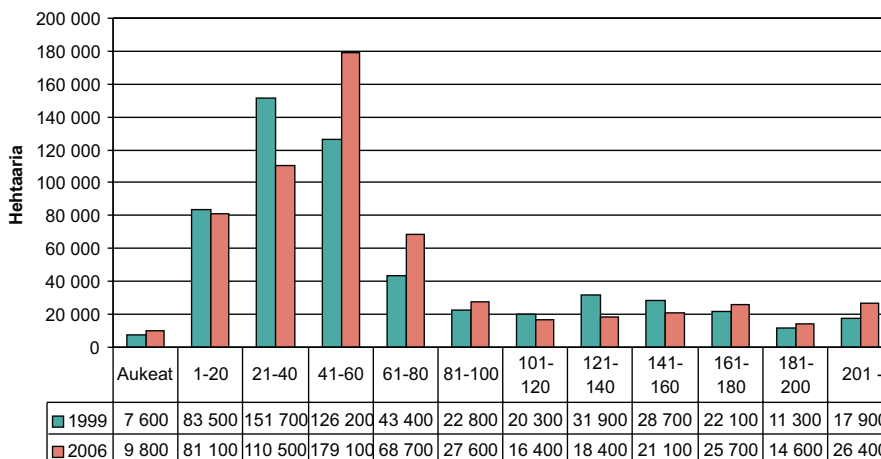
2.5 Metsävarat

Kuva 1. Puuston tilavuuden kehitys.

Alueen puuston kokonaistilavuus lisääntyi 40,9 miljoonasta kuutiometrissä 51 miljoonaan kuutiometriin. Talousmetsien (sis. muun käytön alueet) puuston tilavuus kasvoi 30,4 miljoonasta kuutiometrissä 37,6 miljoonaan kuutiometriin. Luonnonsuojelukäytössä olevien alueiden puuston tilavuus lisääntyi 10,5 miljoonasta kuutiometrissä 13,4 miljoonaan kuutiometriin.

Ikäluokat

Kuva 2. Metsämaan pinta-ala ikäluokittain (talousmetsät, suojelualueet ja muut alueet yhteensä).

Metsien ikärakenteessa on tapahtunut selvä siirtymä varttuneempiin metsiin. Ikäluokat 1–20 ja 21–40 ovat pienentyneet ja vastaavasti luokat 41–60, 61–80 ja 81–100 ovat kasvaneet. Ikäluokat 101–120, 121–140 ja 141–160 ovat pienentyneet. Yli 160 vuotta vanhempien metsien määrä on lisääntynyt. Talousmetsissä näiden metsien osuus on pysynyt vuoden 1999 tasolla. Suojelualueilla niiden määrä on lisääntynyt noin 12 000 hehtaaria.

2.6 Hakkuut ja metsänhoito

Kaudella 1999–2005 hakkuumäärä Pohjanmaan alueella oli yhteensä noin 5,2 milj. m³. Vuotuinen hakkuumäärä oli keskimäärin 755 000 m³. Hakkuusuunnite oli 740 000 m³ vuodessa, eli hakkuumääräkeskiarvo ylittää 2 prosentilla suunnitteen. Kasvatushakkuuta tehtiin vuosittain keskimäärin 5 600 hehtaaria (tavoite 5 000 ha/v) ja uudistushakkuuta 3 500 hehtaaria (tavoite 3 500 ha/v).

Taimikonhoitotöitä tehtiin menneellä kaudella vuosittain keskimäärin 5 100 hehtaaria vuodessa (tavoite 5 000 ha/v) ja kunnostusojituksia tehtiin vuosittain keskimäärin 2 000 hehtaaria tavoitteen ollessa 4 000 ha/v. Maanmuokkausta tehtiin keskimäärin 3 100 hehtaaria vuodessa. Metsänviljelyä tehtiin keskimäärin 2 900 hehtaaria vuodessa.

2.7 Virkistyskäyttö ja luontomatkailu

Matkailuelinkeinon merkitys Pohjanmaalla on viime vuosina kasvanut. Elinkeino-odotukset valtion maiden käyttöä sekä niillä olevien yhteiskunnallisten palveluiden määrää ja laatua kohtaan ovat kasvaneet. Samoin maakunnallisten toimijoiden ja rahoittajien kiinnostus toimialan kehittämismahdollisuuksiin on lisääntynyt.

Valtakunnallisella tasolla erityisesti Valtioneuvoston vuonna 2003 hyväksymässä VILMAT-ohjelmassa on ehdotettu toimenpiteitä eri tahoille luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön kehittämiseksi. Ohjelman keskeisin tavoite on kaksinkertaistaa luonnon virkistyskäyttöön ja luontomatkailuun perustuvat työpaikat vuoteen 2010 mennessä. Toiminta-ohjelma sisältää kaikkiaan 30 eri toimenpidettä, joilla luonnon virkistyskäyttöä ja luontomatkailua edistetään. Keinoina ovat yhteistyön lisääminen, luonnon käytön edellytysten parantaminen ja palvelutarjonnan, tiedon saatavuuden ja osaamisen kehittäminen.

VILMAT-ohjelmaan liittyen Metsähallitus on tehnyt selvitykset valtion maiden luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun työllisyyttä edistävästä kehittämisestä vuoteen 2010. Valitut toimenpiteet tähtäävät:

- alueiden profiloimiseen niiden vetovoimatekijöiden, resurssien ja kysynnän mukaisesti
- opastuksen ja palveluiden laadun ja määrän nostamiseen
- ekologisen, sosiaalisen ja taloudellisen kestävyuden varmistamiseen

Metsähallituksen luontopalveluiden laatimissa virkistyskäytön suunnitelmissa on noudatettu keskittämisen strategiaa. Pohjanmaalle määriteltiin luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön keskeiset aluekokonaisuudet, jotka voivat pitää sisällään lakisääteisiä luonnonsuojelualueita, suojeluohjelma-alueita, virkistysmetsiä ja talousmetsien retkeilykohteita. Yhteiskunnalliset investoinnit näille kohteille ovat kustannustehokkaita ja tukevat parhaiten kysyntää niin jokamiesretkeilyssä kuin luontomatkailussakin. Lisäksi palveluiden laadun kehittäminen on vaikuttavuudeltaan tehokkainta näillä alueilla.

Merkittävin muutos Metsähallituksen virkistyskäytön palveluissa on vuosina 1999–2005 ollut Syötteen kansallispuiston perustaminen ja sen palveluvarustuksen rakentaminen. Luontomatkailun ja virkistyskäytön palveluja on systemaattisesti kehitetty Pohjanmaan matkailualueisiin liittyen. Yhtenä ilmentymänä tästä ovat Oulangan kansallispuiston PAN Parks ja Syötteen kansallispuiston EUROPARC Charter -laatumerkit.

Luontomatkailun edistämässä ja sen kestävyuden varmistamisessa ovat avainasemassa alueelliset luontomatkailusuunnitelmat. Niiden kautta varmistetaan kansallispuistoihin liittyvien matkailualueiden yhtenäiset tavoitteet ja menetelmät. Metsähallituksen vetämänä on luontomatkailusuunnitelmat laadittu Syötteelle ja Oulangalle. Näiden lisäksi Metsähallitus on osallistunut ja vaikuttanut muiden Pohjanmaalle laatimiin strategioihin, suunnitelmiin ja kaavoihin.

Metsähallituksen Luontopalveluiden tavoitteita matkailun yritys yhteistyölle on linjattu eri yhteyksissä ministeriöiden tulosohtaus sopimuksissa sekä Metsähallituksen omissa suunnitelmissa, kuten hoito- ja käyttösuunnittelun ohjeistuksessa. Matkailun yhteistyön keskeinen työkalu suojelualueilla ovat yhteistyösopimukset. Pohjanmaalla on Metsähallituksen ja matkailuyritysten välinen yhteistyö vahvistunut viime vuosina.

Luontomatkailua harjoitetaan sekä metsätalouden että luontopalvelujen hallinnoimilla alueilla. Luontomatkailuyrittäjien sopimukset ja luvat metsätalousalueilla koostuvat erilaisista reiteistä (porojelu-, koiravaljakko-, hevos-, moottorikelkkailu-, maastopyöräily-, maastomoottoripyöräily- ja maastoautoreitit), erilaisista tukikohdista (laavupaikat, kotapaikat, rantautumispaikat, kiipeilyalueet, esterata-alueet), kalastusalueista matkailun tarpeisiin sekä Villin Pohjolan kämppävuoakrauksista ja lupamyntisopimuksista.

Villin Pohjolan organisointi on vahvasti markkinointi- ja myyntipainotteinen, ja tuotannossa käytetään useimmiten paikallisia yrittäjiä alihankkijoina mm. aktiviteettien tuottajina sekä kämppien ja kalapaikkojen huoltajina.

2.8 Metsästys ja kalastus

Metsähallitus saa Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselta vuosittain riistakolmiolaskentojen perusteella tiedot valtion maiden kanalinukannasta. Lupametsästäjiltä kerätään saalispalautetta, jonka perusteella heidän saamansa kokonaissaalis arvioidaan.

Taulukko 1. Metsäkanalinukannat ja lupametsästäjien saalis 1999–2005

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Riistakolmioiden lukumäärä	122	117	112	116	100	125	94
Kanalinukanta, yks/km ²	21,3	15,6	17,1	21,6	21,8	17,5	20,5
Lupametsästäjien saalis, yks/km ²	0,86	0,87	0,77	ei kerätty	0,77	0,54	0,79

Ammattikalastukseen soveltuvia isoja järviä on alueella vähän. Merkittävimmät ovat Kostonjärvi, Puhosjärvi, Korvuanjärvi (osa vesialueesta Kainuun puolella), Iso-Lamujärvi ja Lestijärvi. Suunnittelukauden alussa ammattikalastajia oli 3–5 henkilöä. Vuonna 2005 vain yksi ammattikalastaja kalasti valtion vesialueilla. Ammattikalastajien väheneminen sisävesiltä on ollut yleinen kehitys viime vuosina. Nuotta- ja rysäpyyntiä harrastetaan kotitarvekalastuksena.

2.9 Kaavoitus ja maa-ainestoiminnot

Metsähallituksen alueiden rakennuskäyttö v. 2000–2005

Kauden 2000–2005 aikana on matkailukeskuksiin (Ruka, Iso-Syöte, Syötekeskus, Taivalvaara, Paljakka ja Rokua) Metsähallituksen maa-alueille hyväksytty seitsemän asemakaavaa tai kaavamutosta. Matkailukeskuksiin on kaavoitettu runsaasti uutta lomarakennusoikeutta.

3.

Nykytilan kuvaus

3.1 Suunnitelma-aineistot ja niiden luotettavuus

Suunnitelma-alue käsittää kaikki Metsähallituksen hallinnassa olevat maat ja vedet metsätalouden Pohjanmaan alueen hallinnollisella rajauksella. Nykytilan kuvaus perustuu paikkatietokannan ajantasaisiin toukokuun 2006 luonnonvaratietoihin. Suunnittelua varten ei ole tehty erillisiä maastoinventointeja.

Kuviotietojen viimeisestä maastossa tapahtuneesta arvioinnista kulunut aika kuvastaa hyvin tietojen luotettavuutta. Luonnonsuojelualueilla 37 % kuvion puustotiedoista on maastoarvioinnin osalta alle viisi vuotta vanhoja ja 47 % on yli kymmenen vuotta vanhoja. Kuvion kasvillisuustiedoista ja biotooppitiedoista 70 % on alle viisi vuotta vanhoja. Metsätalouden alueilla alle viisi vuotta vanhaa kuviotietoa on 47 %. Maastoarvioinniltaan yli 10 vuotta vanhaa kuviotietoa on 21 % pinta-alasta.

Metsien vuotuinen kasvu päivitetään tietokantaan vuosittain Metsäntutkimuslaitoksen kasvumallien mukaisesti. Luonnonsuojelualueiden biotooppitietoja täydennetään vuosittaisilla maastoinventoinneilla.

Valtakunnan metsien 9. inventoinnin (VMI9) maastotyöt on tehty Pohjois-Pohjanmaan metsäkeskuksen alueella vuosien 2001–2002 aikana. VMI9:n koalojen perusteella Metsähallituksen metsämaan kokonaisala on 679 000 ha. Metsähallituksen aineistoissa metsämaan ala oli toukokuussa 2006 599 000 ha. VMI9:n mukaan metsämaata on siis noin 80 000 ha enemmän. Ero on tilastollisesti merkitsevä. Eniten eroon vaikuttanevat erot soiden luokituksessa; VMI-tulos antaa ajantasaisemman kuvan ojitettujen kitusoiden muuttumisesta metsämaaksi. Myös muilla luokituseroilla ja otannalla voi olla vaikutusta tulokseen.

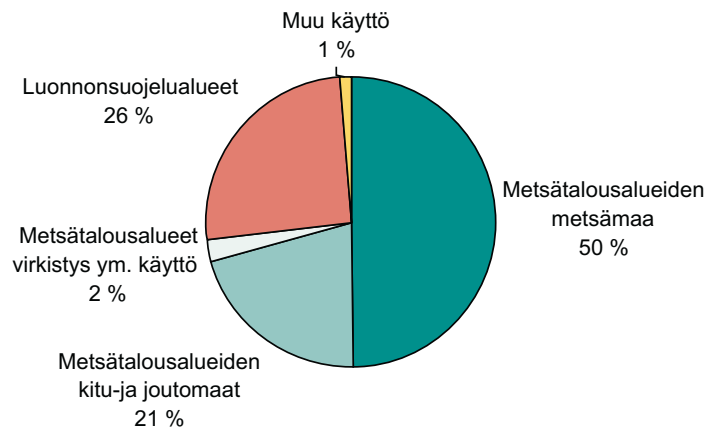
Puuntuotannossa oleva metsämaan ala on VMI9:n perusteella 538 000 ha. Metsähallituksen aineistoissa vastaava pinta-ala on 473 000 ha. Puuntuotannon metsämaa on Metsähallituksen aineistoissa siten noin 65 000 ha pienempi kuin VMI-tulos. Pääosa tästäkin erosta selittyy eroilla soiden luokituksessa. Puuston keskitilavuus on VMI9:n tuloksissa 5 % pienempi kuin Metsähallituksen aineistojen metsämaan keskitilavuudet. Osa erosta selittyy VMI-aineiston suuremmalla metsämaan soiden osuudella.

Puuston kasvu puuntuotantoon käytettävissä metsissä on VMI9:n mukaan 1,7 miljoonaa kuutiometriä vuodessa ja Metsähallituksen aineiston mukaan 1,5 miljoonaa kuutiometriä (metsämaa, mukana ei suojelualueet ja -ohjelmat).

Luonnonsuojelualueiden biotooppitiedot on kerätty 75 %:lta suojelualueiden maa-alueista vuosina 2001–2006. Tiedoista 56 % on kerätty maastoarvioinnilla lumettomaan aikaan, 17 % kasvillisuuskartoituksia muuntamalla ja 25 % ilmakuva- ja karttatulkintana. METSO-ohjelman alueella maastoarvioinnin osuus on keskimääräistä suurempi. Vesistöjen osalta tiedot ovat puutteellisia ja osin epäyhtenäisesti kerättyjä.

Kuviotietojen arviointiajankohtatarkastelu sekä suunnitteluaineiston keskeisten tunnusien vertailu valtakunnan metsien inventoinnin tuloksiin tukee käsitystä, että Metsähallituksen omat aineistot soveltuvat suunnitelman tietopohjaksi.

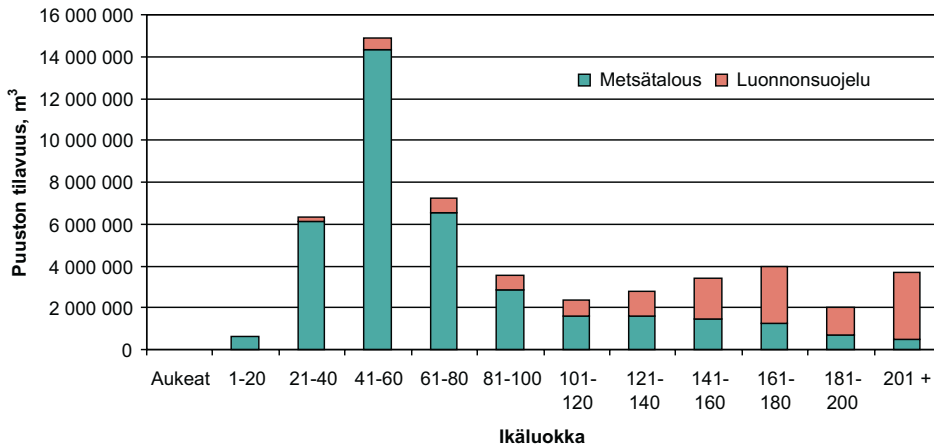
3.2 Maat, metsät ja vedet

Kuva 3. Metsähallituksen maa-ala käyttömuodoittain.

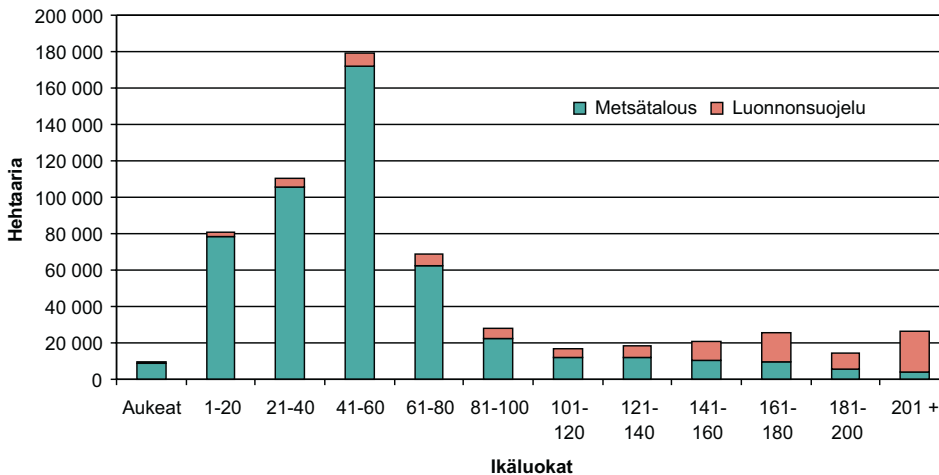
Metsähallituksen hallinnassa olevasta 976 000 hehtaarin maa-alueesta metsätalouksessa käytössä olevaa metsämaata on 486 000 ha. Virkistys- ja maisemapainotteisia metsätalousalueita on 24 000 hehtaaria. Näillä alueilla metsätaloustoimissa otetaan huomioon kohteen erityisarvot ja muiden käyttömuotojen tarpeet korostetusti. Taloukskäytön ulkopuolisia kitu-, jouto- ja muita maita metsätalousalueilla on 202 000 ha.

Luonnonsuojelualueiden 252 000 ha sisältää lakisäätöiset suojelualueet, suojeluohjelmien alueet ja Metsähallituksen päätöksellä perustetut suojelumetsät. Muu käyttö -ryhmässä, jota on 11 300 hehtaaria, on muun muassa kaava- ja vuokra-alueita.

Kuva 4. Puuston tilavuus ikäluokittain (metsätalouteen on laskettu mukaan muun käytön alueet).

Alueen puuston kokonaismäärä on 51 miljoonaa kuutiometriä. Luonnonsuojelualueiden puusto (13 milj.m³) on valtaosiltaan järeää vanhaa metsää. Metsätalouden puustosta (38 milj. m³) reilu kolmasosa on 40–60-vuotiaissa metsissä.

Kuva 5. Metsämaan pinta-ala ikäluokittain (metsätalouteen on laskettu mukaan muun käytön alueet).

Alueen metsämaan pinta-ala on 599 000 ha. Alle 40-vuotiaita metsiä on 34 % metsämaan pinta-alasta, 41–80-vuotiaita 41 % ja tätä vanhempia 25 %. Yli 200 vuotta vanhoja metsiä on 4 % ja niistä 94 % on ekologisessa verkostossa metsätalouskäytön ulkopuolella.

Vesialueet

Suunnittelualueella Metsähallituksen hallinnassa on vesiä yhteensä 680 000 ha. Perämerellä on yleisvesiä noin 638 000 ha ja muita vesiä noin 5 000 ha. Sisävesillä laajimmat vesialueet ovat Iijoen vesistöalueella noin 16 000 ha. Perämeri on omaleimainen merialue, joka muistuttaa monilta osin järveä. Erityisesti rannikonläheisille alueille kohdistuu merkittävää ihmistoiminnan aiheuttamaa kuormitusta.

Koillismaalla, Iijoen, Koutajoen ja Vienan Kemjoen latvaosilla on kirkasvetisiä järviä ja jokia. Siellä ihmisen vaikutus vesien tilaan on vähäisintä koko vesienhoitoalueella. Iijoen vesistöä heikentää merkittävästi vesistöarakentaminen ja säännöstely. Rannikkoalueen sisävesille on tyypillistä humuksen aiheuttama ruskea väri, joka on peräisin valuma-alueen luonnontilaisilta, metsätaloutta, turvetuotantoa sekä maataloutta varten kuivatuilta soilta.

3.3 Luonnonsuojelun nykytila

3.3.1 Osa-alueiden kuvaukset

Suunnittelualueen osa-aluejako perustuu kasvimaantieteellisiin vyöhykkeisiin, mutta myös metsien rakenne ja hallinnolliset rajat vaikuttivat. Oleellisimpana rajana on keskiboreaalisen metsäkasvillisuusvyöhykkeen Pohjanmaan lohkon ja siten samalla Etelä-Suomen monimuotoisuusohjelman (Metso) raja. Jako on pyritty tekemään mahdollisimman tarkasti sen mukaan, missä saakka idässä on tehty Metso-rahoituksella ennallistamista tai luonnonhoitoa suojelualueilla tai löydetty talousmetsistä Metso-kohteita. Osa-alueista Oulu pohjoinen ja Oulu eteläinen ovat Metso-alueita.

Kuva 6. Osa-aluejako. 1=Oulu pohjoinen, 2=Koillismaa, 3=Oulu eteläinen, 4=Puolanka.

Koillismaa

Koillismaan osa-alue käsittää Kuusamon ja Taivalkosken kunnat sekä Pudasjärveltä Puhoksen ja Syötteen seudut. Se on pääosin pohjoisboreaalista vyöhykettä, mutta lounais-osaltaan (Puhos) se kuuluu keskiboreaalisen vyöhykkeen Pohjois-Karjalan-Kainuun lohkokon. Valtion hallinnassa on keskimäärin 40 % osa-alueen pinta-alasta (vaihdellen Kuusamon 14:stä Taivalkosken 62 prosenttiin).

Koillismaan osa-alue on Pohjanmaalla keskimääräistä rehevämpää. Mäntymetsien osuus alueen metsistä on 70 %, mutta kuusikoita on silti selvästi enemmän kuin läntisillä osa-alueilla. Lehtojen määrä osa-alueella on läntisiä osa-alueita suurempi Kuusamon letto- ja lehtokeskuksen vuoksi.

Metsät ovat yleensä laajoina, yhtenäisinä alueina. Pudasjärven koillisosille sekä Taivalkosken ja Kuusamon pohjoisosille ovat tyypillistä korkeat lakimetsäiset vaarat, joilla on kostea mereinen pienilmasto. Osa-alueista Koillismaan metsät ovat keskimäärin vanhimpia: uudistuskypsien ja vanhojen metsien osuus on 30 % kaikista metsistä.

Soiden osuus Koillismaalla on kaikista osa-alueista alhaisin, vain noin 35 %. Reheviä soita on keskimääräistä enemmän, ja lettojen osuus kaikista soista on Koillismaalla selvästi muita osa-alueita suurempi.

Koillismaan suojelualueiden metsät ovat luonnontilaisimpia. Suojelualueiden metsistä 88 % on Natura-luontotyyppiltään boreaalista luonnonmetsää, ja 86 % on uudistuskypsää tai vanhaa metsää. Suojelualueiden metsissä on enemmän kuusivaltaisia metsiä ja tuoreita kankaita kuin osa-alueen metsissä keskimäärin.

Puolanka

Puolangan kunnan Metso-alueen ulkopuoliset osat ovat omana osa-alueenaan. Lähes puolet Puolangan kunnan pinta-alasta on valtion hallinnassa.

Osa-alueen metsistä on mäntyvaltaisia 70 %, mutta kuusikoita on selvästi läntisiä alueita enemmän. Myös lehtoja on enemmän kuin läntisillä osa-alueilla, sillä alueelle sijoittuu Kainuun vaarajakson letto- ja lehtokeskus. Vaarajaksolle ovat tyypillisiä suuret suhteelliset korkeuserot ja mereinen pienilmasto.

Vaarajaksolla suot ovat melko pienialaisia ja usein reheviä. Vaarajakson länsipuolisilla osilla laajemmat, karummat aapasuot yleistyvät. Ojitettujen soiden osuus on osa-alueista suurin Puolangalla: kaikista soista ojitettuja on 56 %, ja suojelualueiden soistakin 6,5 % on ojitettuja.

Suojelualueista huomattava osa sijoittuu rehevälle ja kuusivaltaiselle vaarajaksolle. Tämän vuoksi Puolangan suojellut metsät ovat selvästi rehevämpiä ja kuusivaltaisempia kuin alueen metsät keskimäärin. Suojelualueiden metsistä 78 % on kuusivaltaisia, kun

keskimäärin alueen metsistä kuusivaltaisia on 23 %. Suojelualueiden metsät ovat myös vanhoja ja melko luonnontilaisia: 61 % metsistä on Natura-luontotyyppiltään boreaalista luonnonmetsää, ja 90 % uudistuskypsää tai vanhaa metsää.

Oulu pohjoinen

Oulun pohjoispuolinen osa-alue kuuluu kokonaan Metso-alueeseen. Sen eteläisimmät kunnat ovat Oulunsalo, Oulu, Kiiminki ja Ylikiiminki. Pudasjärven kunnan länsiosa kuuluu myös tähän osa-alueeseen, jonka pinta-alasta noin 16 % on valtion hallinnassa. Vaihtelu kunnittain on kuitenkin suurta, esim. Oulunsalossa valtion maata on vain 1 %, kun taas Kuivaniemellä 47 %.

Osa-alue sijaitsee tasaisella ja alavalla Pohjois-Pohjanmaan suolakeudella, maamme runsasoisimmalla seudulla. Alueen pinta-alasta lähes 70 % on suota. Alueelle ovat luonteenomaisia laajat aapasuot, minkä vuoksi nevojen osuus soista on Oulun pohjoisella osa-alueella kaikista alueista suurin. Laajat metsäalueet ovat harvinaisia, metsät ovat usein pienialaisia ja soiden ympäröimiä. Osa-alueista Oulu pohjoisen metsät ovat keskimäärin kaikkein karuimpia ja mäntyvaltaisimpia. Tuoreen kankaan ja sitä rehevämpien kasvupaikkojen osuus kivennäismaista on vain 11 %, ja metsistä 90 % on mänty- tai mäntysekametsiä. Metsät ovat tällä osa-alueella keskimäärin osa-alueista nuorimpia: nuoria kasvatusmetsiä tai sitä nuorempia on lähes kolme neljäsosaa kaikista metsistä.

Oulu pohjoisen suojelualueet ovat pääosin soidensuojeluohjelman kohteita. Suojelualueilla on suhteessa enemmän nevoja kuin talousmetsissä. Suojelualueisiin on rajattu usein laajoja suoyhdistymiä, joilla talousmetsiä todennäköisemmin on paljon puuttomia avonevoja. Lisäksi talousmetsissä osa alun perin nevoihin kuuluneista soista on ehtinyt ojituksen seurauksena muuttua puustoisiksi rämeiksi.

Suojelualueiden metsien luonnontilaisuus vaihtelee suuresti. Uudistuskypsiä ja vanhoja metsiä suojelualueiden metsistä on 56 %, ja 55 % metsistä on boreaalista luonnonmetsää. Laajimmat luonnontilaiset metsät ovat Litokairan ja Olvassuon Natura-alueilla, mutta monin paikoin erityisesti osa-alueen länsiosissa suojelualueiden metsät ovat lähes kauttaaltaan olleet nykymuotoisen metsätalouden piirissä.

Oulu eteläinen

Oulun eteläpuolinen osa-alue on kokonaisuudessaan Metso-aluetta, ja siihen kuuluvat Puolangan kunnan länsiosa, Utajärvi, Muhos ja niiden eteläpuoliset kunnat (kaikkiaan yli 30 kuntaa), joissa valtion osuus pinta-alasta vaihtelee alle yhdestä prosentista lähes viiteenkymmeneen. Suurimmat valtion maiden keskittymät ovat Lestijärvellä ja Pyhännällä. Keskimäärin valtion omistusosuus on hiukan yli 10 %.

Osa-alueen pohjois- ja länsiosat ovat tasaisia ja hyvin soisia, ja koko osa-alueen pinta-alasta yli 60 % on suota. Metsät ovat karuja ja mäntyvaltaisia; mänty- ja mäntyseka-

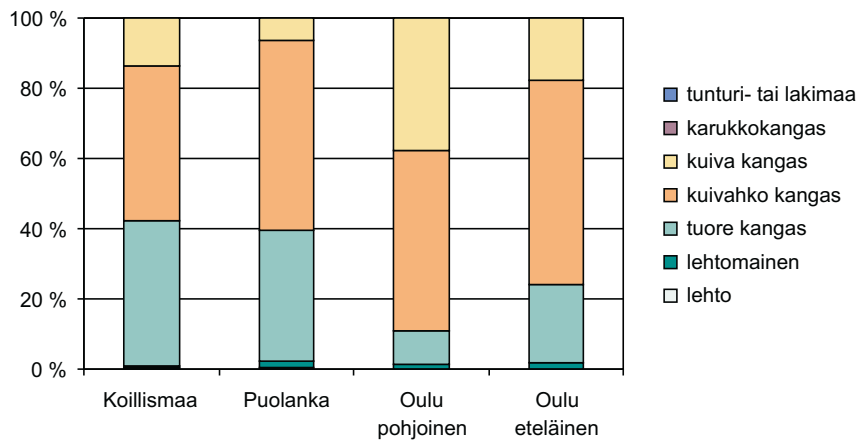
metsien osuus kaikista metsistä on 85 %. Koivu- ja koivusekametsien osuus on hieman muita osa-alueita suurempi. Metsät ovat osa-alueella selvästi Pohjanmaan keskiarvoa nuorempia. Pohjoisosissa metsät ovat usein melko pienialaisia, soiden luontaisesti pirstomia. Etelämpänä ja idässä, vähäisemmalla Suomenselän vedenjakajaseudulla, metsät muodostavat laajempia yhtenäisiä alueita.

Suojelualueiden pinta-alasta valtaosa on soidensuojeluohjelman kohteita. Samoin kuin Oulun pohjoisella osa-alueella, suojelualueilla nevojen osuus pinta-alasta on selvästi suurempi kuin koko alueella keskimäärin.

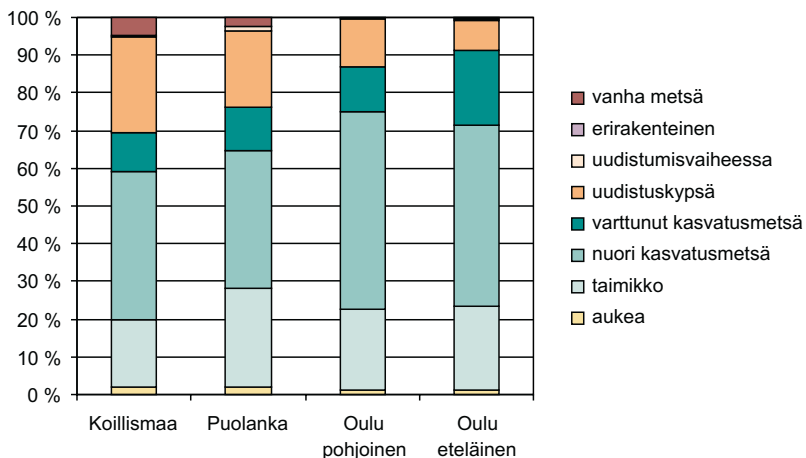
Suojelualueiden metsät ovat pääosin olleet nykymuotoisen metsätalouden piirissä, ja kuten alueen metsät yleensäkin, ne ovat keskimäärin melko nuoria. Suojelualueiden metsistä uudistuskypsiä tai vanhoja metsiä on vain 25 %, ja 13 % metsistä on boreaalista luonnonmetsää. Metsien ennallistamistarve on suuri, mutta nuorien ikäluokkien suuresta määrästä johtuen ennallistaminen on usein vaikeaa. Suojelualueiden metsien puulajivaltaisuus ja kasvupaikkajakaumat eivät poikkea merkittävästi koko alueen jakaumista.

Yhteenveto

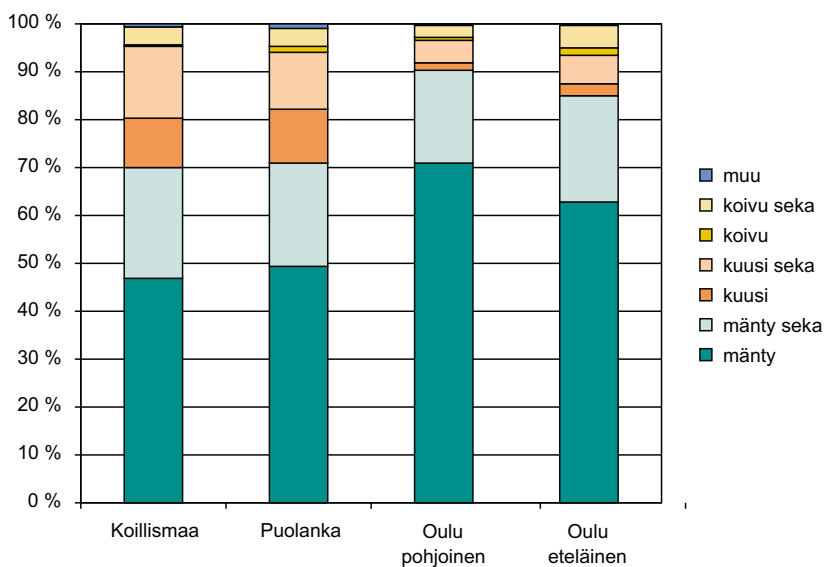
Kahdella itäisellä osa-alueella, Koillismaalla ja Puolangalla, nykyinen suojelualueverkosto on pääosin laadullisesti ja määrällisesti riittävä. Sen sijaan läntisillä osa-alueilla, joissa valtion maan osuus on selkeästi pienempi, suojelualueverkostossa on puutteita, ja metsien suojeluaste on alhainen. Koska alueet ovat olleet pitkään talouskäytössä, suojelualueiden metsät ovat pääosin entistä talousmetsää. Soiden osalta suojelualueverkoston suurimmat puutteet ovat luonnontilaisten valuma-alueiden vähäisyys ja suojelualueita ympäröivien ojien kuivattava vaikutus. Läntisten osa-alueiden ongelmana on myös lajistollisesti arvokkaiden korpien ja lettojen sekä maankohoamisrannikon nuorten sukkessiovaiheiden vähyys soidensuojelualueverkostossa. Tieto suojelualueverkoston laadullisista ja määrällisistä puutteista täsmentyy luontotyypin uhanalaisuusarvioinnin valmistumisen myötä.

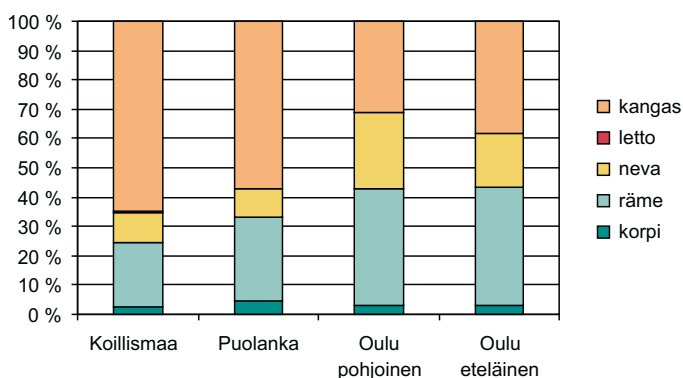
Kuva 7. Osa-alueiden metsämaan kasvillisuusluokkien osuudet (%) kokonaispinta-alasta.

Kuva 8. Osa-alueiden metsämaan kehitysluokkien osuudet (%) kokonaispinta-alasta.

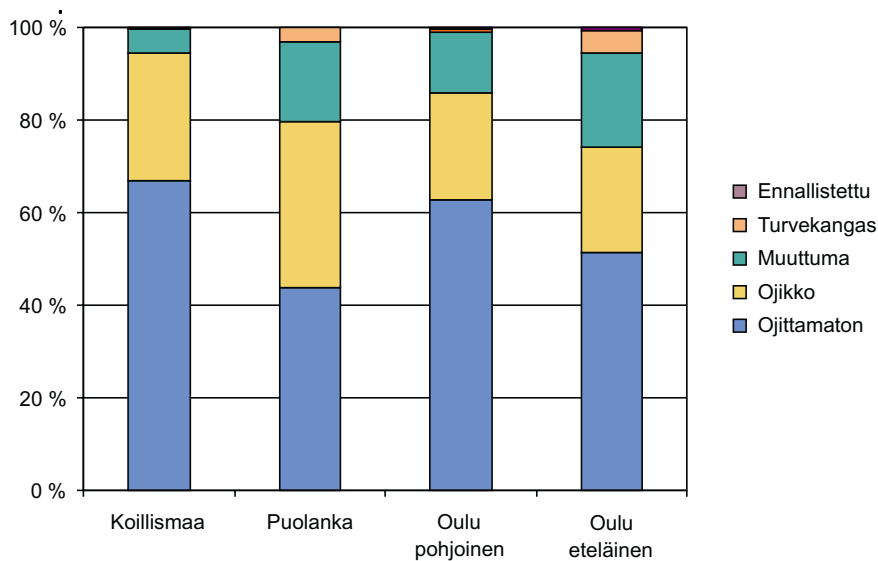
Kuva 9. Osa-alueiden metsämaan puulajivaltaisuuksien osuudet (%) kokonaispinta-alasta.

Kuva 10. Osa-alueiden suoryhmien osuudet (%) kokonaispinta-alasta.

Taulukko 2. Suoryhmien jakautuminen osa-alueilla sekä osa-alueiden suojelualueilla.

	Osa-alue yhteensä, %					Suojelualueet, %				
	kangas	korpi	räme	neva	letto	kangas	korpi	räme	neva	letto
Koillismaa	64,8	2,8	21,6	10,1	0,7	63,5	3,1	17,6	13,3	2,5
Puolanka	57,0	4,5	28,9	9,3	0,3	59,8	7,2	20,1	12,2	0,8
Oulu pohjoinen	31,1	2,9	40,2	25,7	0,1	17,6	3,3	39,1	39,8	0,3
Oulu eteläinen	38,2	3,1	40,2	18,3	0,2	20,4	2,0	36,7	40,8	0,2
Koko Pohjanmaa	48,9	3,1	31,8	15,9	0,4	39,3	3,1	28,7	27,8	1,2

Kuva 11. Soiden ojitustilanne osa-alueilla.

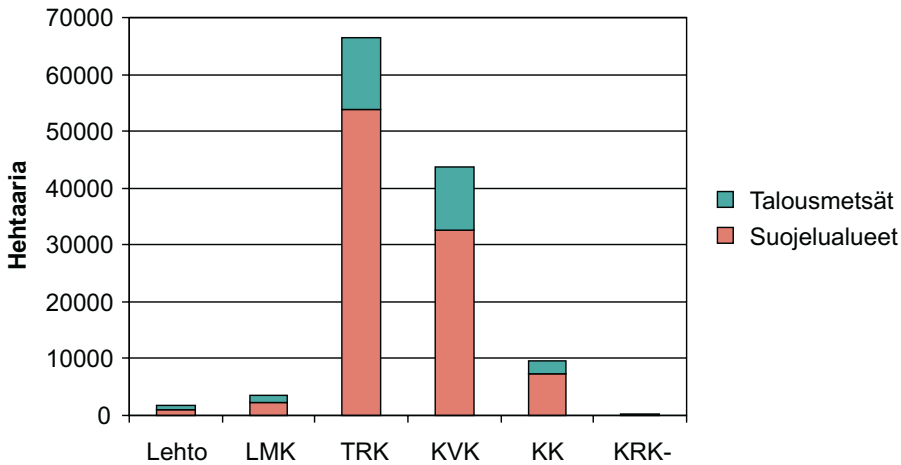
3.3.2 Ekologinen verkosto

Taulukko 3. Ekologisen verkoston jakaantuminen pääryhmiin, hehtaaria.

	Metsämaa				Kitumaa				Joutomaa			
	Kaikki alueet	Luonto-kohteet	Suojelu-alueet	Eko-verkko-%	Kaikki alueet	Luonto-kohteet	Suojelu-alueet	Eko-verkko-%	Kaikki alueet	Luonto-kohteet	Suojelu-alueet	Eko-verkko-%
Koillismaa	247 377	16 594	55 780	29	49 578	6 644	16 435	47	57 340	4 427	22 651	47
Oulu pohjoinen	115 877	4 213	14 967	17	34 272	604	10 779	33	78 019	4 243	37 411	53
Puolanka	71 779	3 107	9 807	18	13 629	688	1 580	17	8 997	626	1 575	24
Oulu eteläinen	164 337	4 076	17 043	13	43 138	718	15 471	38	68 140	2 718	39 592	62
Koko Pohjanmaa	599 370	27 990	97 596	21	140 617	8 654	44 265	38	212 497	12 015	101 230	53

Ekologisella verkostolla tarkoitetaan metsänkäsittelytoimien ulkopuolella olevien kohteiden verkostoa, jonka tavoitteena on ylläpitää alueen alkuperäistä lajistoa. Verkosto sisältää suojelualueet ja talousmetsien luontokohteet. Suojelualueisiin on laskettu suojelualueet, suojeluohjelma-alueet ja Metsähallituksen päätöksellä perustetut suojelumetsät. Luontokohteissa puolestaan ovat mukana metsänkäsittelyn ulkopuoliset talousmetsät. Jako perustuu paikkatietojärjestelmässä kuviokohtaisesti määriteltyyn maankäyttö- ja käsittelyluokkaan.

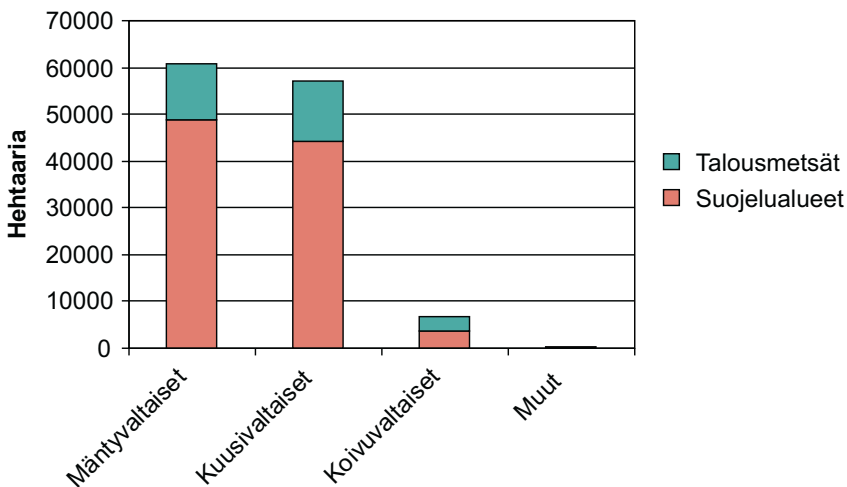
Ekologisen verkoston metsä-, kitu- ja joutomaan pinta-ala Pohjanmaalla on 291 750 hehtaaria eli verkosto kattaa 30,6 % metsä-, kitu- ja joutomaan kokonaispinta-alasta.

Kuva 12. Ekologisen verkoston metsämaan jakautuminen kasvillisuusluokkiin.

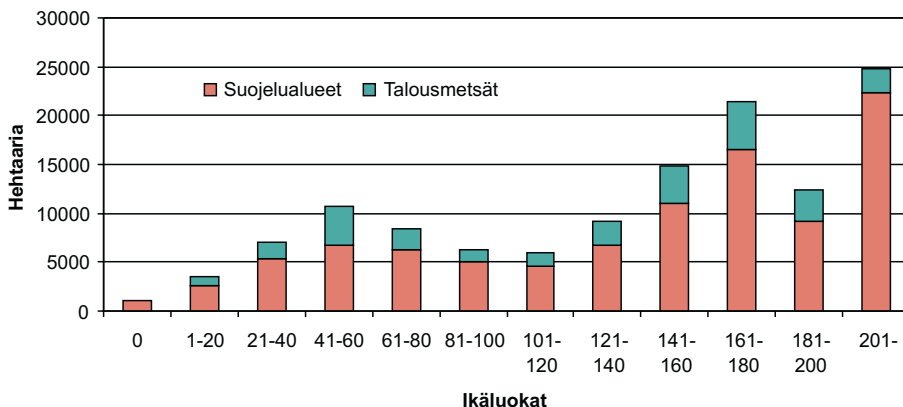
Koko Pohjanmaan alueen tasolla ekologinen verkosto keskittyy tuoreille ja kuivahkoille kankailla. Suhteellisesti ottaen eniten on suojeltu lehtoja, joista lähes 93 % kuuluu verkostoon. Lehtomaisista kankaista verkostossa on 51 % ja karuimmista kankaista (KK, KRK-) 9 %.

Eri osa-alueilla tilanne vaihtelee jonkin verran. Pinta-alallisesti eniten ekologiseen verkostoon kuuluu tuoreita kankaita Koillismaan ja Puolangan osa-alueilla, kun taas Oulu pohjoisen ja Oulu eteläisen osa-alueilla suurin osa ekologisen verkoston pinta-alasta on kuivahkoja kankaita.

Kuva 13. Puulajivaltaisuus ekologisen verkoston metsämaalla.

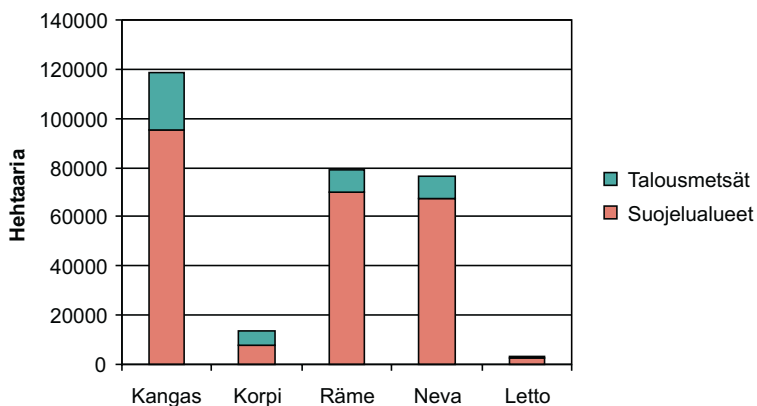
Verkostosta hiukan suurempi osa on mänty- kuin kuusivaltaisia. Eri osa-alueet eroavat tässä suhteessa toisistaan selvästi: Koillismaan ja erityisesti Puolangan osa-alueilla kuusi-valtaisia metsiä on verkostossa selvästi mäntyvaltaisia enemmän, kun taas kahdella läntisemmällä alueella tilanne on päinvastainen. Mäntyvaltaisista metsistä 13 % kuuluu verkostoon, kun taas kuusivaltaisista peräti 58 % on ekologisessa verkostossa.

Kuva 14. Ekologisen verkoston metsämaan jakautuminen ikäluokkiin.

Suojelualueiden metsistä valtaosa kuuluu vanhoihin ikäluokkiin, talousmetsien luontokohteissa jakauma on tasaisempi. Yli 200-vuotiaita metsiä on ekologisesta verkostosta lähes 20 prosenttia ja vastaavasta ikäluokasta 94 % kuuluu verkostoon. Yli 100-vuotiaista metsistä ekologisten verkostoon kuuluu 72 %.

Eri osa-alueilla tilanne vaihtelee. Koillismaalla yli 200-vuotiaiden metsien osuus ekologisesta verkostosta on 33 %, Puolangalla 3 % ja kahdella läntisellä osa-alueella vieläkin vähemmän. Tosin Puolangalla ja Oulu pohjoisessakin valtaosa verkoston metsistä on yli 100-vuotiaita, mutta Oulu eteläisessä suurin osa ekologisten verkoston metsistä on alle 100-vuotiaita.

Kuva 15. Ekologisen verkoston jakautuminen suoryhmiin (metsä-, kitu- ja joutomaa).

Soiden osuus ekologisesta verkostosta on noin 59 %. Suhteessa parhaiten edustettuina ovat letot, joista 89 % on mukana verkostossa. Pinta-alallisesti eniten on suojeltu rämeitä ja nevoja, joista verkostoon kuuluu 26 (rämeet) ja 51 (nevat) %.

Koillismaan ja Puolangan osa-alueilla valtaosa ekologisesta verkostosta on kangasmaita, kun taas läntisillä osa-alueilla soiden osuus on noin 80 %.

Taulukko 4. Ekologisen verkoston laikkukoko.

Kokoluokka, ha	ha	%	Laikut, lkm	%
< 2	4 510	2,9	5 637	54,5
2 < 10	14 202	9,2	3 139	30,4
10 < 50	24 982	16,1	1 178	11,4
50 < 100	13 297	8,6	199	1,9
100 < 1000	4 6 004	29,7	167	1,6
> 1000	51 845	33,5	18	0,2
Yhteensä	154 840	100,0	10 338	100,0
Keskikoko	15			

Ekologisen verkoston metsämaan laikkukokoa analysoitiin yhdistämällä enintään 20 metrin etäisyydellä toisistaan olevat verkostoon kuuluvat kuviot samaksi laikuksi. Yhdenäisten laikkujen keskikoko on 15 hehtaaria. Koillismaan osa-alueella laikkujen keskikoko on 28,6 hehtaaria ja Puolangalla 26,3 hehtaaria, kun taas Oulu eteläisen ja Oulu pohjoisen keskimääräinen laikkukoko jää alle 10 hehtaarin. Koko alueella alle 10 hehtaarin laikkujen osuus on noin 85 %. Pinta-alasta noin 33 % on suurissa, yli 1 000 hehtaarin laikuissa. Pienissä laikuissa reunaosuus on suurempi kuin suurissa, mikä on tiettyjen lajien suojelun kannalta epäedullista. Talousmetsissä suurin luontokohderyhmä ovat puronvarsimetsät, jotka ovat yleensä pitkiä ja suhteellisen kapeita.

Suojelualueiden luontotyyppi-inventointi on vielä kesken. Osa-alueiden suojelualueiden maa-alueista on tähän mennessä inventoitu 55–97 %. Metsien suojeluaste on korkein Koillismaalla, missä myös inventointitietojen perusteella suojelualueiden metsät ovat osa-alueista luonnontilaisimpia. Koillismaalla suojelualueilla inventoitujen kuvioden kangasmetsistä 88 % täyttää boreaalisen luonnonmetsän kriteerit. Eniten entisiä talousmetsiä on suojelualueilla Oulun eteläisellä osa-alueella, missä kangasmetsistä vain 13 % on boreaalista luonnonmetsää. Oulu eteläisen suojeltujen kangasmetsien osuus kaikista valtion metsistä on myös pienin. Suojeltujen metsien laadulliset erot käyvät ilmi myös luonnonmetsien edustavuusluokkien jakautumisesta alueella. Koillismaalla pääosa luonnonmetsistä kuuluu korkeimpaan edustavuusluokkaan erinomainen, kun taas Oulun eteläisellä osa-alueella tähän luokkaan kuuluu alle 1 % luonnonmetsistä. Luokkaa ei merkittävästi on inventoinneissa käytetty hieman vaihtelevasti, eivätkä sen osuudet ole vertailukelpoisia muiden edustavuusluokkien kanssa.

Taulukko 5. Metsiensuojeluaste, boreaalisten luonnonmetsien osuus sekä edustavuusluokkien osuudet suojelualueiden inventoiduista kuvioista.

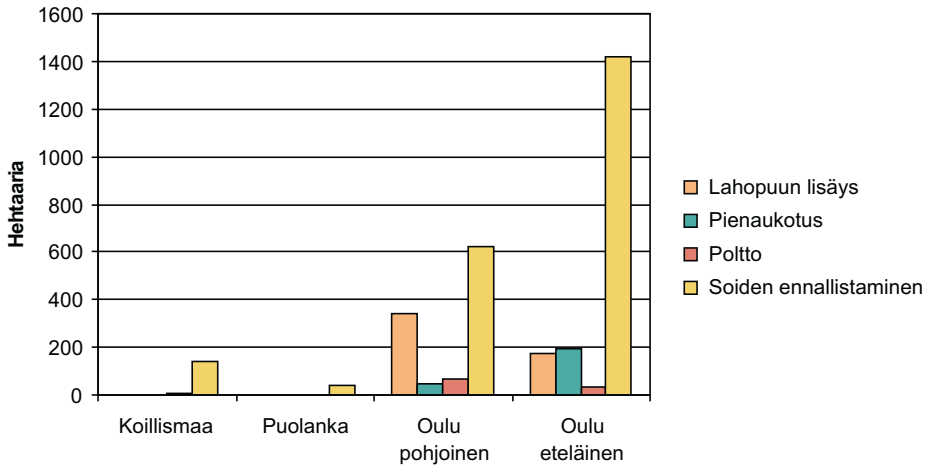
	Valtion maiden kangasmetsistä suojelualueilla (%)	Boreaalisten luonnonmetsien osuus suojelualueiden kangasmetsistä (%)	Boreaalisten luonnonmetsien jakautuminen edustavuusluokkiin (%)				Maa-alueista inventoitu (%)
			Erinomainen	Hyvä	Merkittävä	Ei-merkittävä	
Oulu pohjoinen	12,9	55,0	17,4	46,7	28,6	7,3	96,9
Koillismaa	22,4	88,3	55,4	38,0	6,0	0,6	61,0
Oulu eteläinen	10,5	13,4	0,4	44,2	39,8	15,6	77,5
Puolanka	13,6	61,4	35,7	36,0	28,2	0,2	55,5
Koko Pohjanmaa	16,2	64,3	46,0	39,3	12,6	2,1	75,1

3.3.3 Suojelualueiden hoito

Natura-alueisiin kohdistuvat käyttöpaineet sekä ennallistamis- ja hoitotarpeet kartoitetaan Natura-alueiden hoidon ja käytön yleissuunnitelmissa. Alueelliset ympäristökeskukset laativat suunnitelmat Ympäristöministeriön toimeksiannosta yhteistyössä Metsähallituksen kanssa. Kainuun Natura-yleissuunnitelma valmistui 2006. Pohjois-Pohjanmaan ja Länsi-Suomen osalta vastaava yleissuunnitelma on valmisteilla. Käyttöpaineiltaan merkittävimmille luonnonsuojelualueille laaditaan hoito- ja käyttösuunnitelmat, joissa määritellään aluekohtaiset hoidon ja käytön tavoitteet. Kansallispuistojen osalta suunnitelmat ovat lakisääteisiä.

Suunnitelma-alueella on toukokuun 2006 loppuun mennessä ennallistettu 867 hehtaaria metsää. Metsien ennallistaminen on tehty pääosin Oulun eteläisellä ja Oulun pohjoisella osa-alueella, jotka ovat METSO-ohjelman aluetta. Metso-alueen ulkopuolella metsiä on ennallistettu vain 10 hehtaaria.

Käytetyt metsien ennallistamismenetelmät ovat olleet lahoppuun tuottaminen (59 % metsien ennallistamisesta), lehtipuun kasvuedellytyksiä parantava pienaukotus (28 % pinta-alasta) ja poltto (13 % pinta-alasta). Läntisillä osa-alueilla metsien ennallistamista vaikeuttaa varttuneiden, järeän lahoppuun tuottamiseen sopivien metsien vähäinen määrä. Soita on suunnitelma-alueella ennallistettu 2 220 hehtaaria. Valtaosa kaikista ennallistetuista soista (64 %) sijoittuu Oulun eteläiselle osa-alueelle. Erityisesti Oulun eteläisellä osa-alueella suojelualueita kuivattavien reunaojien ennallistamista vaikeuttaa alueiden rajautuminen yksityismaihin. Soiden ja metsien ennallistaminen on tapahtunut pääosin METSO-toimintaohjelman ja useiden Euroopan unionin tukemien Life Luonto -hankkeiden rahoituksella.

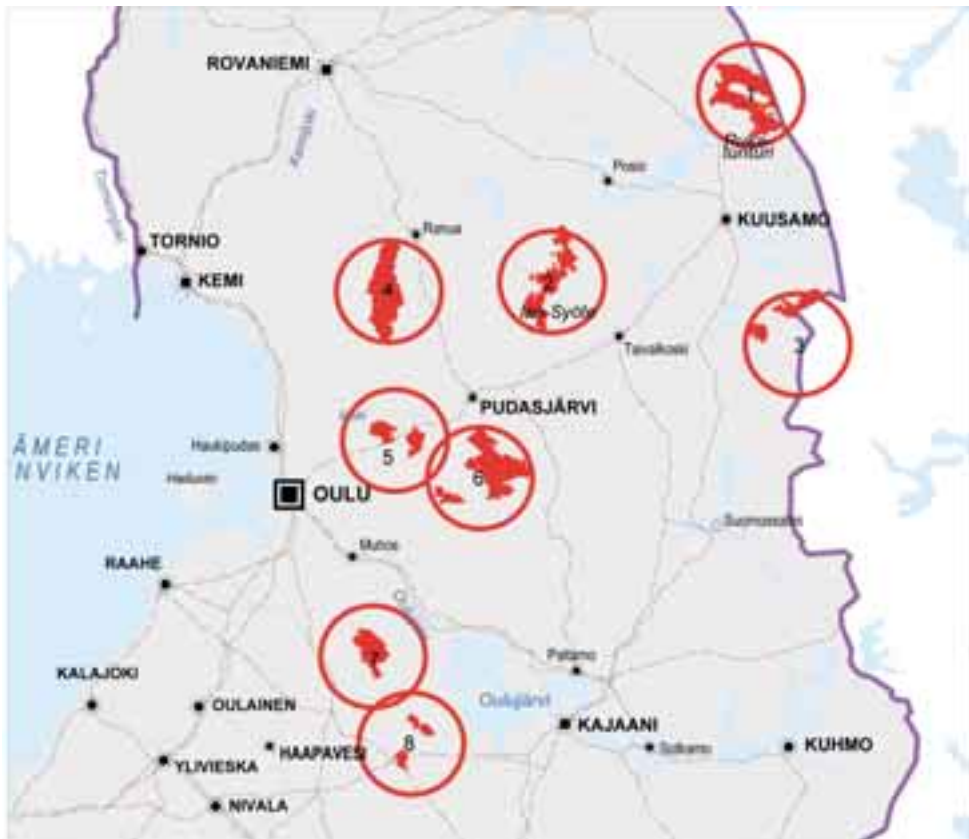

Kuva 16. Ennallistetut metsät ja suot.

Ennallistamistyöryhmän mietinnössä 2001 nimettiin 50 palojatkumoaluetta, joilla metsäpaloa vaativien lajien elinmahdollisuuksia on tarkoitus ylläpitää polttamalla metsää 3-5 vuoden välein. Alueittain vuonna 2004 laadituissa palojatkumoalueiden yleissuunnitelmissa palojatkumoalueiden rajausta ja sijaintia sekä polttojen aikataulua täsmennettiin. Suunnitelma-alueella sijaitsee yhteensä 8 palojatkumoaluetta (taulukko 6 ja kuva 17).

Taulukko 6. Pohjanmaan palojatkumoalueet.

Alue	Kunta
1. Oulangan kansallispuisto	Kuusamo
2. Syötteen kansallispuisto	Pudasjärvi, Taivalkoski, Posio
3. Etelä-Kuusamon vanhat metsät-Pahamaailma-Vieremänsuo	Kuusamo, Suomussalmi
4. Litokaira	Pudasjärvi, Ranua, Kuivaniemi
5. Hirvisuo-Kuusisuo-Hattusuo	Pudasjärvi, Yli-Ii
6. Olvassuo-Niittysuo-Siiransuo	Pudasjärvi, Utajärvi, Puolanka
7. Veneneva-Pelso	Kestilä, Rantsila, Tymävä, Liminka, Lumijoki
8. Kansanneva-Kurkineva-Muurainsuo-Kolkanneva	Pyhäntä

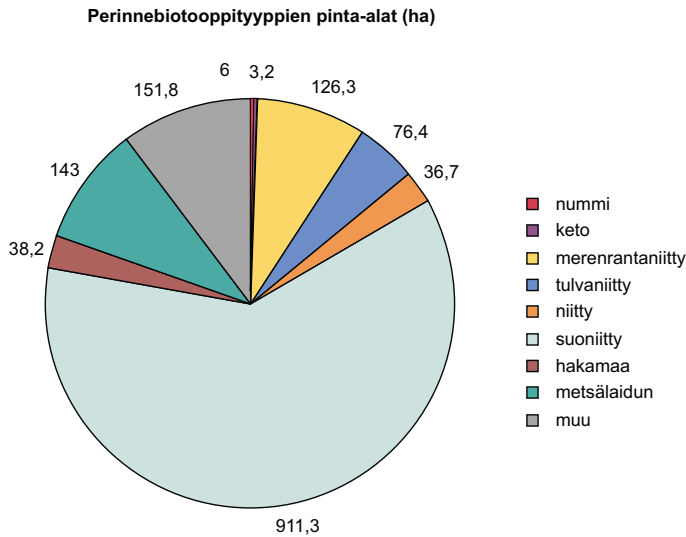

Kuva 17. Pohjanmaan palojatkumoalueet.

Palojatkumon ylläpitämiseen tähtäävät polttoa oli toukokuuhun 2006 mennessä käynnistetty neljällä palojatkumoalueella. Myös metsätalouden kulutuksia keskitetään palojatkumoalueille.

Luonnon- ja perinnebiotooppien hoito

Suunnitelma-alueella on valtion mailla perinnebiotooppeja kaikkiaan noin 1 490 hehtaaria. Suoniityt ovat Pohjois-Pohjanmaalle ominainen perinnebiotooppityyppi, jota täällä tavataan enemmän kuin muualla maassa. Suunnitelma-alueen tulvaniityt keskittyvät Oulangan kansallispuistoon ja hakamaat Perämeren saariin ja rannikolle. Perämeren saarissa ja rannikolla laaja-alaisina tavattavat merenrantaniityt ovat usein myös linnustonsuojelullisesti arvokkaita kohteita. Muu-luokkaan sisältyy pääasiassa laidunkäyttöön otettavia metsiä, jotka tulevaisuudessa tulevat täyttämään hakamaan tai metsälaitumen kriteerit. Luokkaan sisältyy myös pieniä pinta-aloja pihvoja, entisiä peltoja ja järvenrantaniitytä. Perinnemaisematyypeistä alueella ei esiinny lainkaan kallioketoja, lehdesniittyjä eikä kaskilaitumia.

Kuva 18. Suunnitelma-alueen perinnebiotoopit.

Suunnitelma-alueella oli vuonna 2006 hoidossa 184 hehtaaria puustoisia ja 188 hehtaaria avoimia perinnebiotooppeja. Vaikka suoniityt ovat alueen yleisin perinnebiotooppityyppi, on niitä hoidossa vain muutamia hehtaareja. Yleisimmät hoidettavat perinnebiotoopit alueella ovat merenrantaniittyjä, hakamaita, metsälaitumia, niittyjä ja tulvaniittyjä.

Pohjanmaan lintuvedet ovat pääosin yksityisomistuksessa. Välittömästi kunnostusta tarvitsevista kohteista ovat pääosin Metsähallituksen hallinnassa Kärsämäen Nurmesjärvi sekä Siikajoen Säärenperä ja Ulkonokka. Muista kunnostusta tarvitsevista lintuvesistä pääosin Metsähallituksen hallinnassa ovat Kalajoen Siiponjokisuisto, Pattijoen Pattijokisuus, Pudasjärven Kongasjärvi sekä Pyhännän Kivijärvi. Lisäksi pienempiä alueita Metsähallituksen hallinnassa on seuraavilla kunnostusta tarvitsevilla lintuvesillä: Hailuodon Isomatala, Kirkkosalmi, Tömpä, Pöllä-Itänenä ja Pökönokka, Haapaveden Ainali, Limingan Liminganlahti, Iin Hiastinlahti ja Krunnit, Kuivaniemen Mursunjärvi, Pudasjärven Pudasjärvi ja Sotkajärvi, Pyhäjoen Parhanlahti, Pyhäjärven Särkijärvi sekä Siikajoen Hietaniitynlahti. Kohteittain tarvittavat hoitotoimenpiteet on eritelty Pohjois-Pohjanmaan arvokkaiden luontokohteiden hoidon ja käytön priorisoinnissa (Pohjois-Pohjanmaan liitto ym. 2001).

Edellämainituista lintuvesistä hoidon piirissä ovat Metsähallituksen hallinnoimat alueet Liminganlahdella ja Pattijokisuulla sekä osia Ulkonokan, Pöllän-Itänenän, Säärenperän ja Siiponjoen suiston alueista. Pääosa hoidettavista lintuvesikohteista on perinnebiotooppeja, tavallisimmin merenrantaniittyjä.

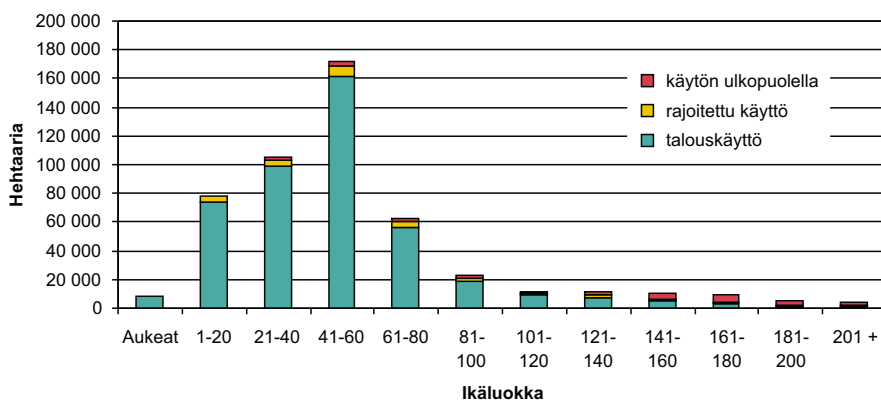
Muista elinympäristöistä on suunnitelma-alueella hoidettu harjujen paisterinteitä Rokuan Natura-alueella sekä avoimia merenrantaympäristöjä Rahjan Natura-alueella. Tikan-kontin ja lettorikon esiintymiä Pohjois-Suomessa on hoidettu Life-hankkeessa.

3.4 Talousmetsien nykytila

Metsähallituksen osuus Pohjois-Pohjanmaan metsäteollisuuden kokonaispuuhuollosta on noin viidennes. Metsähallituksen puuntoimitukset ovat useille paikallisille asiakkaille merkittäviä.

Alueella on vajaat 700 000 hehtaaria talousmetsiä, joissa metsämaan osuus on 486 000 ha. Tästä 437 000 hehtaaria on normaalissa metsätalouskäytössä, 25 000 hehtaaria rajoitetussa metsätalouskäytössä ja 24 000 hehtaaria toiminnan ulkopuolella. Rajoitetun metsätalouskäytön alueita ovat mm. erilaiset riista-, maisema-, kulttuuri- ja ulkoilu-kohteet. Käytön ulkopuolisia alueita ovat mm. lainsäädännössä määritellyt erityisen tärkeät elinympäristöt, kuusivaltaiset ekologiset yhteydet sekä taloudellisista tai korjuuteknisistä syistä toiminnan ulkopuolelle siirretyt alueet. Talousmetsien nykytilaa käsitellessä puhutaan vain metsämaista.

3.4.1 Ikärakenne

Kuva 19. Metsätalouden metsämaa ikäluokittain metsätalouskäytön asteen mukaan.

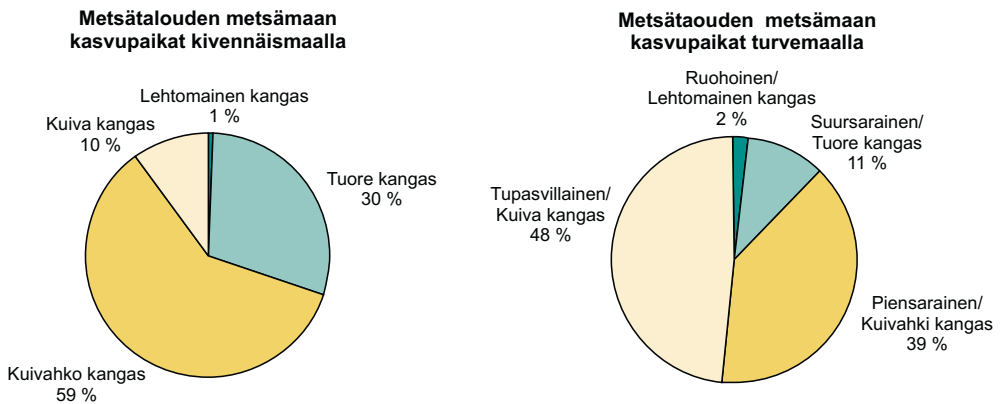
Pohjanmaan alueen metsät ovat kasvavia nuoria metsiä. Ikäluokkarakenne on peräisin 1960- ja 1970-lukujen laajoista uudistushakkuista. Normaalin taloustoiminnan piirissä olevilla alueilla alle 40 vuotta vanhoja metsiä on 180 000 hehtaaria (41 %). Ikäluokassa 41–60 vuotta on metsiä noin 160 000 hehtaaria (36 %). Nämä metsät ovat nyt saavuttaneet harvennushakkuuvaiheen. Metsähallituksen metsänhoito-ohjeiden mukaan uudistusvaiheen saavuttaneita metsiä (100 vuotta tai enemmän) on tällä hetkellä noin 27 000 hehtaaria (6 %).

Rajoitetun metsätalouskäytön piirissä olevien metsien ikäluokkarakenne on samansuuntainen kuin normaalissa taloustoiminnassa olevissa metsissä. Uudistuskypsyden saavuttaneita metsiä on tässä luokassa suhteessa selvästi enemmän. Yli 120-vuotiaita metsiä on noin 5 000 hehtaaria (19 %).

Taloukskäytön ulkopuolelle siirretyt metsät ovat mukana ekologisessa verkostossa. Metsät ovat selvästi vanhempia; yli 120-vuotiaita metsiä on 16 000 hehtaaria (60 %).

3.4.2 Kasvupaikat

Pohjanmaan alueen talousmetsien metsämaasta kivennäismaita on 73 % (355 000 hehtaaria) ja turvemaita 27 % (131 000 hehtaaria). Metsämaan turvemaista on korpia 20 000 hehtaaria (15 %) ja rämeitä 111 000 hehtaaria (85 %). Puustosta 74 % (28 milj. m³) on kivennäismaalla ja 26 % (10 milj. m³) on turvemaalla.

Kuva 20. Metsätalouden metsämaan kasvupaikkajakauma kivennäismailla ja turve-
mailla.

Kivennäismaista 213 000 hehtaaria (59 %) on kuivahkoa kangasta, tuoretta kangasta on 107 000 hehtaaria (30 %) ja kuivaa kangasta 35 000 hehtaaria (10 %). Lehtoja ja lehtomaisia kankaita on yhteensä vain 2 800 hehtaaria.

Turvemaiden metsämaat ovat selvästi vähäravinteisimpia. Lehtomaisia kankaita vastaavia ruohoisia soita on 2 500 hehtaaria (2 %) ja tuoreita kankaita vastaavia suursaraisia soita on 14 000 hehtaaria (11 %). Kuivahkoja kankaita vastaavia piensaraisia soita on 51 000 hehtaaria (39 %). Kuivia kankaita vastaavia tupasvillaisia soita on 64 000 hehtaaria (48 %).

3.4.3 Ojitetut suot

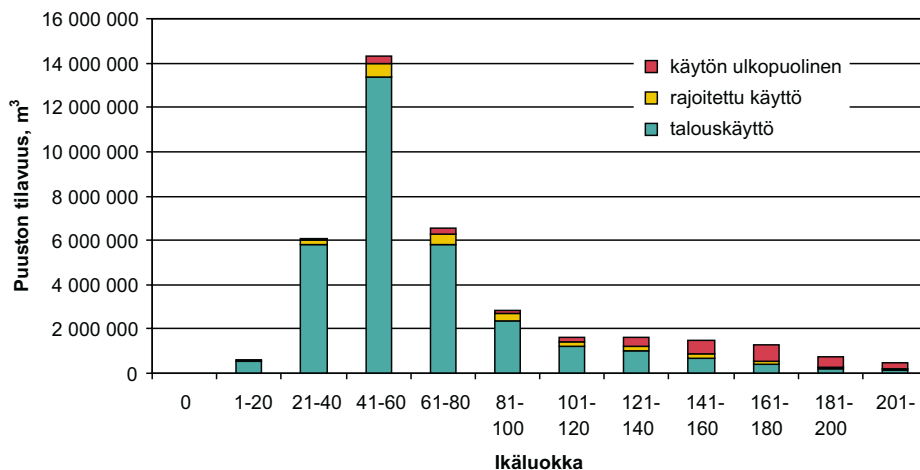
Pohjanmaan alueen valtion mailla on suota kaikkiaan 487 000 hehtaaria, mikä on noin puolet maa-alasta. Suojelualueilla suota on 147 000 hehtaaria ja metsätalousalueilla 340 000 hehtaaria. Ojitettua suota on metsätalousalueilla noin 194 000 hehtaaria, joka jakaantuu pääryhmiin taulukon 7 mukaisesti.

Taulukko 7. Metsätalousalueiden ojitettujen soiden jakautuminen pääryhmiin.

Pääryhmä	Pinta-ala, hehtaaria
Metsämaa	123 000
Kitumaa	60 000
Joutomaa	11 000
Yhteensä	194 000

Metsänkasvatukseen kelpaamatonta ojitusalasta arvioidaan olevan vajaan viidesosan (35–40 000 hehtaaria). Osaa näistä soista ennallistetaan, mutta suurin osa jätetään palautumaan kohti luonnontilaa ilman toimenpiteitä.

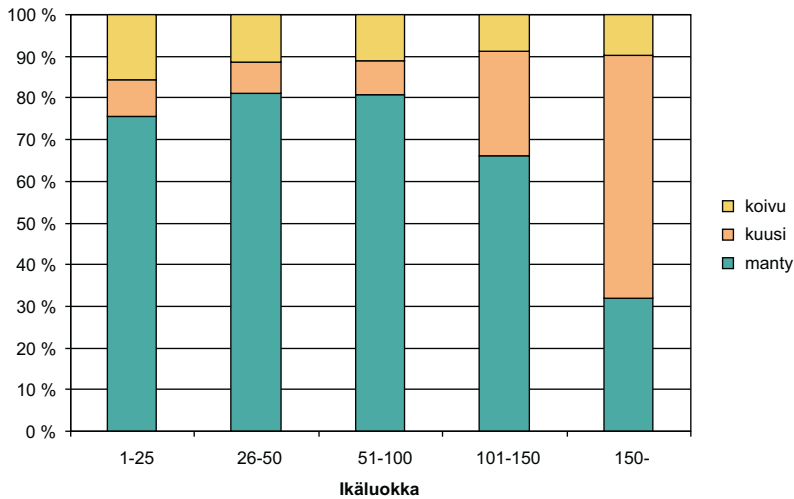
3.4.4 Puusto

Kuva 21. Metsätalouden metsämaan puuston kokonaistilavuus ikäluokittain.

Taloustmetsien puuston yhteenlaskettu kuutiotilavuus on vajaat 38 miljoonaa kuutiometriä. Tästä metsätaloustalouden alueilla on 31 miljoonaa m³ (84 %), rajoitetun metsätaloustalouden alueilla 3 miljoonaa m³ (7 %) ja taloustalouden ulkopuolisilla alueilla vajaat 4 miljoonaa m³ (9 %).

3.4.5 Puulajirakenne

Kuva 22. Puulajien osuudet puuston tilavuudesta talousmetsien metsämaalla ikäluokittain.

Metsätalousalueilla männyn osuus kokonaistilavuudesta on 75 %, kuusen osuus on 14 % ja koivun osuus 11 %. Vanhemmissa ikäluokissa kuusen osuus on yli 150-vuotiaissa jo 58 %. Koivun osuus on suurimmillaan ikäluokassa 1–25 vuotta, 16 %.

3.4.6 Talousmetsien kasvu

Talousmetsien metsämaan puuston kokonaiskasvu on 1 622 000 m³ vuodessa. Metsämaan hehtaaria kohden kasvu on 3,2 m³ vuodessa. Kasvusta metsätaloustalouden alueilla on 1 463 000 m³ (90 %), rajoitetun metsätaloustalouden alueilla 88 000 m³ (6 %) ja taloustoiminnan ulkopuolisilla alueilla 71 000 m³ (4 %). Kasvu painottuu selvästi nuoriin ikäluokkiin samalla tavoin kuin pinta-ala ja puuston tilavuus. Metsien ikärakenteen seurauksena kasvu on selvästi suurempi kuin lähiajan hakkuumahdollisuudet.

3.5 Virkistyskäyttö ja luontomatkailu

Lähes kaikilla Metsähallituksen hoitamilla alueilla on mahdollisuus virkistyskäyttöön jokamiehenoikeudella. Poikkeus ovat luonnonpuistot ja pienialaiset suojelualueiden rajoitusosat. Jokamiehenoikeuden ylittävää luontomatkailun yritystoimintaa ohjataan valtion mailla sopimuksilla ja luvilla.

Valtion maiden matkailu- ja virkistyskäyttö Pohjanmaalla painottuu matkailukeskusten läheisyyteen ja kansallispuistoihin. Toisaalta valtion mailla on laajemmin merkitystä paikallisväestön virkistyskäytölle, kuten metsästykselle, kalastukselle ja marjastukselle. Metsätieverkosto parantaa merkittävästi Metsähallituksen alueiden saavutettavuutta.

Metsähallitus on panostanut virkistyskäytön kehittämisessä erityisesti palvelujen kysyntä- lähtöisyyteen, laadun nostamiseen ja kestävyuden varmistamiseen. Matkailun ja virkistys- käytön palvelujen näkökulmasta tärkeimmät alueet Pohjamaalla ovat: Oulanka, Syöte, Ukkohalla-Paljakka, Perämeri, Hailuoto-Liminka sekä Kalajoki. Näille alueille on laa- dattu kehittämissuunnitelmat ja tavoitetilat vuoteen 2010.

Taulukossa 8 on esitetty Pohjamaan alueella olevat virkistyskäytön reitit ja rakenteet. Metsähallitus ylläpitää pohjanmaalla yli 2 000 kilometriä reitistöä ja noin 400 huollettua taukopaikkaa. Reitistöstä on noin 1 100 kilometriä moottorikelkkauraa. Luontokeskuksia Pohjanmaalla on kaksi (Syöte ja Oulanka), luontotaloja yksi (Hautajärvi, Salla) ja palvelu- pisteitä yksi (Karhuntassu, Kuusamo). Näiden opastuspisteiden lisäksi Metsähallitus on toimijana mukana Hailuotoon ja Kalajoelle tulevilla luontokeskuksissa.

Taulukko 8. Pohjanmaan palvelurakenteet ja reitit (1.3.2007).

Rakennukset	kpl
Asuinrakennus	4
Kämppä ja autiotuparakennus	73
Liike- ja majoitusrakennus	72
Maa- ja metsätalousrakennus	35
Muu rakennus	141
Opastusrakennus	9
Vapaa-ajan asuinrakennus	62
Yhteensä	396
Rakennelmat	kpl
Kota	41
Laavu, puolikota	113
Tulentekopaikka	215
Polttopuusuoja tai polttopuusuoja sekä kuivakäymälän yhdistelmä	404
Luontotorni tai lintulava	13
Yhteensä	786
Reitit	km
Kesäretkeilyreitti	657
Kuntorata	3
Latu, perinteinen hiihtotapa	13
Latu, vapaa hiihtotapa	65
Luontopolku	65
Moottorikelkkailureitti	66
Moottorikelkkaura	1 025
Muu reitti	5
Pyörätuolireitti	0,06
Ratsastusreitti	28
Tälviretkeilyreitti	73
Veneilyreitti	28
Vesiretkeilyreitti	47
Yhteensä	2 074

Huom: Laavu ja sen edustalla oleva tulentekopaikka ovat tässä taulukossa erillisiä kohteita.

Metsähallitus seuraa käyttöä systemaattisesti, mikä pitää sisällään erilaisia tutkimuksia sekä kävijäkertojen laskentaa maastossa ja asiakaspalvelupisteissä. Vuotuinen käyntimääräarvio on tällä hetkellä 830 000 ja sen arvioidaan olevan vuonna 2010 noin 1 330 000. Käytön seuranta kohdistuu tärkeimmille yleisökäytön alueille, joten todellinen valtion maiden kysyntä on edellä mainittuja lukuja suurempi.

Metsähallituksen tavoitteena on hyvin toimiva yhteistyö matkailusektorin kanssa. Metsätalousalueilla matkailun yritystoimintaa ohjataan luvilla ja käyttöoikeussopimuksilla. Edellisten lisäksi on Luontopalveluiden hoidossa olevilla alueilla mahdollisuus laatia yhteistyösopimuksia. Matkailun ja virkistyskäytön raamina suojelu- ja suojeluohjelma-alueilla ovat Metsähallituksen laatimat kestävän luontomatkailun periaatteet.

Metsähallituksen Villi Pohjola tuottaa kaupallisia luontomatkailupalveluita yhteistyössä alueen matkailuyrittäjien kanssa. Villi Pohjola on keskittänyt palveluiden tarjonnan alueille, missä on parhaimmat mahdollisuudet ja ympäristö palveluiden tuottamiseen. Lisäksi Villi Pohjola myy ja markkinoi Metsähallituksen metsästys- ja kalastusluvut.

3.6 Erätalous

Valtion maat ja vedet ovat metsästäjien ja kalastajien käytössä. Metsästyoikeus annetaan luvalla ja osassa suunnitelma-alueita (Kuusamo, Taivalkoski, Pudasjärvi, Puolanka) paikallisilla asukkailla on metsästyslain 8 § mukainen kuntalaisen vapaa metsästyoikeus valtion mailla.

Metsästyoikeus annetaan 1–7 vrk lupina (pienriista), kausilupina (jänis ja vesilintu) tai aluelupina (hirvenmetsästyoikeus). Kalastusoikeus annetaan pyydyslupavesiin ammattikalastus-, pyydys- tai viehelupana. Virkistyskalastusvesiin on apajakohtaiset luvat. Metsästys- tai kalastusoikeus voidaan myös vuokrata.

3.6.1 Metsästys ja riistanhoito

Metsähallituslain mukaisesti Metsähallitus asettaa valtion metsästyoikeuksien käytölle alueittaiset lupakiintiöt, jotka vahvistaa Metsähallituksen erätalouspäällikkö. Lupakiintiöiden määrittämisessä otetaan huomioon riistaeläinkantojen kestävä käyttö ja metsästyslain 8 § mukainen paikalliselle asukkaalle kuuluva etusijainen oikeus metsästykseen valtion alueilla.

Lupakiintiöt ilmoitetaan yhtä aikaa voimassaolevien lupien maksimimääränä ja määritellään, montako metsästäjää voi maksimissaan olla tuhannella hehtaarilla. Metsästyslain 8 § alueella kiintiöt ilmoitetaan riistanhoitoyhdistyksittäin ja ML 8 § ulkopuolisella alueella riistanhoitopiireittäin. Asiasta käydään vastaavasti neuvottelut riistanhoitoyhdistysten ja riistanhoitopiirien kanssa.

Metsästysksen suunnittelun työkalu on Riistatalouden suunnittelu- ja seurantajärjestelmä, jonka avulla eräsuunnittelija määrittelee vuosittaiset lupakiintiöt pienriistan lupa-alueittain. Lähtökohtana on riistakantojen kestävä käyttö ja sosiaalinen kestävyys.

Suunnittelun perustietoina ovat riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselta saatavat riistakolmiotiedot, lupametsästäjien ilmoittamat tiedot saaliista ja käytetyistä metsästyspäivistä sekä tulevan metsästyskauden arvioitu metsästyskuolleisuus. Lisäksi suunnittelijan on määriteltävä, montako prosenttia ML 8 § alueen paikalliset metsästäjät saavat kokonaissaaliista. Prosenttiosuudet arvioidaan yhdessä riistanhoitoyhdistysten kanssa. Näillä tiedoilla saadaan kanaintukauden lupamyyntiin jäävien metsästysvuorokausien kokonaismäärä.

Riistanhoidollisesti tärkein asia on metsäriistan tärkeiden elinympäristöjen huomioon ottaminen metsätaloustoimenpiteiden yhteydessä. Merkittävintä tässä on metson soidinpaikkojen säilyminen soidinkelpoisina. Riistan elinympäristöjen käsittelyssä toimitaan metsätalouden ympäristöoppaan periaatteiden mukaisesti.

3.6.2 Kalastus ja kalavesien hoito

Valtion vesille lupia myönnettäessä on etusija annettava kalastusta ammattimaisesti harjoittaville tai paikalliseen väestöön kuuluvalla henkilöllä, joka harjoittaa kalastusta kotitarpeekseen, eikä hänellä ole siihen muuta mahdollisuutta.

Metsähallituslain mukaisesti kalastuslaissa säädetty tehtävät ovat julkisia hallintotehtäviä. Erätalouspäällikkö päättää alueelliset kiintiöt ja siirtää päätösvaltaansa lupapäätösten tekemiseksi lupamyynnin henkilöille ja eräsuunnittelijoille. Kalastuslupien hinnat säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksella.

Yleisvesialueiden hallinta siirtyi Metsähallitukselle 2000-luvun alussa. Merialueen yleisvesien kalastusjärjestelyistä vastaa TE-keskuksen kalatalousyksikkö. Sisävesien isoille järville myönnetään lupia ammattimaisille pyydyksille (nuotta ja rysä). Vuonna 2006 ammatikseen kalasti ao. valtion vesillä vain yksi kalastaja.

Pyydyslupa oikeuttaa kalastamaan seisovilla pyydyksillä yhdeksällä pyydyslupa-alueella. Lupa-alueiden yhteispinta-ala on 22 000 ha. Lupia myytiin vuonna 2005 yhteensä 1 335 kpl. Vieheluvalla saa kalastaa vieheillä valtion vesillä poislueutena virkistyskalastus-, vuokra- ja muutoin rauhoitetut vedet. Pohjanmaa-Kainuu -viehelupaa myytiin 966 kpl vuonna 2005.

Virkistyskalastusalueet ovat matkailukalastajien suosiossa. Niiden vetovoimaisuus perustuu pääsääntöisesti pyyntikokoisten lohikalajien istutuksiin. Alueita on kehitetty eri kohderyhmille soveltuviksi, mm. perhokalastajille löytyy omia apajia. Metsähallituksen virkistyskalastusalueita ovat Oulankajoki, Kylmäluoma, Livojoki, Saarijärvi ja Maa-sydänjärvi/Ahvenlampi. Alueiden yhteispinta-ala on noin 1 200 ha ja niille myytiin vuonna 2005 yhteensä 4 000 lupaa.

Metsähallitus on vuokrannut pääsääntöisesti pieniä alle 10 hehtaarin lampia yksityisille, matkailuyrityksille, yhdistyksille ja osakaskunnille.

Tärkeimpiä kalaveden hoidon menetelmiä ovat elinympäristökunnostukset, tehokalastus (ts. vähempiarvoisen kalaston poistaminen), kalaistutukset ja erilainen pyynnin säätely.

Pyydysvesiä, ns. verkkovesiä hoidetaan pääsääntöisesti 1-kesän vanhan siianpoikasen istutuksilla. Lisäksi istutetaan jonkin verran kuhaa, taimenta ja harjusta. Virkistyskalastusvesiin istutetaan pyyntikokoista kirjolohta, taimenta, nieriää ja harjusta.

Metsähallitus on toteuttanut yhdessä Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen kanssa Iijoen merkittävää uiton jälkeistä ennallistamis- ja kalanhoitovelvoitetta. Tämä perustuu vuonna 1986 allekirjoitettuun ns. Iijoen puitesopimukseen. Iijoen vesistöalueella entisten uittojokien kunnostaminen on aloitettu vuonna 1988. Iijoen vesistöalueen uittoperattujen jokien kalataloudellisten kunnostusten istutusvelvoitteet ja niiden seuranta kuuluvat Metsähallitukselle.

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen ja Metsähallituksen perustama purotyöryhmä inventoi 257 metsäpuroa vuosina 1998–2003 koillismaan alueella. Inventoinnissa selvitettiin purojen tilaa ja tehtiin toimenpide-ehdotuksia sen parantamiseksi. Inventointien tuloksena todettiin, että kokonaan luonnontilaisia puroja oli vain 2 % tutkituista puroista. Lähes kaikissa puroissa oli sekä luonnontilaisia (22 %) että muutettuja purojaksoja. Erittäin suuri kunnostustarve on 39 %:lla puroista. Purojen kunnostaminen on aloitettu kesällä 2006 yhteistyössä Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskuksen ja ao. kuntien kanssa.

3.7 Maastoliikenne

Maastoliikenne ohjataan ensisijaisesti moottorikelkkailureiteille ja Metsähallituksen moottorikelkkaurille sekä muille vakiintuneille maastoliikenneurille. Metsähallituksen tavoite on edistää valtakunnallisesti kattavan maastoliikennelain mukaisen moottorikelkkareitistön muodostumista. Maastoliikennelain mukaisilla moottorikelkkailureiteillä ajamiseen ei tarvita erillistä lupaa. Metsähallituksen kelkkaurat ovat maastoa ja niillä ajaminen on sallittua Metsähallituksen uraluvalla. Reiteiltä ja urilta poikkeaminen sallitaan vain erityisperusteella. Metsähallituksessa on määritetty periaatteet, joilla myönnetään maastoliikennelupia reittien ja urien ulkopuolelle.

Metsähallituslain mukaan maastoliikenneoikeuksien käytöstä päättäminen on Metsähallituksen julkinen hallintotehtävä. Luontopalvelujohtaja voi antaa kiintiöpäätöksen maastoliikennettä koskien. Tällainen kiintiöpäätös on tehty, ja siinä vahvistetaan aluekohtaisesti myönnettävien lupien enimmäismäärä kalenterivuodelle. Kiintiöaluejaon pohjana on läänijako sekä poronhoitoalueen jako erityisesti poronhoitoon varattuun ja muuhun poronhoitoalueeseen.

3.8 Porotalous

Porotaloutta harjoitetaan metsätalouden kanssa samoilla alueilla Pohjanmaan alueen koillisosassa. Metsätalouden toimenpiteillä on lähes aina vaikutusta porotalouden toimintaympäristöön. Pohjanmaan suunnitelma-alueella toimivat Alakitkan, Akanlahden, Hossa-Irnin, Kallioluoman, Oivangin, Jokijärven, Taivalkosken, Pudasjärven, Oijärven, Pudasjärven Livon, Pintamon, Kiimingin, Kollajan, Mäntyjärven, Ikosen, Näljängän ja Hallan paliskunnat.

Alueen paliskunnissa porojen talvinen ruokinta perustuu lisäruokintaan ja tarhaukseen kovimpien talvikuukausien aikana. Paliskunnille on tärkeätä, että niiden toimintaympäristössä otetaan huomioon etenkin erotusaitojen lähialueet. Paliskunnat katsovat osaltaan tärkeiksi myös jäkäläpohjaisten laidunten säästämiseen tähtäävät toimet samoin kuin luppovaltaisten metsien hakkuiden ajoittamisen talvikausiin, jolloin porot voivat vielä hyödyntää niissä olevan lupon.

Metsätalouden ja porotalouden yhteensovittamista on kehitetty Paliskuntain yhdistyksen kanssa solmitun sopimuksen pohjalta. Sitä on käytännössä edistetty alueen paliskuntien ja Metsähallituksen metsätiimien välisillä neuvotteluilla, joita on pidetty vähintään kerran vuodessa. Näissä neuvotteluissa kunkin paliskunnan kanssa käydään läpi aluetta koskevat suunnitelmat.

3.9 Maa-ainestoiminta

Morenian hallinnassa olevia maa-aineslupa-alueita on Pohjanmaan alueella yhteensä 67 (tilanne 1/2007), joista kallioalueita 23 kappaletta. Tuotantoalueiden yhteenlaskettu pinta-ala on 313 ha. Pääasiakkaita alueella ovat betoniteollisuus, tien- ja radanrakentajat sekä asfaltinvalmistajat. Liiketoiminta on kasvanut voimakkaasti viime vuosina etenkin Pohjanmaalla.

Toiminnan yhä laajentuessa läpinäkyvyyden ja toiminnan tehostamiseksi vuonna 2006 tulosalue yhtiöitettiin Metsähallituksen 100 % omistamaksi tytäryhtiöksi, Morenia Oy:ksi. Viime vuosien suuntaus Moreniassa on ollut yhä jalostetumpien ja uusien tuotteiden kehittämiseen. Tästä esimerkkinä kivirouhe vuonna 2004 ja liuskekivituotteet 2006.

2000-luvulla Morenia on panostanut voimakkaasti merihiekan hyödynnettävyyteen tähtääviin tutkimuksiin yleisvesialueilla. Merenpohjan esiintymät ovat hyvin mittavia etenkin Oulun, Kalajoen ja Haukiputaan alueilla. Merialueilla on tehty luotauksia, näytteenottoa ja geologisia tutkimuksia kiviaineksen paikallistamiseksi sekä laadun ja määrän määrittämiseksi. Tarkastelukauden tavoitteena on saada päätös merihiekan hyödynnettävyydelle sekä mahdolliset ottoluvat.

3.10 Kaavoitustoiminta

Matkailu- ja rantatonttien kysyntä on hyvä. Suunnittelualueelta myydään vuosittain 30–40 vapaa-ajan rakentamiseen kaavoitettua tonttia. Laatumaa on alueen suurimpia vapaa-ajantonttien myyjiä, vaikka kilpailua on runsaasti. Kysyntätilanne näyttää jatkosakin hyvältä, sillä suomalaisten vapaa-ajankäyttötottumukset näyttävät pysyvän ennallaan ja suosivan loma-asuntojen tai jopa ns. kakkosasuntojen rakentamista. Vapaa-ajan tonttien hinnat ovat nousussa.

Alueen (luonto)matkailukeskukset kehittyvät, osasta näyttäisi tulevan kansainvälisestikin merkittäviä. Metsähallitukseen kohdistuu kuntien ja matkailualan yrittäjien tahoilta toiveita vieläkin aktiivisemmasta roolista keskusten kehittämisessä.

4.

Tavoiteanalyysi

Tavoiteanalyysissä selvitettiin sidosryhmien ja asiakkaiden sekä kansalaisten odotuksia ja tavoitteita, jotka kohdistuvat Pohjanmaan alueen luonnonvarojen hoitoon ja käyttöön.

4.1 Sidosryhmien tavoitteet ja odotukset vuorovaikutukselle

Suunnitteluhankkeeseen muodostettiin yksi yhteinen yhteistyöryhmä. Ryhmässä oli 22 jäsentä, joista osa edusti Metsähallituksen sidosryhmätahoja (kunnat, tutkimus, koulutus, luonnonsuojelu, metsästys, kalastus, matkailu, puunjalostajat, metsätalouden toimijat ja porotalous) ja osa viranomaistahoja (Metsäkeskus Pohjois-Pohjanmaa, TE-keskus, Pohjois-Pohjanmaan liitto ja Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus). Yhteistyöryhmän puheenjohtajana toimi Ismo Karhu Pohjois-Pohjanmaan liitosta. Ryhmä kokoontui pääasiassa Oulussa.

Yhteistyöryhmän työssä sovellettiin uudenlaista lähestymistapaa, jossa luonnonvarasuunnittelun prosessi ymmärretään inhimillisenä vuorovaikutussysteeminä. Tavoitteena oli ottaa huomioon suunnittelussa perinteisten taloudellisen, ekologisen ja sosiaalisen kestävyuden lisäksi ihmisten ja organisaatioiden vuorovaikutuksen kestävyys, laatu ja jatkuvuus.

Yhteistyöryhmän kokoukset pyrittiin luomaan ilmapiiiriltään positiivisiksi ja rakentaviksi. Valtion maiden ja vesien hoidon ja käytön tavoitteita työstettiin kolmessa kokouksessa eli työpajassa. Aloitustyöpajassa pohdittiin unelmaa valtion maiden ja vesien käytöstä sekä unelmaa suunnitelmaprosessista ja itsestä sen osana. Tavoiteanalyysityöpajassa työstettiin tavoitteita, joilla unelmat saavutettaisiin. Kolmannessa työpajassa keskusteltiin ja muo-

toiltiin erilaisia vaihtoehtoja valtion maiden hoidolle ja käytölle. Samalla keskusteltiin ja sovittiin, mistä näkökulmista luonnonvarojen käyttöä tarkastellaan ja mitkä mittarit kuvaavat parhaiten eri näkökulmia.

Metsähallituksen ja sidosryhmien välisen vuorovaikutuksen laatua ja siihen liittyviä odotuksia selvitettiin kyselyllä, joka suunnattiin yhteistyöryhmän jäsenille ja osalle Metsähallituksen henkilöstöä. Kyselyn tulosten mukaan Metsähallitukselta odotetaan yhteistyökykyä, luotettavuutta ja palvelualltiutta. Asiantuntemus, uskottavuus ja tehokkuus olivat myös odotusten kärkijoukossa.

Kyselyn mukaan Metsähallituksen ja sidosryhmien kanssakäymisen tulisi perustua henkilökohtaisiin kontakteihin ja sidosryhmätapaamisiin, joita olisi säännöllisesti 1–2 kertaa vuodessa. Retkeilyt ja yleisötilaisuudet samoin kuin sähköposti tai Internet eivät saaneet kannatusta.

4.2 Kansalaisten odotukset

Kansalaisille tarjottiin mahdollisuutta osallistua suunnitelman laadintaan yleisötilaisuuksissa. Lisäksi kannanotto oli mahdollista internetin avulla järjestetyssä kyselyssä. Kansalaisten näkemyksiä selvitettiin lisäksi satunnaisotantaan perustuneen tutkimuksen avulla.

4.2.1 Yleisötilaisuudet

Pohjanmaan alueella pidettiin 8 yleisölle suunnattua tilaisuutta, joihin osallistui 109 henkilöä väkimäärän vaihdella 7 ja 26 hengen välillä. Yleisötilaisuuksissa kerrottiin, miten luonnonvarasuunnitelmaa tehdään ja ketkä ovat työssä mukana. Tilaisuuksissa esiteltiin kolme vaihtoehtoista mallia tulevalle toiminnalle. Näiden pohjalta käytiin keskustelu siitä, mitkä asiat ovat tärkeitä tulevan toiminnan painotuksia suunniteltaessa. Yleisötilaisuuksien puheenjohtaja oli Metsähallituksen ulkopuolinen henkilö.

Keskusteluissa nousivat esiin odotetusti paikallisten asioiden lisäksi metsästäys, kalastus, maastoliikenne, metsien virkistysmahdollisuudet, tieasiat jne. Merialueen virkistyskäyttö ja Morenian kartoitukset merikiviaineksen hyödyntämismahdollisuuksista Perämerellä synnyttivät keskustelua Oulussa ja Kuivaniemellä. Puheenvuoroissa tuotiin myös esille metsien hyödyntämisen merkitys työllisyyden ja paikallistalouden kannalta.

4.2.2 Internetkysely

Yhtenä kansalaisten osallistumiskanavana toimi internet. Kymmenen kysymyksen avulla oli mahdollista ilmaista näkemyksensä Metsähallituksen eri toimintojen kehityssuuntaan: säilytetäänkö toiminnan taso ennallaan, pitäisikö sitä lisätä vai kenties vähentää? Vastaaja voi myös ottaa kantaa Metsähallituksen eri toimintojen tärkeyteen.

Kaikkiaan internetkyselyyn vastasi 144 kansalaista. Heistä kaksi kolmasosaa (75 %) oli miehiä. Vastaajista 80 prosenttia oli Oulun läänistä. Nuorilta, alle 20-vuotiailta, saatiin vain yksi vastaus. Pääosa vastaajista oli 21–40-vuotiaita (47 %). Yli 60-vuotiaita oli 13 prosenttia.

Vastaajista 47 % oli tyytyväisiä suojelun nykyiseen tasoon. Suojelun lisäämistä kannatti 36 % ja vähentämistä 15 %. Vastaajista 38 % halusi vähentää hakkuita ja 33 % pitää ne ennallaan. Hakkuiden lisäämistä kannatti 26 % vastaajista. Monimuotoisuuden, riistan elinympäristöjen ja maiseman huomioon ottamista toiminnassa pitäisi lisätä. Virkistysrakenteita koetaan olevan riittävästi ja mieluisin majoittumistapa luonnossa liikkussa on eräkämpä. Vastaajat eivät olleet juurikaan käyttäneet Villin Pohjolan palveluja. Laatumaan ja Morenian toimintojen arvioitiin olevan sopivalla tasolla.

Tärkeimmiksi Metsähallituksen toiminnan mitoituksessa huomioon otettaviksi asioiksi vastaajat arvioivat hakkuumäärän, luonnon monimuotoisuuden, suojelualueiden määrän ja porotalouden.

4.2.3 Kansalaiskyselyn tulokset

Oulun seudun ammattikorkeakoululla teetettiin kyselytutkimus, jossa selvitettiin kansalaisten mielipidettä luonnonvarojen käytöstä ja Metsähallituksen toiminnasta. Kuntalaisille suunnatun kyselyn osoitteisto saatiin Väestörekisterikeskuksen väestötietokannasta. Suunnitelma-alueen 50 kunnasta poimittiin satunnaisesti 1 510 asukasta, joista 300 oli Oulun seudulta. Vastausprosentti kyselyssä oli 22,7.

Metsähallitusta pidettiin mielipidekyselyn mukaan maakunnan aluetaloudessa merkittävänä toimijana, jolta odotetaan jatkossa työllisyyteen ja taloudelliseen kehitykseen panostamista. Myös Metsähallituksen hallinnassa olevien maiden keskeisintä hoidon ja käytön tavoitetta kysyttäessä työllisyys nousi tärkeimmäksi.

Suurin osa kyselyyn vastanneista antoi Metsähallitukselle tunnustusta hyvästä luonnon-suojelualueiden hoidosta. Luonnonsuojelualueiden lisääminen ei yleisesti ottaen saanut kannatusta. Bioenergian ajankohtaisuudesta kertoo puolestaan se, että kaksi kolmasosaa vastanneista kannatti energiapuun keruun lisäämistä valtion mailta.

Vapaa-ajan vietossa ja virkistyksen lähteenä valtion metsät ovat tärkeitä. Erilaisia maksullisia käyttömuotoja arvioitaessa metsästys, kalastus ja vuokratämpät nousivat keskeisimpinä esille. Vastaajat arvostivat mahdollisuutta marjastaa sekä ulkoilla ja retkeillä valtion mailla. Reitit, laavut ja tulipaikat nähtiin tärkeinä kehittämiskohteina ja autiotupia toivottiin lisää.

Kalastus ja marjastus sopivat vastaajien mielestä hyvin myös suojelualueelle, samoin maksullinen luontomatkailu ja metsästys. Eniten karsastettiin suojelualueilla tapahtuvaa moottorikelkkailua ja moottoriveneilyä. Vesistöjen kunto ja maiseman kauneus ovat asioita, joihin Metsähallituksen tulisi jatkossa kiinnittää huomiota.

Avoimeen kysymykseen vastanneiden mukaan Metsähallituksella on monenlaisia merkityksiä eri käyttäjille. Erityisesti tietynlainen rauhan ja tasapainon mahdollistaminen nähtiin tärkeänä. Hiljentymisen ja rauhoittuminen valtion mailla ja vesillä erottui selvästi, mikä osaltaan vahvistaa käsitystä nykyajan kiireisestä elämäntyylistä ja tarpeesta

löyttää paikka akkujen lataamiseen. Se, että saa rauhassa kulkea "aidossa luonnossa", näyttää olevan mahdollisuutena vertaansa vailla.

4.2.4 Metsähallituksen alueellisen neuvottelukunnan kannanotto

Luonnonvarasuunnitelmaa esiteltiin alueelliselle neuvottelukunnalle suunnittelun alkuvaiheessa toukokuussa 2006 ja vaihtoehtotarkastelun loppuvaiheessa 4.1.2007. Neuvottelukunnassa käytiin vilkas keskustelu valtion luonnonvarojen hoidosta ja käytöstä. Neuvottelukunnan jäsenet äänestivät vaihtoehtotarkastelun mittareiden tärkeydestä samalla tavalla kuin yhteistyöryhmä. Nämä mittarit esitellään tarkemmin kappaleessa 4.5.

Esitellyistä tulevaisuuden toimintavaihtoehdoista eniten kannatusta sai luonnon virkistyskäyttöpainotteinen, mutta myös metsätalouden mahdollisuudet turvaava ja luonnon-suojelualueverkoston nykyisellään säilyttävä vaihtoehto. Neuvottelukunta arvosti valtion maiden ja Metsähallituksen toiminnan tarjoamia työpaikkoja ja kestäväää puun hakkuumäärää.

4.3 Metsähallituksen henkilöstökysely

Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelman henkilöstökysely lähetettiin noin 300 alueen henkilölle. Vastauksia palautui 137 kappaletta. Vastausten perusteella henkilöstö oli saanut tietoa luonnonvarasuunnittelun käynnistymisestä melko hyvin. Henkilöstökyselyn mukaan suojelualueiden määrää Pohjanmaalla ei tulisi enää lisätä. Kehitettävistä alueista Syöte, Kylmäluoma ja Oulanka saivat eniten mainintoja. Toisena ryhmänä esille tulivat Kalajoen/Rahjan, Kuusamon/Rukan, Paljakan ja Rokuan alueet. Hakkuumäärän tulisi henkilöstön mielestä säilyä ennallaan. Hakkuumäärän lisäämistä kannatti 22 % ja sen vähentämistä 22 % vastaajista. Riista- ja maisema-asioiden ja luonnon monimuotoisuuden huomioon ottaminen koettiin tärkeäksi. Osallistamisen lisäämiseen suhtauduttiin varovaisen myönteisesti ja sidostyhmiin kuuleminen on kyselyn mukaan tärkeää. Kun kysyttiin henkilöstön vaikutusmahdollisuuksia suunnitteluun, kolmasosa koki, että he eivät voi vaikuttaa suunnitteluun riittävästi.

4.4 Omistajan linjaukset

Metsähallituksen perustehtävänä on hoitaa, käyttää ja suojella hallinnassaan olevia valtion metsätalous-, luonnonsuojelu- ja erämaa-alueita sekä yleisiä vesialueita ja huolehtia omistajan muiden maa- ja vesialueilleen asettamien tavoitteiden saavuttamisesta. Metsähallituksen kehittämistä ohjaa talouspoliittisen ministerivaliokunnan 16.11.2005 hyväksymä kehittämisstrategia kaudelle 2005–2010.

Metsähallituksen tehtäviin kuuluvat liiketoiminta ja sen osana eri käyttömuotojen yhteensovittaminen, luonnon monimuotoisuuden säilyttäminen suojelualueilla ja talousmetsissä sekä metsäteollisuuden raaka-ainehuollon turvaaminen. Liiketoiminnassa keskeinen tavoite on tehokkuuden lisääminen ja kannattavuuden parantaminen yhteiskun-

nallisten velvoitteiden antamissa rajoissa. Tavoitteena on nostaa sijoitetulle pääomalle saatava tuotto kolmen prosentin tasolle vuoteen 2010 mennessä. Luontopalveluissa toiminnan tuottavuuden tulee kasvaa enemmän kuin valtionhallinnossa keskimäärin. Metsähallitusta kehitetään kokonaisuutena eli monipuolisia liiketoimintoja sekä luontopalveluja harjoitetaan saman liikelaitoksen sisällä.

Metsähallitus tarjoaa mahdollisuuksia valtion maa-, metsä- ja vesiomaisuuteen tukeutuvalla virkistyskäytölle. Metsähallitus on tehnyt alueidensa luontomatkailun ja virkistyskäytön painopistealueiden kartoituksen, joka perustuu valtioneuvoston vahvistamaan virkistyskäytön ja luontomatkailun toimintaohjelmaan (VILMAT).

Metsähallitus hankkii suojeleluohjelmiin kuuluvia yksityismaita valtiolle. Valtion maat ovat myös tutkimus-, opetus- ja koulutuskäytössä sekä puolustusvoimien harjoituskäytössä. Puolustusvoimille vuokratuilla alueilla harjoituskäyttö rajoittaa alueen muuta käyttöä. Metsäntutkimuslaitoksen metsät siirtyvät Metsähallituksen hallintaan vuoden 2008 alussa.

4.5 Tavoitteiden ja vaihtoehtojen kuvaaminen

Luonnonvarojen kestävää käyttöä päätettiin tarkastella elävän maaseudun, talouden, luonnonsuojelun ja ekologisen kestävyuden sekä virkistyskäytön ja matkailun näkökulmista. Kullekin näkökulmalle valittiin kahdesta kolmeen mittaria, joilla kuvattiin toiminnan vaikutuksia sekä vertailtiin ja arvioitiin suunnitelmavaihtoehtoja.

Ennen näkökulmien valintaa yhteistyöryhmä sai esittää sopivaa näkökulmien määrää ja ehdottaa niille mittareita. Valinnassa tuli lisäksi ottaa huomioon se, että mittarin arvo oli saatavissa Metsähallituksen tietojärjestelmistä tai Mela-hakkuulaskelmatuloksista ja mittarin arvoon piti tulla vaihtelua luotujen toimintavaihtoehtojen mukaan. Kuvaajiksi valittiin seuraavat yhdeksän mittaria:

Näkökulma ja sen mittarit	Mittarin tunnus
Talous	
1. Kestävä hakkuumäärä	1000 m ³
2. Metsähallituksen liikevaihto	milj. euroa
Luonnonsuojelu	
3. Ekologisen verkoston pinta-ala	1000 ha
4. Ekologisen verkoston laatu	kouluarvosana
Virkistyskäyttö ja matkailu	
5. Virkistysalueiden määrä	1000 ha
6. Virkistysarvoltaan hyvien yli 80-vuotiaiden ja vesistöihin rajoittuvien metsien määrä	ha
7. Erämittari	kouluarvosana
Elävä maaseutu	
8. Metsähallituksen toiminnan tuottamat työpaikat	henkilötyövuosi
9. Metsähallituksen kustannusbudjetti Pohjanmaalla	milj. euroa

Vaihtoehtojen tarkasteluvaiheessa tavoitteiden tärkeyttä ja suhdetta toisiinsa arvioitiin ryhmäkeskustelujen ja äänestysmenetelmän avulla. Äänestys tehtiin siten, että kukin jäsen jakoi yhdestä yhdeksään pistettä haluamilleen mittareille haluamallaan tavalla.

Taulukko 9. Yhteistyöryhmän ja neuvottelukunnan näkemykset mittareiden tärkeysjärjestyksestä.

Yhteistyöryhmä	Alueellinen neuvottelukunta
Kestävä hakkuumäärä	Kestävä hakkuumäärä
Mh:n tuottamat työpaikat	Mh:n tuottamat työpaikat
Ekologisen verkoston laatu	Ekologisen verkoston laatu
Virkistysalueiden määrä	Erämittari
Ekologisen verkoston pinta-ala	Mh:n kustannusbudjetti
Metsähallituksen liikevaihto	Virkistysalueiden määrä
Mh:n kustannusbudjetti	Yli 80-vuotiaat vesistöihin rajoittuvat metsät
Yli 80-vuotiaat vesistöihin rajoittuvat metsät	Metsähallituksen liikevaihto
Erämittari	Ekologisen verkoston pinta-ala

Molemmilla ryhmillä kolme tärkeintä mittaria ovat samoja; hakkuumäärää, työllisyyttä ja ekologisen verkoston laatua pidetään tärkeimpinä. Virkistyskäytön näkökulma nousee molemmilla ryhmillä neljänneksi, mutta mittari on eri.

4.6 Yhteenveto tavoitteista

Yhteistyöryhmän, neuvottelukunnan, sidosryhmien ja kansalaisten palautteissa painottuivat työhön ja toimeentuloon sekä virkistyskäyttöön liittyvät tavoitteet. Luonnon-suojelun tilannetta alueen itäosassa pidettiin hyvänä. Alueen länsiosassa koettiin olevan tarvetta parantaa suojelua eri keinoin. Paikallisen puunjalostusteollisuuden puuhuollon turvaamista pidettiin tärkeänä.

Omistajan näkökulmasta kannattavuuden parantaminen on lähitulevaisuudessa tärkein tavoite. Eri käyttömuotojen ja -tapojen osin ristiriitaisten tavoitteiden onnistunut yhteensovittaminen Metsähallituksen toimesta tuli korostuneesti esille.

5.

Vaihtoehtotarkastelu

5.1 Vaihtoehtotarkastelun tavoitteet

Vaihtoehtotarkastelun avulla selvitettiin luonnonvarojen käytön eri painotuksien vaikutuksia toimintaan ja maankäyttöön. Vaihtoehtoja arvioitiin kestävyyden ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen ulottuvuuden kannalta aiemmin valittujen tarkastelunäkökulmien ja niiden mittareiden avulla. Vaihtoehtotarkastelun tuloksista haettiin tukea tavoiteasetteluun ja alkavan kauden toiminnan linjauksiin.

5.2 Suunnitelmavaihtoehdot

Suunnitelmassa muodostettiin kuusi painotuksiltaan erilaista vaihtoehtoa. Niissä muutettiin nykyistä maankäytön jakaumaa joko suurentamalla tai pienentämällä ekologisen verkoston ja virkistyskäyttöalueiden pinta-alaa. Metsätalouden kehittämiskeskus Tapion johdolla laaditut uudet hyvän metsänhoidon suositukset tulivat voimaan 1.8.2006. Suositusten vaikutus laskettiin mukaan vaihtoehtoihin. Vertailun vuoksi nykytoimintavaihtoehto laskettiin sekä Metsähallituksen nykyisten että Tapion uusien metsänhoito-ohjeiden mukaisesti.

Osa vaihtoehtojen sisältämistä ratkaisuisista oli sellaisia, joiden toteuttaminen ei olisi mahdollista nykyisten omistajalinjausten mukaan. Niitä käytettiin tulosten riippuvuuden havainnollistamiseen ja tavoitteiden esille tuomiseen.

Vaihtoehdot nimettiin niiden sisältöä kuvaavilla nimillä:

- **Nyky/Mh-toimintavaihtoehto** kuvaa, millaisiin tuloksiin nykyinen toimintamalli tarkastelujaksolla johtaa. Käytössä olivat nykyiset toimintaperiaatteet ja -ohjeet sekä nykyinen maankäyttökajakauma. Tämä vaihtoehto toimi vertailukohteena tulevan kauden painotuksia määrittettäessä.
- **Nykytoiminta/Tapio-vaihtoehdolla** selvitettiin, millaisia vaikutuksia uusilla metsänhoitosuosituksilla on Pohjanmaan alueella harjoitettavaan metsätalouteen. Olemassa olevaan maankäyttöön ja ekologiseen verkostoon ei tehty muutoksia. Laskennassa käytettiin uusien metsänhoitosuositusten mukaisia uudistamiskriteereitä ja harvennusmalleja.
- **Metsätalousvaihtoehdolla** selvitettiin, millaisia taloudellisia ja luonnonsuojelullisia vaikutuksia ekologisen verkoston pienentämisellä olisi. Suojelualueverkko pysyi nykyisellään, mutta alue-ekologisten suunnitelmien vapaaehtoisia luontokohteita ja ekologisia käytäviä purettiin noin 30 000 hehtaaria. Laskennassa käytettiin uusien metsänhoitosuositusten mukaisia uudistamiskriteereitä ja harvennusmalleja.
- **Luontomatkailu/virkistyskäyttövaihtoehdolla** selvitettiin virkistyskäytön ja luontomatkailun edellytysten kehittämisen mahdollisuuksia ja vaikutuksia. Maisema-, matkailu- ja virkistyskäyttöpainotteisia alueita lisättiin noin 30 000 hehtaaria. Laskennassa käytettiin uusien metsänhoitosuositusten mukaisia uudistamiskriteereitä ja harvennusmalleja.
- **Ekologisen verkoston kehittämismvaihtoehdolla** selvitettiin ekologisen verkoston kehittämisen vaikutuksia. Verkostoa suurennettiin yhteensä noin 11 000 hehtaaria muodostamalla suojavyöhykkeitä luonnontilaisten vesistöjen varsiin ja monimuotoisuuden lisäysalueita alueen keskiosan suojelualueiden ympärille. Laskennassa käytettiin uusien metsänhoitosuositusten mukaisia uudistamiskriteereitä ja harvennusmalleja.
- **Lisäsuojeluvaihtoehdolla** selvitettiin luontojärjestöjen tekemän maankäyttöehdotuksen vaikutuksia. Tässä vaihtoehdossa ekologisen verkoston kehittämismvaihtoehdon suojelualaa kasvatettiin vielä noin 5 000 hehtaaria järjestöjen esityksen mukaisesti.

5.3 Vaihtoehtojen tulokset

	Taulukko 10. Vaihtoehtojen tulokset.					
	Tapon uudet metsänhoitosuosituksot käytössä					
	Nyky/MH	Nyky/Tapio	Metsätalous	Virkistys	Eko	Lisäsuojelu
1. Ekologisen verkoston pinta-ala, 1000 ha	126	126	120	126	137	142
2. Ekologisen verkoston laatu, arvosana 4–10	7	7	5	8	9	
3. Mh:n tuottamat työpaikat, htv	486	536	560	529	526	519
4. Mh:n kustannusbudjetti, milj. €	27,6	30,4	31,9	30,0	29,9	29,5
5. Kestävä hakkuumäärä, 1000 m ³	774	882	937	867	860	846
6. Metsähallituksen liikevaihto, milj. €	52,3	57,2	59,8	56,6	56,2	55,6
7. Virkistysalueiden määrä, 1000 ha	57	57	32	67	68	71
8. Yli 80-vuotiaat vesistöihin rajoittuvat metsät, ha	4 000	4 000	1 200	12 100	12 100	
9. Erämittari, arvosana 4–10	7	6	5	9	9	

Mittareiden arvot kuvaavat tilannetta suunnittelukauden eli ensimmäisen kymmenvuotiskauden toiminnan jälkeen.

Vaihtoehtotarkastelu osoittaa, että ekologisen verkoston laajentaminen parantaa jonkin verran verkoston edustavuutta ja laatua sekä pienentää hakkuumääriä. Sitä vastoin verkoston supistaminen nykytasosta heikentäisi merkittävästi sen edustavuutta ja laatua. Toisaalta ekologisen verkoston supistaminen lisäisi hakkuumäärää selvästi.

Maisema ja virkistyskäyttöpainotteisten alueiden lisääminen pienentäisi hakkuumäärää ja vähentäisi työpaikkoja, mutta ekologisen verkoston laatu ja erämittarin arvosana paranisivat.

Metsähallituksen liikevaihto ja työpaikat (työntekijät, toimihenkilöt ja yrittäjät) riippuvat lähes suoraviivaisesti hakkuumäärästä. Hakkuiden vähentäminen vähentäisi työpaikkoja ja pienentäisi liikevaihtoa. Metsähallituksen työpaikoista suuri osa on alueilla, missä korvaavia työmahdollisuuksia on rajoitetusti. Mikäli hakkuumahdollisuuksia halutaan lisätä, se tapahtuisi lähinnä supistamalla ekologista verkostoa. Tämä merkitsisi kuitenkin sitä, että metsien käsittelyssä ei otettaisi maisema- ja virkistysarvoja, riistan elinympäristöjä ja muita ympäristöarvoja huomioon nykyisten ohjeiden mukaisesti. Työpaikoissa arvioitiin vain välittömät työpaikkavaikutukset, välillisten vaikutusten arviointiin ei löydetty riittävän yhtenäisiä perusteita.

5.4 Vaihtoehtojen arvottaminen

Vaihtoehtolaskennan tulosten esittelyn ja niiden pohjalta käydyn alustavan keskustelun jälkeen yhteistyöryhmän työssä siirryttiin vaiheeseen, jossa arvioitiin vaihtoehtojen keskinäistä hyvyyttä ja eri näkökulmia kuvaavien mittareiden arvoja sekä niiden riippuvuutta toisistaan. Tavoitteena oli määrittellä ryhmän tärkeänä pitämät linjaukset ja kannanotot toiminnan painotuksista tulevalle 10-vuotiskaudella.

Aluksi yhteistyöryhmä asetti vaihtoehtoja kuvaavat mittarit tärkeysjärjestykseen. Seuraavassa vaiheessa yhteistyöryhmä arvioi vaihtoehtojen keskinäistä hyvyttä. Tämä tapahtui määrittelemällä kaikille kriteereille minimiarvot (hyväksymisrajat), jotka on vähintään saavutettava, ja katsomalla löytyykö vaihtoehtoja, jotka ovat hyväksytyjä kaikkien kriteereiden suhteen. Tämä vaihe tehtiin Metsäntutkimuslaitoksen ylläpitämän MESTA-internetsovelluksen avulla.

Arvottamistyötä jatkettiin yhteistyöryhmän seuraavassa kokouksessa. Ensimmäinen vaihe toteutettiin ryhmätyönä, jossa osallistujat pyrkivät keskustelemalla löytämään kriteerikohtaisia "lopullisia hyväksymisrajoja". Työn vertailukohtana olivat nykytilaa kuvaavat mittariarvot. Ryhmä tarkasteli jokaista mittaria erikseen ja keskusteli, mihin suuntaan kyseistä mittariarvoa pitäisi muuttaa. Ryhmien työn tulokset olivat kompromisseja eikä yksikään tarkastelussa ollut vaihtoehto saanut selkeää kannatusta. Talouden ja virkistyskäytön näkökulmat olivat keskusteluissa eniten esillä.

Toisessa vaiheessa yhteistyöryhmä keskusteli varsin perusteellisesti valtion maiden tulevan käytön painotuksista. Metsähallituksen väki poistui kokouksesta keskustelun ajaksi. Vaihtoehtojen tulosten, ryhmätöiden ja keskustelujen pohjalta syntyi kannanotto, jossa korostuu talouden näkökulma. Suojeluun ja virkistyskäyttöön haluttiin lisää huomiota alueen länsiosassa. Ryhmän johtopäätökset syntyivät monilta osin yksimielisinä. Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri halusi kuitenkin jättää eriävän mielipiteen esitykseen.

Luonnonsuojelupiirin mielipiteen mukaan luonnonvarasuunnitelmassa on tarpeen erityisesti parantaa alueen metsätalouden ekologista kestävyttä. Hakkuutavoitetta ei saisi nostaa. Vesiensuojelua pitäisi edistää koko Pohjois-Pohjanmaan alueella, mutta erityisesti monimuotoisuutta parantavat toimet tulisi kohdentaa maakunnan länsiosiin.

Yhteistyöryhmän työskentely, tehdyt mallinnukset ja ennusteet sekä sovelletut päätösten menetelmät osoittivat, että sekä yksilöiden että ryhmän päätöksenteko perustuu ennen muuta inhimilliseen harkintaan. Suunnittelulaskelmien tulokset, päätöksenteon tukimenetelmät ja muu informaatio tukevat tätä harkintaa. Moniulotteisessa suunnittelussa oli myös tekijöitä ja piirteitä, joita ei pystytty kuvaamaan laskelmien tuloksina, vaan ne ilmenivät keskusteluissa ja osallistujat ottivat ne huomioon omissa kannanotoissaan.

Osallistamistulosten arvottamisessa pääpaino on yhteistyöryhmän kannanotoilla. Myös neuvottelukunnan, kansalaistilaisuuksien ja internetkyselyn tulokset otetaan huomioon päätöksenteossa. Edellä esitettyjen tulosten perusteella projektin ohjausryhmä esitti Metsähallituksen johtoryhmälle luonnonvarojen käytön toimintalinjaukset tulevalle suunnitelmakaudelle.

6.

Toiminnan päälinjat

Suunnitelmatyössä selvitettiin kansalaisten ja sidosryhmien tavoitteita ja odotuksia luonnonvarojen käytöstä. Vaihtoehtojen avulla voitiin tarkastella toiminnan vaikutuksia ja tuloksia sekä vertailla niitä eri tahojen odotuksiin ja tavoitteisiin. Näiden arviointien sekä yhteistyöryhmän esityksen ja saadun muun palautteen perusteella Metsähallitus teki 6.2.2007 seuraavat päätökset.

6.1. Toiminnan linjaukset Pohjanmaan alueelle kaudelle 2007–2016

- Toiminnassa painotetaan talouden näkökulmaa, jolla on myönteinen vaikutus aluetalouteen. Luonnon-suojelun ja metsien virkistyskäytön taso paranee nykyisestä.
- Metsätalouden hakkuumäärä on 900 000 kiinto-kuutiometriä vuodessa. Hyvä metsänhoito, metsien hyvä kasvu ja uusien metsänhoitosuosittelujen käyttöönotto mahdollistavat hakkuiden lisäämisen aiemmasta tasosta (740 000 m³/v). Metsien kasvatuksessa ja hoidossa on tavoitteena edelleen lisätä tukkipuun tuotantoa. Energiapuusta kasvava osa tulee nuorten metsien hoidosta, ja sen kannattavaa korjuuta lisätään markkinoiden kasvun mukaisesti. Talousmetsien hankintaa jatketaan metsätalouden tulosalueen investointipäätösten mukaisesti, mikä lisää hakkuumahdollisuuksia jo suunnitelmakaudella.
- Rantametsien käsittelyssä otetaan huomioon näkökohdat, jotka liittyvät metsien virkistys- ja matkailukäyttöön, vesiensuojeluun ja luonnon monimuotoisuuteen. Pienipiirteisesti käsiteltäviä vesistöjen rantavyöhykkeitä lisätään.

- Retkeilyreittien ja -rakenteiden lähimetsien maisema- ja virkistysalueita lisätään matkailun painopistealueilla. Metsiä käsitellään retkeilyreittien ja -rakenteiden läheisyydessä maisema- ja virkistysarvot huomioon ottaen ympäristöohjeiden mukaisesti, tarvittaessa uusia pienipiirteisiä hakkuutapoja käyttäen.
- Vuorovaikutuksen laatua parannetaan Metsähallituksen ja toimintaympäristön välillä. Tavoitteena on lisätä tietoisuutta eri toimijoiden suunnitelmista ja tavoitteista sekä sovittaa yhteen eri käyttömuotojen tarpeita erityisesti matkailukeskusten lähialueilla.
- Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaavassa esitettyjen matkailun painopistealueiden kehittämistä jatketaan. Palvelutuotantoa kehitetään asiakaslähtöisesti kysynnän pohjalta. Pääpaino on matkailuyhteistyössä sekä markkinointiviestinnässä.
- Alueen itäosassa ekologinen verkosto on hyvä. Suojelun laatua parannetaan ennallistamis- ja luonnonhoitotoimin. Metsähallituksen uudet suojelumetsäpäätökset mahdollistavat kyseisten alueiden joustavamman käytön luontomatkailuun. Metsien virkistys- ja matkailukäytön edellytykset paranevat, kun rantametsät ja reittien sekä virkistyskäytön rakenteiden lähimetsät ovat erityisen huomion kohteena.
- METSO-ohjelman loppuraportissa valtion maille esitettyjen toimenpiteiden mukaisesti alueen länsiosan ekologisen verkoston laatua parannetaan kohdentamalla säästöpuiden jättämistä alueen keskiosan metsäisten suojelualueiden ympärille sekä ennallistamalla metsätalousalueita suojelualueiden reunoilla. Ekologisen verkoston tukialueiksi perustetaan Itämäen ja Liperinsuon ympäristöarvometsät.
- Alueille, joille Natura 2000 -alueiden hoidon ja käytön yleissuunnitelmassa on todettu suunnittelun tarve, laaditaan hoito- ja käyttösuunnitelmat.
- Turvetuotannon ala säilyy nykyisellä tasolla. Turvetuotantoa ohjataan ojitetuille soille sekä soille, joilla ei ole merkitystä soiden- tai lajiensuojelun kannalta tai missä ei aiheudu kohtuutonta haittaa muille käyttömuodoille.
- Maa- ja merialueilla sijaitsevia maa-ainesvaroja kartoitetaan ja niiden käyttöä ja jalostusastetta kehitetään markkinalähtöisesti ottaen ympäristönäkökohdat korostetusti huomioon.
- Rantatonttutuotantoa ja -myyntiä jatketaan valtio-omistajan asettamien tavoitteiden ja reunaehtojen mukaisesti.
- Tuulivoimaloiden rakentaminen ohjataan vahvistetuissa kaavoissa osoitetuille alueille.
- Valtion maat ja vedet tarjoavat jatkossakin hyvät edellytykset tutkimukselle ja Metsähallitus osallistuu toimintaansa hyödyttäviin yhteistutkimuksiin.

7.

Toimintaohjelma 2007–2011

7.1. Maankäyttö

Ekologisen verkoston pinta-ala kasvaa Pohjanmaan alueella noin 12 000 hehtaaria. Kokonaismäärään sisältyvät alueet, joista Metsähallituksen ja luontojärjestöjen Pohjois-Suomen metsien suojelua koskevissa neuvotteluissa päästiin ratkaisuun vuonna 2006. Neuvotteluiden tuloksena suojeluala lisääntyy alueen koillisosassa noin 11 000 hehtaaria. Näiden alueiden suojelu toteutetaan MMM:n asettaman työryhmän esityksen mukaisesti; osa alueista liitetään olemassa oleviin suojelualueisiin, osata perustetaan suojelumetsiä ja osa jää talousmetsien luontokohteeksi. Työryhmä esittää myös yhden uuden lakisääteisen suojelualan perustamista. METSO-ohjelman luonnonsuojelubiologiset kriteerit täyttävistä kuvioista perustetaan talousmetsien luontokohteita yhteensä noin 600 hehtaaria. Uudet suojelumetsät perustetaan Iso-Joutensuolle (290 ha) ja Särkiojalle (90 ha). Alueen eteläosan suojeluverkkoa täydentää merkittävästi vuonna 2005 hankittu vajaan 1 200 hehtaarin Kalajan yhteismetsän alue Reisjärvellä.

Ekologisen verkoston tukialueiksi perustetaan Itämäen ja Liperinsuon ympäristöarvometsät, joiden pinta-ala on yhteensä noin 2 500 hehtaaria.

Metsähallituksessa on määritetty virkistyskäytön ja matkailun näkökulmasta painopistealueet, jotka ovat hyvin pitkälti yhteneväiset Pohjois-Pohjanmaan matkailun tavoitteiden kanssa. Painopistealueet muodostuvat pääasiassa olemassa olevien suojelualan ja muiden erikoismetsien kokonaisuudesta palveluineen. Pohjois-Pohjanmaalla aluekokonaisuudet ovat seuraavat:

- Oulanka-Ruka-Kitka-Riisi
- Syöte
- Hailuoto-Liminganlahti
- Kalajoki-Rahja
- Hossa-Etelä-Kuusamo
- Ukkohalla-Paljakka-Siikavaara
- Oulujärvi-Rokua
- Perämeri

Kuva 23. Virkistyskäytön ja matkailun painopistealueet.

7.2 Luonnonsuojelu

Suojelualueille ja suojeluohjelmakohteille laaditaan hoito- ja käyttösuunnitelmat Natura-yleissuunnitelman mukaisesti. Suunnitelmissa määritellään mm. suojelualueiden hoitotoimet, palveluvarustus ja virkistyskäyttöraakenteiden tarve ja mitoitus.

Suojelualueiden perustaminen on edennyt hitaasti ympäristöhallinnossa. Tavoitteena on suojelualueiden perustamiseen liittyvän säädösvalmistelun ja suojelualuekiinteistöjen muodostamisen huomattava lisääminen. Perustamissäädösten puuttuminen ei aiheuta uhkaa luontoarvoille, mutta hankaloittaa alueiden hoidon ja käytön suunnittelua ja käytön ohjausta.

Suojeluohjelmakohteiden ja suojelualueiden luontotyyppi-inventointeja tehdään Pudasjärven, Taivalkosken ja Kuusamon alueilla vuosittain n. 8 000 hehtaaria. Inventoinnit saadaan nykyisillä resursseilla ja menetelmillä päätökseen vuonna 2013. Muu osa suunnitelma-alueesta kuuluu METSO-alueeseen, jonka inventointi valmistui v. 2006. METSO-alueella tehdään vuosittain tarkennus- sekä uusien suojelualueiden inventointeja noin 1 000 hehtaaria.

Merialueella jatketaan merellisten luontotyyppien ja vedenalaisen luonnon inventointia. Vuosittainen inventointitavoite on 1 000 hehtaaria.

Kulttuuriperinnön suojelussa keskitytään pääosin kiinteän kulttuuriperinnön tunnistamiseen ja suojeluun, mikä tarkoittaa mm. systemaattisen muinaisjäännösinventoinnin aloittamista ja rakennusperinnön arvottamista. Tavoitteellinen kulttuuriperinnön suojelu otetaan huomioon alueiden hoito- ja käyttösuunnitelmissa ja toimenpidesuunnitelmissa. Metsähallitus vaalii retkeilyä ja eränkävynnin luomaa kulttuuriperintöä. Kulttuuriperinnön suojeluarvoja turvataan osoittamalla voimavaroja niiden vaalimiseen ja verkottamalla muiden kulttuuriperintötoimijoiden kanssa. Kulttuuriperintö otetaan huomioon suojelualueiden kestävässä matkailukäytössä ja ympäristökasvatuksessa.

Metsähallituksen eri tulosalueet tehostavat yhteistyötä kulttuuriperinnön suojelussa. Tämä voi toteutua esimerkiksi yhteisten muinaisjäännösinventointihankkeiden kautta tai tukemalla yhteisesti kulttuuriperintöön liittyviä tutkimushankkeita ja opinnäytetöitä tutkimusstrategian linjausten mukaisesti.

7.2.1 Suojelualueverkosto

Metsien ja soiden ennallistamistarpeet alueella arvioitiin uudelleen osana METSO-ohjelman väliarviota vuonna 2006. Soiden ennallistamisen tavoitteena on pääsääntöisesti ennallistaa kaikki suojelualueiden ojitetut suot. Suokokonaisuuden kannalta vähämerkityksisiä tai jo luontaisesti umpeenkasvaneita ojitusalueita ei kuitenkaan ennallisteta. Soiden ennallistamisen tavoitteena on myös vesistöjen, erityisesti metsäpurojen vesitalouden parantaminen. Metsien ennallistaminen kohdennetaan niihin suojelualueisiin ja metsiköihin, joissa voidaan tehokkaimmin parantaa järeästä lahoppuusta, lehtipuusta ja metsäpaloista riippuvaisen uhanalaisen lajiston elinmahdollisuuksia. Käytännössä tämä merkitsee metsien ennallistamisen keskittämistä jo olemassa olevien lajistoytimien läheisyyteen, järeäpuustoiisiin metsiin sekä metsiin, joissa on luontaisesti syntynyttä lehtipuualikasvosta. Metsien poltto kohdentuu pääosin palojatkumoalueille.

Tulevaisuudessa ennallistaminen painottuu edelleen alueen länsiosaan METSO-toimintaohjelman alueelle. Kahdella läntisellä osa-alueella on ennallistamistarvetta vuosina 2007–2016 metsissä yhteensä noin 1 500 hehtaaria ja soilla noin 2 500 hehtaaria. Metsien osalta ennallistaminen painottuu METSO-alueen pohjois- ja itärajalle sekä eteläosissa Suomenselän alueelle. Soiden ennallistaminen painottuu Oulun eteläiselle osa-alueelle. Kahdella itäisellä osa-alueella on yhteensä ennallistamistarvetta metsissä noin 500 hehtaaria ja soilla noin 250 hehtaaria.

Ennallistamispoltoja on tavoitteena tehdä läntisten osa-alueiden suojelualueilla yhteensä keskimäärin noin 28 hehtaaria vuodessa ja itäisten osa-alueiden suojelualueilla yhteensä keskimäärin noin 9 hehtaaria vuodessa.

Perinnebiotooppien hoidon tarve alueella arvioitiin uudelleen METSO-ohjelman väliarvion yhteydessä vuonna 2006. Suunnitelma-alueella on hoidossa 184 hehtaaria puustoisia ja 188 hehtaaria avoimia perinnebiotooppeja. Tarvearvion mukaan nykyisten kohteiden lisäksi hoidettavaa aluetta on tarpeen laajentaa vuoteen 2012 mennessä noin 9 hehtaarilla puustoisia ja 21 hehtaarilla avoimia perinnebiotooppeja.

Hoidettavien lintuvesien ja harjumetsien pinta-alaa on tarpeen lisätä nykyisestä. Lehtojen hoitotarve alueella on melko vähäistä, lähinnä hoitoa tarvitsevat muutamat yksittäiset kuusettuneet tai männylle uudistetut kohteet.

Lajien suojelua edistetään lajisuojelun toimintasuunnitelman 2007–2010 hengessä. Pyyntö on luonnon monimuotoisuuden vähenemisen pysäyttäminen Metsähallituksen hallinnoimilla alueilla vuoteen 2010 mennessä siten, että toiminta kohdistetaan uhkien pohjalta kiireellisintä suojelua vaativiin lajeihin ja esiintymiin, kiireellisimpiin käytännön toimenpiteisiin ja lajiston kannalta tärkeisiin alueisiin ja elinympäristöihin. Vastuulajikasite ja kohdelajit tullaan määrittelemään uudelleen ja erityisesti suojeltavien lajien suojelua edistetään. Luontodirektiivin lajien seurantoja kehitetään ja perusinventointeja jatketaan edelleen. Lajistoinventointeja ja perusselvityksiä tehdään lisäksi erityisesti hoito- ja käyttösuunnittelun pohjaksi virkistyskäytön painopistealueilla. Lajien suojelua edistetään yhteistyössä muiden luonnonsuojelutahojen kanssa. Lajisuojelun toimintasuunnitelman linjausten mukainen toiminta on käynnistynyt vuonna 2007 alkaneen suojelukohteiden lajistoinventointihankkeen myötä. Hankkeessa tuotetaan tietoa suojelualueiden puutteellisimmin tunnettujen elinympäristöjen heikoimmin tunnetuista eliöryhmistä ja niiden hoitotarpeesta sekä kehitetään yhtenäisiä inventointimenetelmiä seurantojen käyttöön. Kohteina ovat lehtojen, rehevien korpjen ja mäntyvaltaisten kangasmetsien lajisto eliöryhmissä käyvät, sammalet, jäkälät, kovakuoriaiset, nilviäiset, myrkkypistiäiset ja perhoset. Hankkeessa laaditaan myös erityisesti suojeltavan kalkkikäävän suojeluohjelma.

7.2.2 Talousmetsien luonnonhoito

Talousmetsien ekologinen verkosto täydentyy toimenpidesuunnittelun yhteydessä löytyvillä pienialaisilla alue-ekologisilla luontokohteilla ja lajikohteilla. Osaa tiedossa olevien lajiesiintymien rajauksista tarkennetaan. Erityistä suojelua vaativien lajien esiintymät rajataan talousmetsissä Metsätalouden ympäristöoppaassa (2004) esitettyjen periaatteiden mukaisesti.

Osa-alueittaiset metsien rakenteen kehittämistavoitteet ovat prosenttiosuuksina 50 vuoden kuluttua alla olevan taulukon mukaiset. Tavoitteiden määrittelyssä on oletettu, että maankäyttöjakauma säilyy nykyisellään ja päätetyt suojeluohjelmat etenevät suunnitellusti. Taulukoiden tavoitetiedot on saatu Koillismaan vanhan metsän osuutta lu-

kuun ottamatta laskemalla alue-ekologisten suunnitelmien tavoitteista uuden osa-aluejaon mukaiset tavoiteluvut. Koillismaalla Metsähallituksen ja WWF:n neuvottelutulos metsien suojelun täydentämisestä kasvattaa vanhojen metsien tavoiteosuuden 17 prosentista 22 prosenttiin. Vanhojen metsien %-osuuksia on pidettävä osa-aluekohtaisena minimitasona 50 vuoden tähtäimellä.

Taulukko 11. Vanhat metsät (osuus kaikista alueen metsämaista).

Osa-alue	50-v. tavoite (% -osuus)	Vanhojen metsien osuus tällä hetkellä	Ekoverkon vanhojen metsien osuus tällä hetkellä
Koillismaa (>140 v.)	22	27	22
Oulu Pohjoinen (>140 v.)	9	8	7
Oulu Eteläinen (>120 v.)	4	4	3
Puolanka (>120 v.)	15	21	14
Koko Pohjanmaa	14	16	13

Taulukko 12. Lehtipuuvaltaisten metsien osuus (talousmetsien metsämaasta).

Osa-alue	50-v. tavoite (% -osuus)
Koillismaa	5
Oulu Pohjoinen	3
Oulu Eteläinen	6
Puolanka	7
Koko Pohjanmaa	5

Taulukko 13. Metsätalousalueen kulotustavoitteet osa-alueittain, ha/v.

Osa-alue	50-v. tavoite, ha
Koillismaa	38
Oulu Pohjoinen	15
Oulu Eteläinen	26
Puolanka	5
Yhteensä	84

Taulukon 13 tavoitelukuihin eivät sisälly suojelualueiden palojatkumopoltot, mutta mahdolliset metsäpalot lasketaan mukaan tavoitteen täyttymistä seurattaessa. Metsätaloudelliset kulotukset keskitetään palojatkumoalueiden läheisyyteen (kartta kohdassa 3.3.3.).

Metsänhoitotoimenpiteillä vaikutetaan lahoppuun määrään ja laatuun vuosikymmeniksi, jopa vuosisadoiksi eteenpäin. Lahoppuujatkumon varmistamiseksi tulee metsikön kaikissa kehitysvaiheissa säästää jo kuollut puusto ja lisäksi jättää osa elävästä puustosta kuolemaan ja lahoamaan metsään. Normaalisti käsiteltävissä talousmetsissä uudistushakkuussa säästetyn puuston kokonaismäärän tulisi olla keskimäärin 5–10 kuutiota heh-

taarilla. Tämä määrä koostuu luontokohteiden elävästä ja kuolleesta puustosta, hakkuu-aloille yksin tai ryhmiin jätetyistä elävistä ja kuolleista minimiläpimitat täyttävistä säästöpuista sekä niin sanotusta muusta ainespuusta, jolla tarkoitetaan vähintään 9 cm läpimitaltaan olevia hakkuualoille säästettyjä eläviä ja kuolleita puita.

Ekologisen verkoston analyysiin perustuen Pohjanmaalla päätettiin jättää säästöpuita keskimääräistä enemmän alueen keskiosan metsäisten suojelualueiden ympärille (Oulu pohjoisen ja Oulu eteläisen osa-alueilla). Näiden monimuotoisuuden lisäysalueiden kokonaisala on noin 12 000 ha ja niille jätetään päätehakkuissa säästöpuuta 25–30 kuutiota hehtaarille. Säästöpuusto sijoitetaan erityisesti vaihettumisvyöhykkeille, suojelualueiden reunoille ja luontokohteiden läheisyyteen. Tavoitteena on, että säästöpuuston myötä lisääntyvä lahopuu tukee suojelualueiden ennallistamista ja luo edellytyksiä suojelualueiden uhanalaisen lajiston säilymiselle. Säästöpuuryhmien kehittäminen aloitetaan jo taimikonhoitovaiheessa.

Alueen läntisimmässä osassa säästöpuun lisäämisellä ei saavuteta vastaavaa hyötyä, koska uhanalaisista lajeista ei ole tuoreita havaintoja ko. alueelta. Säästöpuuta jätetään normaali määrä 5–10 kuutiota hehtaarille myös suojelualueiden läheisyyteen.

Säästöpuita voidaan myös muissa erityiskohteissa jättää tavanomaista enemmän. Tällaisia erityiskohteita ovat mm. ekologiset yhteydet ja kulotusalueet. Näille kohteille voidaan jättää säästöpuita huolellisesti valittuina ryhminä 20–30 kuutiota hehtaarille. Tarvittaessa myös maisemakohteille voidaan jättää säästöpuita tavanomaista enemmän.

Suojelualueiden läheisyydessä kartoitettiin soiden ennallistamistarvetta, jota on noin 900 hehtaarin alalla. Näitä kohteita suunnitellaan ja toteutetaan yhteistyössä Luontopalvelujen kanssa. Myös muualla metsätalousalueella ennallistetaan sopivia kohteita. Jo päätetty ennallistamiskohde on Ruunasuo Kärppäsuo-Räinänsuon Natura-alueen pohjoispuolella.

Pudasjärvellä Soininsuon-Kapustasuon Natura-alueen pohjoispuolinen Polvenkankaan alue säilytetään tiettömänä ja puunkorjuu ja metsänhoitotyöt hoidetaan talviteitä käyttäen. Taivalkosken kunnassa Romevaara-Riihilehdon, Hurunvaaran-Tausvaaran ja Riihisuon alueilla sekä Syötteen kansallispuiston ja laajimpien korkeiden alueiden läheisyydessä toimitaan talviteitä käyttäen. Kuusamon kunnassa vastaavia kohteita ovat Lehtovaaran-Ahvenvaaran, Pötkönsuon-Siprunvaaran ja Liетtilammen seudut. Iissä Hepokankaan pohjoispuolinen luonnontilainen Hetesuo pitäisi säilyttää luonnontilaisena eikä sitä pidä myydä tai vuokrata turvetuotantoon tai vastaaviin suon luonnontilaa heikentäviin tarkoituksiin.

Museoviraston muinaisjäännösrekisterin tiedot ovat Metsähallituksen käytössä, ja muinaisjäännösten läheisyydessä toimitaan kohteiden suojeluarvo säilyttäen. Usein kohteen hoito vaatii puuston käsittelyä.

7.3 Erätalous

7.3.1 Metsästys ja riistanhoito

Riistanhoidossa on edelleen pääpaino riistan elinympäristöjen hoidossa. Palosaaren riistatalouden koulutusalueen kehittämistä jatketaan ympäristöoppaan pohjalta. Metson soidinpaikat tullaan inventoimaan myös suojelualueilta. Aktiivista riistanhoitoa tehostetaan kunnostamalla metsäkanalintujen elinympäristöjä sekä kosteikkoalueita vesilinnuille. Lisäksi suojelualueiden ennallistamishankkeissa otetaan jatkossa huomioon myös riistanhoidolliset kohteet kuten riekkoalueet ja poikueympäristöt.

Metsästys perustuu kestäväan käyttöön. Pienriistan lupa-alueiden myytävät metsästysluvut suunnitellaan vuosittain riistan suunnittelu- ja seurantajärjestelmän avulla. Metsästyslain 8 §:n alueella käydään vuosittaiset kiintiöneuvottelut paikallisten riistanhoitoyhdistysten kanssa ennen erätalospäällikön antamaa kiintiöpääätöstä. Lisäksi neuvottelu- ja informaatiotilaisuudet mm. ajankohtaisista metsästysasioista, saalismääristä ym. jatkuvat edelleenkin keskeisten riistanhoitopiirien ja -yhdistyksien kanssa. Suojelualueiden metsästyskäytäntöä pyritään linjaamaan yhteistyössä muiden tahojen kanssa.

7.3.2 Kalastus

Kalataloutta Metsähallituksen vesillä ohjaavat muun muassa kalastuslaki (286/1982), metsähallituslaki (1378/2004), maa- ja metsätalousministeriön luonnonvara- ja virkistyskalastusstrategia, kalastusalueiden hoito- ja käyttösuunnitelmat sekä asiakkaiden tarpeet.

Kalatalouden suunnittelu- ja seurantajärjestelmällä tehdään vuosittain vesille lupa-aluekohtaiset toimintasuunnitelmat kalastuksen järjestämisestä, kalojen istutuksista ja elinympäristön hoitotoista. Uusi järjestelmä luo perustan kestäväan kalastuksen ja kalavesien hoidon suunnittelulle ja toteutukselle. Yhteistyötä kalastusalueiden ja osakaskuntien kanssa pyritään edelleen tiivistämään kalastuksen ja kalaston hoidon suunnittelussa.

7.3.3 Vedet

Vesien merkitys on viime aikoina korostunut ja niiden huomioon ottaminen toiminnan yhteydessä on tärkeää. Vesienhoitoa ohjaavat EU:n vesipolitiikan puitedirektiivi ja kansalliset lait ja asetukset. Yleisenä tavoitteena on suojella, parantaa ja ennallistaa vesiä niin, ettei pintavesien ja pohjavesien tila heikkene ja että niiden tila on vähintään hyvä.

Suunnittelun alueen vedet kuuluvat pääosin Oulujoen-Iijoen vesienhoitoalueeseen. Vesien hoidon suunnitteluun osallistutaan alueellisten yhteistyöryhmien kautta.

Toimintakauden aikana kerätään vesikuvioiden perustietoja suunnittelujärjestelmään. Sisävesillä jatketaan puroinventointeja ja -kunnostuksia. Merialueiden inventointityöt jatkuvat valtakunnallisen VELMU-ohjelman mukaisesti.

7.4 Virkistyskäyttö ja luontomatkailu

Virkistys- ja luontomatkailukäytön edellytyksiä kehitetään erityisesti määrittelyillä painopistealueilla. Niillä varaudutaan käyntimäärien huomattavaan kasvuun vuoteen 2015 mennessä. Natura 2000 -suojelualueverkostoon kuuluvien alueiden käyttöä voidaan huolellisesti suunnitteleamalla lisätä nykyisestä ilman, että luonnontieteellisin perustein määritetyt luontoarvot ja suojelukriteerit vaarantuvat.

Asiakastiedon hyödyntämisen kehittämiseen sekä kohteiden markkinointiin panostetaan. Kokemattomat luonnossa liikkujat sekä kotimaiset retkeilijät, matkailijat ja matkailuyritysten asiakkaat ovat potentiaalisimmat kohderyhmät kävijävolyymien kasvatuksen kannalta. Ulkomaalaisten kävijöiden sekä Metsähallituksen alueita ja palveluita hyödyntävien matkailuyritysten asiakkaiden määrä on myös kasvussa. Tämä on otettu ja otetaan huomioon opastus- ja markkinointiaineistojen kehittämisessä sekä edistämällä sopimus- ja yhteistyökäytäntöjä.

Luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmiin liittyvinä erillissuunnitelmina laaditaan priorisoiduille alueille mm. kestävyuden seurantasuunnitelmat, luontomatkailusuunnitelmat sekä asiakastiedon hallintasuunnitelmat.

Metsien käsittelyssä kiinnitetään erityistä huomiota maisemanhoidollisiin näkökohtiin matkailullisesti tärkeillä alueilla. Retkeilyreittien ja palvelurakenteiden sekä vesistöjen välittömässä lähiympäristössä metsien käsittelyssä otetaan maisema- ja ulkoiluarvot huomioon noudattaen Metsätalouden ympäristöoppaan ohjeita.

Suojelualueilla luontomatkailua harjoitetaan Metsähallituksen kestävä luontomatkailun periaatteiden mukaisesti. Periaatteissa on otettu huomioon sekä ekologinen, sosiaalinen, kulttuurinen että taloudellinen kestävyys. Luontomatkailun yritystoiminta edellyttää sekä metsätalous- että suojelualueilla sopimusta Metsähallituksen ja yrityksen välillä. Luontoon.fi-internetsivustoa kehitetään edelleen retkeilypalvelujen tiedotuskanavana. Metsähallituksen toimilla pyritään lisäämään kävijämääriä ja käyntien viipymää niin luonnonsuojelualueilla kuin muillakin valtion mailla. Matkailuelinkeinon tarjoamien ja muiden alueen palveluiden käyttö näkyy sekä positiivisina työllisyysvaikutuksina että taloudellisina vaikutuksina.

Tavoitteet luonnon virkistyskäyttöpalveluiden kehittämiselle

Retkeilypalvelut mitoitetaan sijainniltaan, määrältään ja laadultaan kysyntää vastaaviksi. Ylläpito ja huolto resursoidaan siten, että palveluiden laatu säilyy ja Metsähallituksen ympäristö- ja laatuajattelun vaatimukset täyttyvät. Ylläpitokustannuksia käynti-

kertaa kohti alennetaan rakenteita parantamalla ja kehittämällä, työmenetelmiä tehostamalla sekä valistuksella (mm. roskaton retkeily). Luonnonsuojelun ja luontaiselinkeinojen tarpeet otetaan huomioon ja haitat sekä häiriöt minimoidaan. Luontomatkailua tuetaan tarjoamalla yrityksille toimintaympäristöjä.

Luonnon virkistyskäytön suunnittelua sekä markkinointia ja viestintää kehitetään.

- suojelualueiden ja retkeilykohteiden palvelut ja asiakasinformaatio sekä kohteiden ja tuotteiden markkinointi muodostetaan yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Palvelujen määrää ja laatua seurataan vakioiduilla seurannan ja tutkimuksen menetelmillä sekä palautejärjestelmän avulla

Tutkimustoimintaa ja -yhteistyötä kehitetään ja hyödynnetään tuloksia luonnon virkistyskäytön suunnittelussa ja ohjauksessa. Tutkimustietoa hankitaan erityisesti

- suojelualueiden käytön kestävyuden rajojen määrittämisestä ja turvaamisesta
- luontomatkailun ja luonnon virkistyskäytön paikallis- ja aluetaloudellisista sekä hyvinvointivaikutuksista

Toiminnan tavoitteet Pohjanmaan alueella puistoalueittain

Oulangan puistoalue:

Toiminnan painopisteistä tärkeimpiä ovat virkistyskäytön ja luonnonsuojelun tasapainon säilyttäminen ja siitä varmistuminen. Matkailualueen toimijoiden välinen tiivis yhteistyö varmistaa osaltaan palveluiden kohdentamisen todelliseen tarpeeseen. Tavoitteena on, että Oulangan puistoalueen palvelutuote on elimellinen osa Kuusamo-Lapland-matkailukohdetta, Oulanka-Paanajärvi on koko matkailualueen kärkituote ja alueella noudatetaan kestävä luontomatkailun periaatetta kaikista näkökulmista katsottuna ja kaikkien toimesta.

Syötteen puistoalue:

Tärkein toiminto lähivuosina on Syötteen markkinointi ja yrittäjäyhteistyö. Tähän hyvän pohjan luo Charter-puistona toimiminen. European Charter -jäsenyys velvoittaa kehittämään kestävä luontomatkailua. Ohjelmassa luontopalvelut on sitoutunut mm. vuosittaiseen yrittäjäyhteistyöhön. Olemalla aktiivisesti mukana alueen toiminnoissa varmistetaan kestävä ja ympäristöä säästävän luontomatkailun kehittyminen alueella. Tärkeä osa toimintaa on myös ympäristövaikutusten seuranta. Vuonna 2006 hyväksytyä Syötteen alueen luontomatkailun ympäristövaikutusten seurantasuunnitelmaa toteutetaan maastomittauksilla kesällä 2007.

Oulun puistoalue:

Oulun puistoalueessa keskitytään lähivuosina toisaalta palvelurakenteiden huoltoon ja ylläpitoon, toisaalta yhteistyön tiivistämiseen matkailusektorin kanssa. Uusinvestointeja tehdään vain perusteltuihin tarpeisiin. Matkailuyhteistyö on lähivuosien ehdoton painopistealue. Hyvät luontokohteet halutaan niin jokamieskäyttäjien kuin matkailuyrittäjienkin tietoon ja niille enemmän käyttöä.

Oulun puistoalueella käynnistetään Meriluontokeskuksen sekä Hailuodon Luototalon toiminnot yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa. Lisäksi Kalajoella pyritään käynnistämään yhteistyö matkailuyhdistyksen kanssa. Oulun seudulla, mukaan lukien Hailuoto, luodaan toimivat ja joustavat suhteet eri sidosryhmiin. Perämerellä luodaan toimiva yhteistyö matkailusektorin ja alueen huollosta vastaavien toimijoiden kesken. Rokualla käynnistetään konkreettisia tuloksia tuottava toiminta eri sidosryhmien kesken reitistösuunnittelun kautta.

Kainuun puistoalue:

Matkailuyhteistyö on Kainuussa lähivuosien ehdoton painopistealue: hyvät luontokohteet halutaan niin jokamieskäyttäjien kuin matkailuyrittäjienkin tietoon ja niille enemmän käyttöä. Haluamme nivoa palvelumme entistä tiiviimmin mukaan maakunnan kehittämiseen.

7.5 Yhteistyö ja vuorovaikutus toimintaympäristön kanssa

Metsähallitus pyrkii parantamaan Pohjanmaalla Metsähallituksen ja sen toimintaympäristön vuorovaikutusta. Tarkoitus on saada kanssakäymiseen entistä enemmän jatkuvuutta ja luotettavuutta sekä synnyttää kestävä yhteistyötä. Tavoitteena on lisätä tietoisuutta eri toimijoiden suunnitelmista ja tavoitteista sekä sovittaa yhteen eri käyttömuotojen tarpeita erityisesti matkailukeskusten lähialueilla.

Pohjanmaan alueella lisätään Metsähallituksen tulosalueiden kanssakäymistä. Tavoitteena on, että tulosalueet ovat entistä paremmin tietoisia toistensa suunnitelmista ja toiminnasta. Näin organisaation eri tasoilla työskentelevät pystyvät kertomaan koko Metsähallituksen tilanteesta omaan työhönsä liittyvissä kohtaamisissa eri sidosryhmien kanssa.

Luonnonvarasuunnitelman seuranta kehitetään jatkuvan vuosittaisen seurannan suuntaan, jolloin suunnitelman toteutumista voidaan tarkastella normaalien vuosittaisten sidosryhmä- ym. tapaamisten yhteydessä.

Kestävän ja rakentavan vuorovaikutuskulttuurin vahvistaminen edellyttää, että Metsähallitus parantaa henkilöstön valmiuksia osallistamisessa ja vuorovaikutustaidoissa.

7.6 Metsätalous

Metsiä käsitellään metsänhoito- ja ympäristöohjeiden mukaan. Vuotuinen hakkuiden taso on 900 000 kiintokuutiometriä, mikä on 1,8 kuutiota metsätalousalueiden metsämaahehtaaria kohden. Hakkuita vastaava vuotuinen uudistuspinta-ala on noin 4 700 hehtaaria ja harvennuspinta-ala on noin 5 500 hehtaaria. Kasvatushakkuista noin 60 prosenttia on ensiharvennuksia ja 40 prosenttia myöhempiä harvennuksia.

Alueen etelä- ja länsiosassa metsän- ja ympäristönhoidon osaaminen soilla ja ojitetuilla alueilla on erityisen tärkeää. Turvemaiden puuntuotantokykyä ylläpidetään ojia kunnostamalla ja kannattavia kohteita lannoittamalla. Heikkotuottoisia alueita käytetään vesien-suojeluun ja soiden ennallistamiseen.

Alueen itäosassa metsänhoidon tavoitteena on saavuttaa hyvät tulokset metsien uudistamisessa. Ensiharvennukset lisääntyvät 1950- ja 1960-luvulla uudistetuissa nuorissa metsissä. Puuntuotannossa tähdätään myös rehevien kasvupaikkojen harvojen ja huonolaatuisten männiköiden nopeutettuun uudistamiseen.

Metsän uudistumisen hyvä tulos saavutetaan valitsemalla kullekin kasvupaikalle sopiva ja kustannustehokas uudistamismenetelmä. Luontaista uudistamista käytetään, kun siihen on olemassa edellytykset. Talousmetsien puuntuotantoa parannetaan lannoittamalla kannattavimpia kohteita.

Metsätalousmaata ostetaan lisää vuosittain metsätalouden investointipäätösten ja tarjonnan mukaisesti.

Ympäristöarvometsät on perustettu tukemaan olemassa olevia suojelualueita. Niiden alue-ekologiset ratkaisut päivitetään hoito- ja käyttösuunnitelmien laatimisen yhteydessä. Ympäristöarvometsässä vähintään 30 prosenttia metsämaasta kuuluu ekologiseen verkostoon ja vähintään 20 prosenttia metsämaan alasta on kiertoajan ylittäneitä metsiä.

Rajoitetun käytön kohteiden metsänkäsittely suunnitellaan ja tehdään niiden erityisluonne huomioon ottaen. Pienipiirteisempien harvennus- ja uudistushakkuuiden lisäksi niissä voidaan käyttää erityishakkuutapoja, kuten säästöpuuhakkuuta sekä pienaukko- ja erirakenteistavia hakkuuta. Osallistaminen ja yhteistyö sekä Metsähallituksen sisällä että toimintaympäristössä on näillä kohteilla tärkeää.

Energiapuun hankinta ja käyttö moninkertaistuu Pohjanmaan alueella suunnitelmakauden aikana. Energiapuun toimitusmäärää lisätään. Energiapuuksi korjataan hakkuutähteitä ja kantoja uudistusaloilta sekä ensiharvennusten tai taimikonhoidon yhteydessä raivattavaa puustoa silloin, kun toiminta on taloudellisesti kannattavaa. Uudet metsänhoitosuosituksot sekä kehittyvät korjuukalusto ja -menetelmät edesauttavat ns. energiapuuharvennusten lisääntymistä metsän kasvatuksessa.

Tienrakennuksella ylläpidetään toimintamahdollisuuksia puunkorjuussa ja metsänhoidossa sekä metsien monikäytössä. Metsäteitä peruskorjataan noin 50 kilometriä vuodessa. Uusien metsäteiden rakentaminen vähenee. Teiden hoidolla pidetään tärkein tiestö metsätalouden toiminnan edellyttämässä kunnossa, niin että puutavaraa kyetään toimittamaan asiakkaille ympärivuotisesti. Metsätalouden tarpeisiin tehty tiestö on kuntosaa puitteissa vapaasti yleisessä käytössä lukuun ottamatta mahdollisia kelirikkoaikaisia liikkumisrajoituksia.

Metsäntutkimuslaitoksen hallinnasta siirtyy noin 10 000 hehtaaria Metsähallituksen hallintaan vuoden 2008 alussa. Hallinnansiirron yhteydessä turvataan metsäntutkimuksen tarpeet.

7.7 Porotalous

Metsä- ja porotalouden yhteensovittamisesta on tehty sopimus Paliskuntain yhdistyksen kanssa keväällä 2002. Lähtökohta on, että metsä- ja porotaloutta harjoitetaan samoilla alueilla päällekkäiskäyttönä.

Paliskuntien kanssa pidetään säännöllisesti yhteisiä neuvotteluja. Lisäksi toiminnan suunnittelusta vastaavat henkilöt pitävät jatkuvasti tarvittavaa yhteyttä toiminta-alueensa paliskuntien edustajiin. Näissä neuvonpidoissa sovitetaan paikallisen paliskunnan kanssa yhteen porotalouden ja metsätalouden tarpeita ja näkemyksiä. Muutoinkin paikallisella tasolla käydään läpi porotalouden ja Metsähallituksen ajankohtaisia kysymyksiä, joiden avulla voidaan eri maankäyttömuodot sovittaa toimimaan rinnakkain.

Maankäsittely on metsän uudistaminen huomioon ottaen mahdollisimman kevyttä. Karukko- ja kuivilla kankailla maankäsittelyä ei tehdä ja kuivahkojen kankaiden jäkälävoittoisissa osissa maankäsittely sovitaan tapauskohtaisesti. Erotusaitojen läheisyydessä, porojen kuljetusreiteillä ja tulkinnanvaraisissa maankäsittelykohteissa toiminta suunnitellaan tarvittaessa maastossa yhdessä poromiesten kanssa.

7.8 Kaavoitus ja kiinteistökauppa

Liiketoimintamuodossa tapahtuvaa matkailualueiden kehittämistä ja lomatonnttikauppaa jatketaan kaikissa alueen matkailukeskuksissa. Keskusten kaavoituksellinen tila on hyvä. Kehittämissuunnitelmat (Master Plan) sekä yleis- ja asemakaavat ovat lähes kaikissa keskuksissa uudet ja niiden pohjalta toimien pystytään vastaamaan kehittämisen ja kysynnän haasteisiin. Välitöntä päivittämisen tarvetta on kuitenkin erityisesti Taivalvaaran ja Paljakan keskuksissa.

Lomatonttikauppaa ranta-alueilla jatketaan valtio-omistajan määrittelemien ehtojen ja tavoitteiden puitteissa. Myyntivaranto on hyvä, joten valtion ranta-alueita voidaan (yleis)kaavoittaa kuntien määrittelemässä rytmissä. Suunnitteluajanjakson aikana käynnistetään lisäksi muutamia, pienehköjä ranta-asemakaavoja, joilla tuotetaan uudenlaisia, kysyntää vastaavia lomatonnteja. Ranta-alueiden suunnittelua varten perustetut yhteistyöryhmät kokoontuvat edelleen.

Valtionmaiden sopivuutta muuhun käyttöön kartoitetaan (esim. pysyvä asuminen, teollisuusrakentaminen, yhteisrantaan loma-asuminen, energiantuotanto jne.).

7.9 Maa-ainestoiminnot

Morenian strategian mukaisesti kiviainesten jalostusastetta nostetaan määrätietoisesti ja panostetaan tuotekehitykseen. Morenia hankkii varantoja ja lupa-alueita aktiivisesti kysynnän, laadun ja sijainnin perusteella. Kierrätystuotteiden ja teollisuuden sivutuotteiden osuus kasvaa tarkastelujaksolla. Logistiikkaketjua kehitetään.

Liikelaitos Metsähallitus voi myöntää tutkimuslupia ja maa-ainesten otto-oikeuksia myös kolmannelle osapuolelle, mutta ei itse harjoita aktiivista maa-ainesten jalostusta tai kauppaa.

Itämeren suojeleohjelman sekä Metsähallituksen tavoitteiden saavuttamiseksi on järkevää inventoida Metsähallituksen hallinnassa olevat merialueet mahdollisimman pian ottotoiminnan kokonaisvaltaisen suunnittelun ja ympäristönäkökohtien huomioon ottamiseksi. Ensi vaiheessa on olennaista keskittyä yleisiltä vesialueilta meriainesliiketoimintaan varattujen alueiden inventointiin ja suunnitteluun. Meriainesliiketoimintaan varattuja merialueita koskeva inventointiprojekti on käynnistetty jo 2006. Hankkeen tavoitteena on alueiden inventoinnin lisäksi ottotoiminnan vaikutusten ja menetelmien selvittäminen ja kehittäminen.

7.10 Vaikutusten arviointi ja riskianalyysi

Luonnonvarasuunnitelman lähtökohtana on sovittaa yhteen ekologista, taloudellista ja sosiaalista kestävyyttä luonnonvarojen hoidossa ja käytössä. Suunnitteluprosessissa muodostetut kuusi painotuksiltaan erilaista toiminnan vaihtoehtoa ja niiden arviointi neljästä eri näkökulmasta valittujen yhdeksän mittarin avulla ovat pohjana suunnitelman vaikutusten ja riskien arvioinnissa. Suunnittelun lähtötietoina käytetyn paikkatietoaineiston luotettavuutta on arvioitu vertailemalla tietoja valtakunnan metsien 9. inventoinnin tietoihin. Lisäksi Metsäntutkimuslaitokselta tilattiin VMI9:n koealatietoihin perustuva suurimman kestävän hakkuumäärän laskelma. Metsähallituksen omiin paikkatietoihin perustuvista hakkuulaskelmista tehtiin riskejä kartoittavia laskelmaversioita.

Suunnitelman vaikutukset

Metsähallituksen ja luontojärjestöjen neuvottelemien ns. dialogiratkaisun tuomat vanhojen metsien suojelun lisäkohteet täydentävät merkittäväällä tavalla ekologista verkostoa alueen itä- ja pohjoisosassa. Alueen etelä- ja länsiosassa METSO-ohjelmaan liittyvät toimenpiteet, ympäristöarvometsäpäätökset ja toimenpiteet lahopuun lisäämiseksi parantavat ekologisen verkoston laatua ja tukevat tavoitetta säilyttää ja lisätä uhanalaisille lajeille tärkeitä elinympäristöjä. Luonnon monimuotoisuus paranee edelleen suojelualueita ennallistamalla ja hoitamalla metsätalousalueiden luontoa ympäristöoppaan mukaan.

Toimintojen keskittäminen matkailun painopistealueille mahdollistaa luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun palveluiden laadun ja kestävyuden turvaamisen sekä tehostaa näiden alueiden käyttöä. Painopistealueisiin kuuluvien luonnonsuojelualueiden palveluiden suunnittelulla ja käytön ohjauksella turvataan myös se, että suojelutavoitteet saavutetaan ja käyttöpaineet pienentyvät tai pysyvät alhaisina muilla suojelualueilla. Yhteisesti sovituilla painopistealueilla otetaan matkailun, maiseman ja reittien sekä rakenteiden muodostamien palvelukokonaisuuksien tarpeet erityisesti huomioon.

Metsien kasvun myötä varttuneiden metsien määrä lisääntyy. Maisema muuttuu sulkeutuneemmaksi. Suurin osa Pohjanmaan alueen valtion rantametsistä on joko kokonaan metsätaloustalouden ulkopuolella tai metsätaloustaloutta on rajoitettu, mikä tukee metsien virkistyskäyttöä sekä vesien ja maiseman suojelua. Retkeilyreittien ja -rakenteiden läheisyydessä tilanne on samansuuntainen.

Suunnitelmassa tehtyjen ratkaisujen myötä ensisijaisesti metsätalouteen varattujen alueiden määrä vähenee. Hyvän metsänhoidon, nuorten metsien voimakkaan kasvun ja uusien metsänhoitosuosittelujen ansiosta hakkuumahdollisuudet kuitenkin kasvavat jo ensimmäisellä kymmenvuotiskaudella. Metsien kasvu ei lisääntynyt enää tulevina 10-vuotiskausina. Puuston määrä kasvaa 51 miljoonasta kuutiosta 68 miljoonaan kuution 30 vuoden aikana.

Hakkuumäärien nousu ja panostus nuorten metsien hoitoon sekä muuhun metsänhoitoon lisää metsätalouden työllisyyttä. Matkailun painopisteratkaisu luo edellytykset tukea matkailuun liittyvien työpaikkojen lisääntymistä.

Porotalouden kannalta suunnitelmassa tehdyt ratkaisut säilyttävät tilanteen nykytasolla.

Riskianalyysi

Luonnonsuojelualueiden hoitoon ja käyttöön liittyvien töiden toteuttaminen edellyttää niihin liittyvän valtion rahoituksen pysymistä vähintään nykyisellä tasolla. Ajantasaiset laji- ja luontotyyppitiedot mahdollistavat toiminnan suunnittelun ja ohjauksen ympäristön ja luonnon monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta kestäväällä pohjalla.

Metsätaloustoiminnan piirissä olevalla alueella kasvu on 1,6 miljoonaa kuutiometriä vuodessa eli se on selvästi suurempi kuin hakkuumäärä. Valtakunnan metsien yhdeksänneksen inventoinnin tietoihin perustuva hakkuulaskelma tukee suunnitelman hakkuumäärätasoa. Valitun toimintalinjan tehokkuutta tutkittiin myös tekemällä ns. hakkuumahtolaskelma, jossa toiminnan tasaisuutta eri jaksojen välillä ohjaavat rajoitteet sekä hakkuupinta-alojen ohjaus jätettiin pois. Hakkuumahtolaskelma tehtiin 5 prosentin korkokannalla. Se antaa ensimmäiselle 10-vuotiskaudelle noin 100 000 kuutiometriä korkeamman hakkuumäärän vuodessa kuin valittu hakkuuden taso. Toisella ja kolmannella 10-vuotiskaudella tämän laskelman hakkuumäärä on hieman pienempi.

Metsien kasvun myönteisen kehityksen varmistamiseksi metsänhoitotoimenpiteet ja kasvatushakkuut tulee suorittaa oikea-aikaisesti. Töiden suorittaminen edellyttää riittäviä resursseja, mikä vaatii aktiivisia toimenpiteitä.

Luonnon virkistyskäytön ja luontomatkailun kestävyys turvaamisella vältetään luonnon kulumisen ja erilaisten luonto- ja ympäristöhäiriöiden riskivaikutuksia. Myös palveluiden turvallisuusriskit otetaan huomioon. Käytön ohjaus luontoa säästävasti, palveluiden keskittäminen kysynnän painopistealueille ja asiakasneuvonta ovat tässä suhteessa avainasemassa. Käytön ohjausta tuetaan rakenteilla, luonto-opastuksella ja mm. yrittäjien sopimuskäytännöillä. Mikäli asiakasmäärät kasvavat hallitsemattomasti, eikä rahoitus kasva ja palveluiden ylläpitopanostus vahvistu samassa suhteessa, ei kaikkea nykyistäkään palveluvarustusta voida ylläpitää nykytasolla. Tämä voisi johtaa ongelmiin kohteiden kantokyvyssä ja entistä tiukempaan priorisointiin, mitä osaa palveluista ylläpidetään ja mitä ei.

Suunnitelman laadinnassa mukana ollut yhteistyöryhmä edusti monipuolisesti erilaisia sidosryhmiä. Alueen kunnista ja kansalaisilta saatu palaute täydensi näkemystä. Yhteistyöryhmän tekemä päätös suosittelemastaan toiminnan painotuksesta saa tukea myös muun osallistamisen kautta.

Ilmaston lämpenemisen vaikutuksia ei ole arvioitu tässä suunnitelmassa.

Luonnonvarasuunnitelma ja muut alueelliset suunnitelmat

Pohjois-Pohjanmaan maakuntasuunnitelman visiossa 2020 Pohjois-Pohjanmaa on hyvinvoinnin, laadukkaan elinympäristön ja monimuotoisen luonnon maakunta. Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelmassa 2007–2010 toteutetaan maakuntasuunnitelman päämääriä. Luonnonvarasuunnitelmassa tavoitellaan luonnonvarojen kestävää käyttöä, mikä tukee maakuntasuunnitelman ja -ohjelman toteutumista.

Kainuun maakuntasuunnitelmassa 2025 ja maakuntaohjelmassa 2006–10 metsätalous nähdään perusalana kehittämisen kohdistuessa puutuotealaan, luontomatkailuun ja bioenergia-alaan.

Pohjois-Pohjanmaan maakuntakaava valmistui vuonna 2005. Luonnonvarasuunnitelmassa on otettu huomioon maakuntakaavan sisältö, mm. kaavassa osoitetut viisi uutta soidensuojelualuetta, niiltä osin kuin ne koskettavat valtion maita. Kainuun maakuntakaava on tekeillä.

Pohjois-Pohjanmaan ympäristöstrategian 2005–2015 päämäärinä ovat muun muassa yhteistyön vahvistaminen ja osaamisen lisääminen, vesistökuormituksen vähentäminen, luonnon monimuotoisuuden turvaaminen sekä luonnonvarojen käytön yhteensovittaminen. Nämä ovat keskeisesti mukana myös luonnonvarasuunnitelmassa.

Pohjois-Pohjanmaan alueellinen metsäohjelma on laadittu vuosille 2006–2010. Ohjelma on koko metsäsektorin ja sen yhteiskunnallisten vaikutusten strateginen ohjelma. Sen tehtävänä on antaa suuntaviivat alueen metsien hoidolle, käytölle ja suojelulle, puun käytölle ja jatkojalostukselle sekä monikäytölle. Luonnonvarasuunnitelmassa tuetaan metsäohjelmaa lisäämällä hakkuita valtion metsissä noin viidenneksellä. Turve maiden metsien hyvä hoito ja tehokas vesiensuojelu ovat tärkeitä tavoitteita myös valtion mailla. Energiapuun korjuun tuet eivät koske valtion maita. Tästä huolimatta energiapuun korjuu kasvaa valtion mailta markkinoiden suomien mahdollisuuksien mukaan.

Kainuun metsäohjelman 2006–2010 visio "Metsästä kasvavaa hyvinvointia" kuvaa myös Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelman henkeä. Metsäohjelmassa hakkuiden määrä säilyy edellisen suunnitelmakauden tasolla.

Pohjois-Pohjanmaan matkailustrategia 2006–2013 tähtää kansainvälistyvään ympäri-vuotisen matkailun kasvuun matkailualueilla. Metsähallitus hoitaa osuutensa strategian toteuttamisessa luonnonvarasuunnitelman päälinjausten ja toimintaohjelmien mukaisesti.

Pohjois-Pohjanmaan energiastrategian 2015 tavoitteina ovat uusiutuvien energialähteiden käyttö ja energiatuotannon omavaraisuus sekä ympäristövaikutusten hallinta. Luonnonvarasuunnitelmassa on linjaukset tuulivoimaan, energiapuun hankintaan ja turvetuotantoon liittyen.

7.11 Lausunnot ja niihin annetut vastineet

Lausunto	Vastine
<p>Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri ry., Birdlife Suomi ry., Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry.</p> <p>Luonnonvarasuunnitelman luonnoksessa kuitenkin taloudelliset tavoitteet korostuvat ensiriveiltä alkaen. Luonnonsuojelualueetkin saavat oikeutuksensa tuoteistettuina. Luonnonsuojelun kansallisista tavoiteista ja tarpeista sen sijaan ei paljon sanottavaa ole.</p> <p>Luonnonvarasuunnitelmassa on otettava huomioon sekä Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman seurannan ja arvioinnin loppuraportin kehittämisehdotukset että varauduttava lisätoimiin, joita Etelä-Suomen metsien monimuotoisuusohjelman jatkoksi METSO II -toimikunnan työn tuloksena esitetään. Uusi toimikunta aloittaa puolivuotisen työnsä huhtikuussa. Jo vuoden lopulla on siten tiedossa jatkotoimia lisäsuojelua varten. Valtion mailla on METSO-alueella iso merkitys, vaikka niiden osuus on selvästi pienempi kuin Itä- ja Pohjois-Suomessa.</p> <p>METSO-alueelle oma luonnonvarasuunnitelma Pohjanmaan länsiosan metsämaan suojeluaste on 1,7 prosenttia. Kyseisellä alueella säästöpuiden jättäminen alueen keskiosan metsäisten suojelualueiden ympärille ja suojelualueiden reunojen ennallistaminen eivät riitä, mutta toki tärkeitä toimenpiteitä nekin ovat. Suojelupinta-alaa ja eritoten myös suojellun metsämaan pinta-alaa on lisättävä.</p>	<p>Luonnonvarasuunnittelu on Metsähallituksen toiminnan suunnittelua, johon osallistamisen kautta tarjoutuu sidosryhmille mahdollisuus ottaa osaa. Yhteistyöryhmä on osallistunut suunnitelman laadintaan ja muodostanut kannanoton toiminnan suuntaamisesta tulevalla 10-vuotiskaudella. Toiminnan linjaukset perustuvat valtio-omistajan, sidosryhmien ja toimintaympäristön valtion maihin kohdistamiin tavoitteisiin ja luonnonvarojen suomiin mahdollisuuksiin niin, että toiminta on ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä.</p> <p>Luonnonvarasuunnitelmassa on otettu huomioon Metso-loppuraportin kehittämisehdotukset. Ne näkyvät maankäyttöpäätöksissä, ekologisen verkoston tuki-alueina ja toimintaohjelmissa.</p> <p>METSO-kartoitukset Pohjanmaan länsiosissa on tehty ja luonnonsuojelubiologiset kriteerit täyttävät kohteet on suojeltu. Valtion maat ovat hajallaan ja niiden osuus ko. alueen maa-alasta on kohtuullisen pieni.</p>

Lausunto

Talouden näkökulman painottaminen, joka tarkoittaa hakkuutavoitteen kasvattamista reilusti nykyisestä ja yhteistyöryhmän loppulausuntoon ympätty lisäkorostus hakkuutavoitteiden toteuttamisen ensisijaisuudesta sopii erityisen huonosti suureen osaan Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelman alueesta. Kestävää hakkuutavoitetta ei voi määrittää yksinomaan talousmetsien kasvukuutioiden perusteella.

Metsämaasta on noin 80 prosenttia puuntuotannossa. Metsähallitus katsoo, että jopa Pohjanmaan länsiosissa on varaa edelleen laskea vanhojen metsien määrää.

Ryhmän yksimielinen näkemys koko työprosessin ajan oli, että länsiosaa ja Koillismaata tulee tarkastella erikseen ja että ne vaativat omat erilliset maankäytön ratkaisunsa.

Kun luonnontilaista tai luonnontilaisen kaltaista metsäluontoa ei enää ole jäljellä, metsien suojelussa on palattava alkuun - luotava talousmetsissä edellytyksiä metsäsuojelun luontaiselle kehitykselle. **Se tarkoittaa, että Pohjanmaan länsiosien valtion talousmetsissä on alennettava selvästi hakkuutavoitteita ja osin luovuttava niistä kokonaan ja laadittava metsäluonnon ennallistamisohjelma.** Se tukisi METSON tavoitteita. METSO-ohjelman seurannan ja arvioinnin loppuraportissa ehdotetaan muun muassa metsiensuojelun kehittämiseksi metsätalouden ja luontopalveluiden luonnonvarasuunnittelun yhteishankkeita, joissa tietyn alueen alue-ekologiset ja metso-kohteet, kitumaat, suot, ennallistamiskelpoiset vesistö-, suo- ja metsäkohteet ja suojelualueet kartoitetaan ja selvitetään mahdollisuudet rajata suojelua tukeva maankäyttö ekologisesti toimivammaksi kokonaisuudeksi. Kehittämishanke on toteutettava Puolangan, Oulu pohjoisen ja eteläisen osa-alueilla. Pohjanmaan valtion talousmetsien ennallistamiskelpoisten kohteiden laajuus ja sijainti on selvitettävä.

Vastine

Hakkuulaskelma ottaa huomioon metsien rakenteen ja kasvun lisäksi tekijät, jotka liittyvät luonnon monimuotoisuuden ylläpitoon sekä metsien virkistyskäyttöön, matkailuun ja maisemaan.

Metsämaasta noin 75 % on normaalissa puuntuotannossa. Puuntuotantoa on rajoitettu riista-, maisema- tai virkistysarvojen vuoksi 5 prosentilla metsämaan alasta. Hakkuut kohdistuvat ennen kaikkea keski-ikäisiin metsiin. Alueen länsiosassa vanhojen metsien (yli 120/140-vuotiaiden) määrä säilyy ennallaan tai kasvaa.

Suunnitelmaa on tehty tämän periaatteen mukaan.

Suojelualueiden ennallistamistyöt ja niiden ulottaminen myös suojelualueiden ulkopuolelle sekä ekologisen verkon tukialueina toimivat ympäristöarvometsät ja monimuotoisuuden lisäysalueet ovat mainitun loppuraportin kehittämisehdotusten mukaisia toimia. Luonnonvarasuunnitelman osa-alueista Puolanka ei kuulu Metso-alueeseen.

Lausunto

Lajistoselvitykset on keskitetty tiukasti suojelualueille, joka kuvaa tilannetta suojelun rajaamisesta tiukasti nykytilaansa ja sen kehittämisen jäämisestä syrjään luontopalveluiden työssä. Suojelualueiden ohella lajistoselvityksiä tulee tehdä niiden ulkopuolisilla valtion mailla kattavan maastotiedon keräämiseksi esimerkiksi ekologisesta verkostosta, rajoitetun metsätalouden alueista, suojelualueiden lähi-alueista ja luonnonsuojelupiirin ja Luonto-Liiton Pohjois-Suomen piirin esittämistä lisäsuojelualueista ekologisten puutteiden korjaamisen pohjatuksiksi. Tällaista selvitysten kohdentamista tuetaan myös METSO-arvioinnin kehitysehdotuksissa.

Suunnitelmasta käy ilmi, että palojatkumoalueiksi on valittu alueen merkittävimpiä soidensuojelualueita, joilla metsää on tarkoitus polttaa 3–5 vuoden välein metsäpaloa vaativien lajien elinmahdollisuuksien ylläpitämiseksi. Kohteet on nimetty vuonna 2004 laaditussa palojatkumoalueiden yleissuunnitelmassa. Palojatkumon ylläpito on sen mukaan soidensuojelualueiden metsäsaarekkeiden varassa. Metsäpalo on boreaalisen metsävyöhykkeen metsien luontainen uudistaja, pöyhäntekijä. Laajojen soiden keskellä sijaitsevat metsäsaarekkeet ovat palaneet satunnaisemmin kuin kivennäismailla sijaitsevat yhtenäiset metsäalueet. Taulukossa 6 luetelluilla soidensuojelualueilla olevat metsäsaarekkeet ovat puustoltaan ainoita tai harvoja jäljellä olevia tarkastelusalueen länsiosan boreaaliseksi luonnonmetsiksi luokiteltavia metsiä. Ne sijaitsevat edelleen tiettömällä alueella, jolloin metsäpalon keinotekoinen järjestäminen jättää maastoon lisää jälkiä. Suojelualueiden yksittäisten suometsäsaarekkeiden ohella palojatkumon säilymistä on turvattava ympäröivissä talousmetsissä.

Suojellun metsämaan pinta-alaa on lisättävä, vaikka hakkuumahdollisuudet pienenisivät. Jotta monimuotoisuuden suojelua koskevat tavoitteet ja velvoitteet voidaan saavuttaa, Pohjanmaan länsiosassa Metso-alueella on myös muutettava

Vastine

Lajistoselvityksiä tehdään myös talousmetsissä. Pääosin luontokohteiden huomioon ottaminen toimenpiteiden suunnittelussa kuitenkin perustuu rakennepiirteisiin. Elinympäristöjä suojelella suojellaan samalla lajistoa.

Alueen länsiosan palojatkumoalueilla on runsaasti entisen metsätaloustalouden yksipuolistamia soiden metsäsaarekkeita, joiden ennallistamistarve on suuri. Kaikille länsiosan palojatkumoalueille (Kansanneva-Kolkanneva, Veneneva-Pelso, Olvassuo-Niittysuo, Litokaira ja Hirvisuo-Kuusisuo) on laadittu palojatkumosuunnitelmat, joissa poltot on kohdistettu alueiden entisiin talousmetsiin. Boreaalista luonnonmetsää on länsiosan palojatkumosuunnitelmissa esitetty seuraavien 50 vuoden aikana poltettavaksi vain kahdella kuviolla, joiden yhteispinta-ala on 2,4 ha. Ennallistamispolttojen kohdentaminen suovaltaisille alueille mahdollistaa paloalueen luonnonmukaisen rajaamisen, eikä kohteille useinkaan tarvitse raivata palon leviämistä rajoittavia puuttomia palokäytäviä. Myös metsätaloudellisia kulutuksia keskitetään palojatkumoalueiden läheisyyteen.

Metsien käsittelyssä noudatetaan ympäristöohjeita. Suunnitelman ratkaisujen myötä metsien käsittely muuttuu monimuotoisuutta lisäävään suuntaan noin 15 000 hehtaarin alalla.

Lausunto

valtion metsien käsittelytapoja siten, että talousmetsien kyky ylläpitää monimuotoista metsälajistoa paranee.

Esitämme edelleen myös, että kaikkien suunnittelualueen länsi- ja keskiosien metsiensuojelualueiden ympärillä sijaitseville valtion metsille laaditaan aluekohtaiset ennallistamissuunnitelmat, joilla tavoitellaan samoja hyötyjä kuin ympäristöarvometsistä. Nämä tukialueet voivat olla maanomistusoloista johtuen hyvinkin pieniä, mutta niiden tavoiteltava koko olisi vähintään muutamia satoja hehtaareja.

Energiapuun keruu

Kyseisen toiminnan ulkopuolelle rajataan suojelualueiden lähialueet.

Rantametsien käsittely

Yhteistyöryhmässä voimakkaasti esille noussut vaatimus vesistöjen varsien käsittelyn vähentämisestä tulee ottaa esitettyä painokkaammin huomioon. Vesistöjen varsien merkitys monimuotoisuuden, virkistykseen ja vesiensuojelun turvaamisessa on suuri. Toimenpidelinjaus on suunnitelmaluonnoksessa hyvin epämääräisesti muotoiltu. Erityisen huomion kohteena olo ei vielä kerro mitään vesistöjen varsien käsittelyn muutoksista.

Valuma-aluekunnostukset

Kunnostusojitusten (määrällistä tavoitetta ei ole mainittu) sijaan ojien tukkimisen tulee olla yksi tulevan kauden painopistealueista. Suunnittelualueen ojitetuista alueista on karsittava metsätalouskäytöstä suot, joita ei ole järkevää vähätuottoisina kunnostaa. Puuntuotantoa tärkeämpää on tehostaa vesiensuojelua, tasata virtaamia ja tukea soisten luontotyyppien elpymistä. Osassa tällaisista kohteista on mahdollista suorittaa avohakkuu tai energiapuun korjuu ennen alueen jättämistä metsätalouden ulkopuolelle.

Työhön kuuluu myös selvittää talouskäytössä olevilta alueilta sellaisia monikäytölle ja soidensuojelulle tärkeitä suoalueita, joille tehdyt ojitukset vaikuttavat suoalueen vesitalouteen heikentävästi. Näiden soiden vesitalous tulee pyrkiä palauttamaan häiriintymättömäksi suunnittelukaudella.

Vastine

Suojelualueiden lähialueet otetaan huomioon toimintaa suunniteltaessa. Pieniläpimittainen puu on vähäarvoista lajiston kannalta.

Luonnonvarasuunnitelmassa lisättiin maisema-alueita vesistöjen varsiin. Metsien käsittely muuttuu hienovaraisemmaksi ja pienipiirteisemmäksi. Kolmasosa rannoista valtion mailla on kokonaan suojeltu, kolmasosa rannoista on maisema- tai virkistysalueena ja kolmasosalla metsiä hoidetaan ympäristöohjeiden mukaan.

Kunnostusojitusten suunnittelun yhteydessä kartoitetaan vähätuottoisia ennallistamiskelpoisia soita. Niitä ennallistetaan eri tavoin mahdollisuuksien mukaan.

Tämä selvitys on tehty.

Lausunto

Retkeilyalueet ja retkeilyreitit

Matkailijat ja virkistyskäyttäjät arvostavat retkeilyalueilla ja -reiteillä maisemia ja kunnossa olevia reittejä ja rakenteita. Tulevalla kaudella kannattaa panostaa olemassa olevien retkeilyreittien ja rakenteiden kunnossapitoon. Jos uusia reittejä rakennetaan, tärkeänä kriteerinä tulee olla niiden käyttöaste ja ylläpitosuunnitelma. Koska maisema-arvot ovat tärkeitä, talousmetsäalueilla sijaitsevien reittien lähialueiden metsätaloustoimet tulee minimoida. Retkeilyalueet tulee poistaa metsätaloustaloudesta. Suojelualueilla suojelun varmistaminen on ensisijaista. Reitillä ei saa vaarantaa suojeluarvoja eikä aiheuttaa minkään lajin väistymistä alueelta.

Suojelutyö ei ole valmis Koillismaallakaan

Koillismaalla metsiensuojeluverkosto on kohtuullisen edustava. Ns. dialogiprosessin lopuksi, jonka lopputulosta luonnonvarasuunnitelmassa pannaan täytäntöön, ei kuitenkaan poistanut kaikkea suojelun kehittämistarvetta myöskään Koillismaalta.

Vastine

Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelmassa todetaan seuraavaa: Metsähallituksessa on määritetty kysynnän ja tarjonnan näkökulmasta matkailun painopistealueet, jotka ovat hyvin pitkälti yhteneväiset Pohjois-Pohjanmaan matkailustrategian kanssa. Retkeilypalvelut mitoitetaan sijainniltaan, määrältään ja laadultaan kysyntää vastaaviksi. Luonnonsuojelualueiden hoito- ja käyttösuunnitelmiin liittyvinä erillissuunnitelmina laaditaan priorisoiduille alueille mm. kestävyyden seurantasuunnitelmat, luontomatkailusuunnitelmat sekä asiakastiedon hallintasuunnitelmat. Metsien käsittelyssä kiinnitetään erityistä huomiota maisemanhoidollisiin näkökohtiin matkailullisesti tärkeillä alueilla. Retkeilyreittien ja palvelurakenteiden sekä vesistöjen välittömässä lähiympäristössä metsien käsittelyssä otetaan maisema- ja ulkoiluvarvot huomioon noudattaen Metsätalouden ympäristöoppaan ohjeita. Retkeilyalueilla toimitaan vahvistettujen hoito- ja käyttösuunnitelmien mukaan.

Koillismaan osa-alueella valtion metsämaasta 30 % on metsätaloustoimien ulkopuolella. Suojelualueiden metsistä lähes 90 % täyttää boreaalisen luonnonmetsän kriteerit tehtyjen inventointien mukaan. Metsien suojelua täydennettiin 11 000 hehtaarilla dialogiratkaisussa vuonna 2006.

Lausunto

Hakkuiden ulottaminen korkeille alueille on erityisesti Koillismaata, mutta myös Puolankaa koskettava ja ristiriitoja aiheuttava metsätalouden muutos. Vaarojen rinteet ja lakialueet näkyvät kauas. Niiden käsittelemättömyyteen on totuttu ja luotettu. Niille sijoittuu paljon matkailu- ja virkistyskäyttöä. Korkeiden alueiden uudistuminen on epävarmaa ilmaston lämpenemisestä huolimatta. Korkeiden alueiden siirtyminen hakkuiden piiriin on tyypillinen "omin lupin" tapahtunut päätös. Punkorjun tekeminen talviteitä pitkin ei ole suuri lohtu. Alueita on käsitelty dialogiprosessissa, mutta perusteluksi korkeiden alueiden metsien siirtymiselle metsätalousalueiksi ei riitä, että niissä ei ole tarpeeksi luontoarvoja. Korkeiden alueiden metsätaloutta tulee tarkastella erikseen vielä matkailun näkökulmasta.

Turpeenotto

Turpeenottoalaa ei voi säilyttää nykyisellä tasollaan. Luonnonvarasuunnitelmassa ei edes tule toistaa maakuntaliiton linjausta. Sen sijaan luonnonvarasuunnitelmassa on linjattava selkeästi, millaisia soita ja millaisin ehdoin valtio voi turvemaita vuokrata turpeenostoon. **Turpeenkaivuu tulee ohjata ojiteuille soille, joilla ei ole varmistetusti luontoarvoja jäljellä ja joilla ei myöskään ole valuma-alueen tai jonkin suojelualueen reunaosien ennallistamisessa merkitystä.** Ilmasto- ja ympäristösyistä turpeenotto tulisi ohjata kokonaan suopelloille, joita maakunnassa on runsaasti. Jokainen Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelma-alueen luonnontilainen, luonnontilaisen kaltainen tai keskiosiltaan ojittamaton suo on soiden ja lajiensuojelun kannalta merkityksellinen. Sellaisen suon ottamisesta turvetuotantoon on kohtuutonta haittaa monimuotoisuuden ja vesiensuojelulle, virkistyskäytölle, maisemansuojelulle ja ilmastonsuojelulle.

Suojelumetsät

Ison Joutensuon ohella suojelumetsäksi perustetaan Särkioja (Kuivaniemi), jolla on pinta-alaa vaatimattomat 90 hehtaaria. Pinta-alaa kohteella oli järjestöjen esityksessä kuitenkin 250 hehtaaria. Metsähallituksen esitystä suojelumetsän pinta-alaksi voi pitää perusteettoman suppeana.

Vastine

Korkeiden vaarojen kitukasvuiset metsät ovat edelleen hakkuutoiminnan ulkopuolella. Lakimetsien rajauksia tarkistettiin alue-ekologisen suunnittelun yhteydessä. Hakkuita ei tehdä alueilla, joiden uudistuminen on epävarmaa.

Toimitaan tehdyn linjauksen mukaisesti: Turvetuotantoa ohjataan ojitetuille soille sekä soille, joilla ei ole merkitystä soiden- tai lajiensuojelun kannalta tai missä ei aiheudu kohtuutonta haittaa muille käyttömuodoille.

Järjestöjen esityksestä on rajattu pois nuoret metsät ja tuoreet aukot, mutta toisaalta on otettu jokivarren lahoppuustoisia metsiä mukaan rajaukseen.

Lausunto

Virkistysmetsät

Tällä hetkellä virkistysmetsiä Pohjanmaan alueella on vain muutamia, ja niiden yhteenlaskettu pinta-ala on noin 2000 hehtaaria. Virkistysmetsien tarve on edelleen suuri myös Koillismaalla, vaikka siellä metsiensuojeluverkosto on kohtalainen.

Siksi virkistysmetsissäkin tulisi asettaa selkeät tavoitteet niille toimille, joilla alueen merkitystä monimuotoisuuden säilymiselle edistetään. Esitämme, että virkistysmetsissä luovutaan avohakkuista ja painotetaan maiseman säilyttämistä metsäisenä. Pääasiallisena metsänhoitotapana on metsien kasvataminen erirakenteisina.

Luonto-Liitto, Luonto-Liiton Pohjois-Suomen piiri, Greenpeace, Suomen luonnonsuojeluliitto

Järjestöt ovat pahoillaan tavasta, jolla Metsähallitus on ohittanut valtakunnalliset luonnonsuojelujärjestöt suunnitelman laadinnassa. Heidän mukaansa luonnonsuojelua yhteistyöryhmässä edusti vain SLL:n piirijärjestön edustaja.

YLEISTÄ LUONNONVARASUUNNITELMAN LUONNOKSESTA JA TOIMENPITEIDEN VAIKUTUKSISTA

Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelma kaudelle 2007–2016 jatkaa ekologisesti kestäväntä ja metsätaloutta edelleen tehostavaa maankäytön linjaa, jossa muiden maankäyttömuotojen ja erityisesti luonnonsuojelun tarpeet jätetään yhä vähemmälle huomiolle. Metsähallituksen ajama linja metsätalouden tehostamisessa vesittää lisäsuojelumahdollisuuksia. Tämä on vastuutonta, sillä samaan aikaan ollaan tekemässä valtakunnallisia metsiensuojelusuunnitelmia, jotka koskevat myös Pohjanmaan länsiosaa. Valittu toimintavaihtoehto on myös vastoin Metsähallituksen alueellisen neuvottelukunnan kannanottoa, joka puolsi virkistyspainotteisen toiminatavaihtoehdon valintaa.

Vastine

Pohjanmaan alueella maisema- ja virkistyskäytössä olevia alueita on 24 000 ha. Tähän sisältyvät retkeilyalueet, virkistysmetsät, kaavojen virkistysalueet sekä muut maisema- ja virkistysalueet.

Virkistysmetsien hoidossa noudatetaan hoito- ja käyttösuunnitelmia ja ohjeita ympäristönsuojelusta sekä maisemanhoidosta.

Luonnonvarasuunnitelmat laaditaan metsätalouden aluejaon mukaisille suuralueille. Yhteistyöryhmään pyritään kokoamaan monipuolisesti edustajia ko. alueen eri sidosryhmistä. Yhteistyöryhmässä oli luonnonsuojelun edustaja Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiirin lisäksi Birdlife Suomi ry:stä.

Luonnonvarasuunnittelu on Metsähallituksen toiminnan suunnittelu, johon osallistamisen kautta tarjoutuu sidosryhmille mahdollisuus ottaa osaa. Yhteistyöryhmä on osallistunut suunnitelman laadintaan ja muodostanut kannanoton toiminnan suuntaamisesta tulevalle 10-vuotiskaudella. Toiminnan linjaukset perustuvat valtio-omistajan, sidosryhmien ja toimintaympäristön valtion maihin kohdistamiin tavoitteisiin ja luonnonvarojen suomiin mahdollisuuksiin niin, että toiminta on ekologisesti, sosiaalisesti ja taloudellisesti kestävä.

Lausunto

Lisääntyvät uudistushakkuut tulevat väistämättä vähentämään suunnitelma-alueen vanhojen metsien määrää entisestään jo lähitulevaisuudessa. Vanhojen metsien osuuden vhentäminen Pohjanmaan alueella seuraavan viidenkymmenen vuoden aikana on luonnonvarasuunnitelman luonnokseen kirjattu tavoite (s. 47, 57), joka noudattaa edellisen ae-suunnitelma-kauden päätöksiä ja jättää huomioimatta uuden suojelututkimuksen, METSO-ohjelman parannusehdotukset sekä WWF ja Metsähallituksen ns. dialogipäätöksen. Luonnontilaisten ja sen kaltaisten vanhojen metsien määrä on niin vähäinen, ettei valtion metsätalouden hyväksyttävänä tavoitteena voi 2000-luvulla olla niiden määrän vähentäminen.

Suojelualueiden pinta-ala on etenkin suunnittelu-alueen länsiosassa liian vähäinen eikä turvaa suomalaisen alkuperäisluonnon säilymistä. Tähän pitäisi saada muutos mutta valitettavasti luonnonvarasuunnitelman luonnoksessa ei esitetä keinoja merkittävään lisäsuojeluun, sillä 12 000 hehtaarin lisäsuojelu on aikaisemmin tehtyjen ratkaisujen vahvistamista. Liperinsuon ja Itämaen ympäristöarvometsien perustaminen on hyvä mutta riittämätön alku.

Luonnonvarasuunnitelmassa ei ole kunnollista arviota siitä, kuinka suuri osa valtion ojitetuista soista on jatkossa järkevä pitää metsätalouskäytössä. Suunnitelmaan tulisikin sisältyä perusteltu esitys vuosittaisista kunnostusojitus- ja ojitusmätästystavoitteista sekä ympäristövaikutusten arvioinnin tyyppinen selvitys siitä, kestävätkö alueen herkäät, nyt jo usein ylikuormitetut vesistöt tämän.

Ilmastonmuutos on alkuperäisluonnolle ja ihmisen toiminnalle erittäin suuri ja akuutti uhka. Ihmetyttää suuresti miksi valtion maan ja vesien käyttöä pitkällä aikavälillä linjaavassa keskeisimmässä työkalussa ei käsitellä tätä uhkaa millään tavalla.

Vastine

Metsien hakkuut painottuvat nuorten metsien harvennuksiin ja harvennushakkuuin käsiteltyjen 80–120-vuotiaiden metsien uudistamiseen. Vanhojen metsien määrä säilyy ennallaan tai kasvaa alueen länsiosassa. Alueen itäosassa vanhan metsän osuus laskee lievästi. Vanhojen metsien tavoiteprosentti Koillismaalla pitää sisällään ns. dialogipäätöksen. Raportin tekstiä on selvennetty tältä osin.

Alueella on tehty METSO-inventointi, jonka tuloksena luonnonsojelubiologiset kriteerit täytävät kohteet on suojeltu. METSO-ohjelman loppuraportin valtion maille esitettyjen kehitysehdotusten mukaan alueella keskitytään metsien ja soiden ennallistamiseen ja ekologista verkostoa tukevien alueiden lisäämiseen. Näitä ovat ympäristöarvometsät ja monimuotoisuuden lisäysalueet suojelualueiden ympärillä.

Tämä arvio on lisätty raporttiin.

Ilmastonmuutoksesta ja sen mahdollisista vaikutuksista keskusteltiin suunnittelutyön aikana. Ilmiö on laaja ja sen tutkimus meneillään. Johtopäätöksenä oli, että tässä vaiheessa ei ole edellytyksiä ottaa sitä mukaan suunnitelmaan.

Lausunto

KOILLISMAA

Vaikka Koillismaan vanhojen metsien suojelutilanne paranikin Metsähallituksen ja WWF:n kahdenkeskisen suojelusopimuksen myötä, jäi suojelun ulkopuolelle huomattava määrä jopa boreaalisen luonnonmetsän kriteerit täyttäviä metsiä. Näillä metsillä on myös selkeitä luonnonsuojeluarvoja. Viime vuonna luonnonsuojelujärjestöt tekivät esimerkiksi Kylmäluoman retkeilyalueen eräillä talousosilla kääpäinventointeja, joissa löydettiin luonnonsuojelulain nojalla suojeltujen lajien esiintymiä valmiista hakkuuleimikoista. Tämä osoittaa sen, että jopa retkeilyalueilla on hakkuiden piirissä sellaisia metsiä, jotka eivät sinne kuulu.

Erittäin kummallista on myös se, että luonnonvarasuunnitelman luonnokseen kirjatut tavoitteet vanhojen metsien määrälle on otettu suoraan edellisen suunnittelukauden ohjelmasta eikä tavoitteeseen ole vaikuttanut Metsähallituksen ja WWF:n dialogipäätös. Toisin sanoen vanhojen metsien kokonaismäärän vähennystavoite on säilynyt ennallaan dialogipäätöksen lisäsuojelusta huolimatta.

METSO-ALUE JA KEHITYSEHDOTUKSET

Lausunnossa arvioidaan alueen länsi- ja eteläosan suojelutilannetta ja esitetään kritiikkiä METSO-alueen suojelutilanteen parantamisesta

METSO:n loppuraportissa esitettyjä valtion metsien monimuotoisuuden parantamis- ja kehitysehdotuksia on otettu käyttöön luonnonvarasuunnitelmassa hyvin valikoivasti.

Luonnonsuojelujärjestöt pahoittelevat, että Metsähallitus ei ole luonnonvarasuunnitelmassaan hahmottanut, kuinka tärkeä valtakunnallinen merkitys suunnittelualueen eteläosalla on. Tämän alueen (Pohjois-Suomenselkä) kautta kulkee valtakunnallisesti tärkeä metsäekologinen yhteys itärajalta Maa-selän vedenjakajaa myöten Suomenselän alueelle. Suomenselän ekologinen suuralue on maamme tärkeimpiä eliölajiston liikkumisvyöhykkeitä.

Vastine

Koillismaan osa-alueella valtion metsämaasta 30 % on metsätaloustoimien ulkopuolella. Suojelualueiden metsistä lähes 90 % täyttää boreaalisen luonnonmetsän kriteerit tehtyjen inventointien mukaan. Metsien suojelua täydennettiin 11 000 hehtaarilla dialogiratkaisussa vuonna 2006.

Vanhojen metsien tavoiteprosentti Koillismaalla pitää sisällään ns. dialogipäätöksen. Raportin tekstiä on selvennetty tältä osin.

Luonnonvarasuunnitelman ekologista verkkoa parantavissa päätöksissä ja tulevista toimenpiteissä on otettu huomioon METSO-toimenpideohjelman seurannan ja arvioinnin loppuraportin valtion maille esittämät kehittämissuositukset. Luonnon monimuotoisuuden parantamiseen käytettävät resurssit ja rahoitus ovat rajalliset. Ne pyritään kohdistamaan mahdollisimman tarkoituksenmukaisesti.

Suunnitelma-alueen eteläosan suojelun tilanne on parantunut. Sinne on hankittu merkittävästi uutta suojelualaa. Luonnon monimuotoisuus paranee alueella edelleen ennallistamisen ja talousmetsien säästöpuun lisäämisen myötä. Myös nimettyjä palojatkumo-alueita sijoittuu tälle alueelle.

Lausunto

Lausunnossa huomautettiin Metsähallituksen puutteellisista luontokartoituksista etenkin talousmetsä-alueilla.

Lausunnossa oli 7 korjausehdotusta, jotka liittyvät edellä mainittuihin asioihin.

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos

Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitoksen mielestä toimintaohjelman 2006–2010 Erätalous -kohdassa on tuotu esiin kaikki olennaisimmat seikat, mutta suppeasti.

Mahdollinen asioiden aukikirjoittaminen helpottaisi sisällön laajuuden ymmärtämistä.

Metsäkeskus Kainuu

Sosiaalisen kestävyuden avainalueet eli "normaalit" talousmetsät ovat jääneet toimenpideohjelmassa vähemmälle, jolloin Metsähallituksen hyvän ympäristöoppaan soveltaminen läpäisyperiaatteella tarjoaa koko toimintaketjun kattavan haasteen.

Paliskuntain yhdistys

Paliskuntain yhdistys painottaa poronhoitoalueen eri toimijoiden yhteistyön lisäämistä. Porotalouden tarpeet tulee turvata hakkuiden lisääntyessä. Metsien käsittelyssä erityisesti porotaloudelle tärkeiden laidunalueiden kohdalla on käytettävä sellaisia menetelmiä, jotka heikentävät mahdollisimman vähän alueen laidunkäyttöä. Yhtenä toimenpiteenä voisi mainita hakkuutahteiden keräämisen pois alueelta energiapuiksi.

Paliskuntien kanssa on neuvoteltava etukäteen mahdollisista uusien alueiden luovuttamisista turvetuotantoon. Turvetuotantoalueiden jälkikäytöstä on myös neuvoteltava paliskuntien kanssa.

Paliskuntain yhdistys pitää tärkeänä, että Metsähallitus sopii paikallisella tasolla paliskuntien kanssa kulloisistakin metsänkäsittelytoimista.

Vastine

Lajistoselvityksiä tehdään myös talousmetsissä. Pääosin luontokohteiden huomioon ottaminen toimenpiteiden suunnittelussa kuitenkin perustuu rakennepiirteisiin. Elinympäristöjä suojele-malla suojellaan samalla lajistoa.

Luonnonvarasuunnitelmassa keskitytään luonnonvarojen käytön painotusten määrittämiseen ja erilaisten käyttötarpeiden yhteensovittamiseen. Riista- ja kalatalouteen toimintaohjelmaan on koottu kehittämisen ydinkohdat. Tarkempaa tietoa suunnittelu- ja seurantajärjestelmistä ja eri toimenpiteistä saa Metsähallituksesta.

Suunnittelutyön aikana on korostettu monelta suunnalta talouskäytössä olevien metsien virkistysmahdollisuuksia ja -käyttöä. Näitä metsiä hoidetaan ympäristöohjeiden mukaan ja ne ovat keskeisiä virkistys- ja ulkoilu-kohteita.

Yhteistyön ja vuorovaikutuksen laadun parantaminen eri toimijoiden kesken on yksi tulevan kauden keskeisiä tavoitteita. Yhteistyö on erityisen tärkeää siellä, missä valtion metsiä käytetään monella tavalla, esimerkiksi matkailukeskusten läheisyydessä.

Metsähallituksen ja paliskuntien edustajat neuvottelevat metsien käsittelyyn ja käyttöön liittyvistä asioista sopimuksen mukaisesti. Metsähallitus ja Paliskuntain yhdistys seuraavat paikallisen yhteistyön toimivuutta vuosittain.

Lausunto

Pudasjärven merkkiipiiri

Lisääntyvät hakkuut ja metsien uudistaminen entistä nuorempana edellyttävät jatkossa aktiivista yhteistyötä.

Uusia turvetuotantoalueita ei tulisi avata. Mikäli avataan, tulee paliskunnalta pyytää lausunto ajoissa ennen lupakäsittelyä.

Turvetuotantoalueen jatkokäytöstä tulee sopia paliskuntien kanssa.

Vapaa-ajan asuntotontteja myytäessä tulisi ostajalle kertoa tontin sijaitsevan poronhoitoalueella.

Valtion myydessä tai ennen kaikkea vuokratessa alueita muuhun maankäyttöön tulisi säilyttää poronhoitolain henki, etteivät paliskunnat olisi korvausvelvollisia valtion hallinnoimille alueille.

Oulun yliopisto

Luonnonvarasuunnitelman toimintaohjelmaosiossa on nostettu tutkimustarpeista esille luonnon virkistyskäytön suunnitteluun ja ohjaukseen liittyviä aiheita. Tätä yliopiston näkökulmasta on pidettävä jossain määrin suppeana. Toisaalta sivulla 59 mainitaan tutkimusstrategia, jonka luonne ja muoto jäävät osin epäselväksi. Kuitenkin on muistettava että koko luonnonvara-ala on useita tutkimusaloja leikkaava kokonaisuus, joten valtion alueiden tarjoamien mahdollisuuksien ja toimijoiden yhteistyön monipuolisempaa tarkastelua jää kaipaamaan.

Myös suunnittelukäytäntöjen kehittäminen tulisi huomioida ehkä voimakkaammin. Luonnonvarasuunnittelussa olisi hyvä huomioida uusi vesienhoidon suunnittelutyö ja miettiä miten nämä kaksi suunnittelutointaa voitaisiin yhdistää. Täten maa- ja vesiekosysteemien vuorovaikutukset huomioimalla voitaisiin saavuttaa optimituloksia paikalliselta tasolta lähtien. Myös uutta otetta koko suunnitteluun voitaisiin kehittää etenkin ekosysteemilähestymistavan kautta. Paikoin integroiva lähestymistapa olisi ollut siis suotavampi.

Vastine

Metsähallituksen ja paliskuntien edustajat neuvottelevat metsien käsittelyyn ja käyttöön liittyvistä asioista Metsähallituksen ja paliskuntain yhdistyksen sopimuksen mukaisesti.

Valtion maa- ja vesialueiden merkitys tutkimukselle ja tutkimuksen merkitys valtion maa- ja vesialueiden hoidon ja käytön kehittämisessä on lisätty raporttiin.

Luonnonvarasuunnittelua tullaan edelleen kehittämään.

Lausunto

Pohjois-Pohjanmaan liitto

Matkailun vetovoima-alueiden lisäksi on syytä huomata maakuntakaavassa osoitetut luonnon monikäyttöalueet. Lähes kaikki monikäyttöalueet pohjautuvat yhteistyönä laaditun suunnitelman mukaisesti Metsähallituksen hallinnassa oleviin arvokkaisiin luontokohteisiin ja niitä tulisi kehittää kaavamerkinnän mukaisesti.

Metsähallituksella on erityisvastuu maakuntakaavassa osoitettujen kulttuuriympäristöjen ja maisema-alueiden hoidosta, jotka ovat valtion mailla. Kaavassa annetut suunnittelumääräykset vaikuttavat metsähallituksen tulosalueiden toimintaan mm. maisemallisesti arvokkaiden peltoalueiden metsittämis- ja siemenpuuviljelyhankkeiden yhteydessä.

Geologian tutkimuskeskus

Metsähallitukselle kuitenkin käytännössä on annettu vastuu omistajan edustajana hoitaa valtionmaita kaikilta osin, tulisi luonnonvarasuunnitelmassa ottaa kattavammin huomioon muutkin luonnonvarat kuin metsä, myös geologiset luonnonvarat maankamarassa. Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelman alueella on erittäin suuret turvavarat, joiden määrä tulisi selvittää mahdollisimman tarkasti. Kiviainesvaroista on sekä kalliokiviaineksen että hiekka- ja soravarojen osalta asianmukaiset maininnat, merihiekasta varsin hyväkin esitys, mutta perusteellisempi käsittely olisi paikallaan, koska suunnitelman alueella on useita merkittäviä kiviainesten kulutuskohteita.

Puolangan kunta

Suunnitelmassa mainittu Ukkohalla-Paljakka-Siikavaaran matkailualue on kuitenkin mielestämme syytä nostaa matkailun painopistealueeksi.

Vastine

Metsätalous toteuttaa kaavan suunnittelumääräystä toimimalla ympäristöohjeidensa mukaisesti ja Luontopalvelut omien määriteltyjen tavoitteidensa pohjalta. ("Alueen maankäyttöä suunniteltaessa tulee kiinnittää erityistä huomiota luontoalueiden virkistyskäyttömahdollisuuksien edistämiseen, niiden välisten reitistöjen muodostamiseen sekä maisema- ja ympäristöarvojen säilymiseen.")

Luonnonvarasuunnitelma edistää maakuntakaavan toteutumista.

Pohjanmaan alueella turvetuotanto tulee noudattelemaan Pohjois-Pohjanmaan energiastrategian linjauksia. Alueen kunta- ja suokohtaisista turvevaroista löytyy riittävän tarkat pohjatiedot Geologian tutkimuskeskuksen turveraporteista.

Ukkohalla-Paljakka-Siikavaara on yksi kehitettävistä matkailun painopistealueista.

Lausunto	Vastine
<p>Kuusamon kaupunki</p> <p>Yhdyskuntatekniikan lautakunta esittää, että virkistyskäytön ja matkailun erityistarpeet huomioitaisiin entistä paremmin niiden kannalta erityisen tärkeillä alueilla. Edellä kuvatun kaltaiset alueet on merkitty Kuusamon kaupungin strategisen yleiskaavan luonnokseen.</p>	<p>Metsähallitus toimii kaavoite- tuilla alueilla kaavamääräysten mukaisesti.</p>
<p>Lestijärven kunta</p> <p>Lausunnossa esitetään, että Keski-Pohjanmaan matkailustrategiassa mainittu matkailun kehittämisalue Lestijärvi-Perho huomioitaisiin suunnitelmassa.</p>	<p>Salamajärven seudun matkailun painopistealue on huomioitu Länsi-Suomen luonnonvarasuunnitelmassa.</p>
<p>Pudasjärven kaupunki</p> <p>Luonnonvarasuunnittelussa ei ole otettu kantaa matkailun ja luonnonsuojelun yhteensovittamiseen alueilla, joilla on ristikkäisiä käyttöpaineita. Pudasjärven kaupunginhallitus katsoo tärkeäksi, että Iso-Syötteen länsirinteiden rakentamisen mahdollistaminen tulee näkyä suunnitelmassa.</p>	<p>Nykyiset maankäyttöpäätökset sitovat Metsähallitusta ja niiden muuttaminen vaatii omistajan päätöstä.</p>
<p>Keski-Pohjanmaan liitto</p> <p>Lausunnossa esitetään, että Metsähallitus ottaisi valtion omistamilla maa- ja vesialueilla entistä vahvemman roolin Keski-Pohjanmaan matkailun ja matkailukeskittyneiden kehittämisessä.</p>	<p>Suunnitelmassa esitetään, että yhtenä matkailun painopistealueena kehitetään Kalajoen aluetta.</p>
<p>Metsäntutkimuslaitos</p> <p>Lausunnossa kysytään eikö muilla kuin Syötteen puistoalueella seurata matkailun ja virkistyskäytön ympäristövaikutuksia. Lisäksi kehoitetaan hyödyntämään jo tehtyjä tutkimuksia ympäristövaikutusten seuraamiseksi.</p>	<p>Metsähallitus on panostanut virkistyskäytön kehittämisessä erityisesti palvelujen kysyntä- lähtöisyyteen, laadun nostamiseen ja kestävyyden varmistamiseen (raportti 3.5). Toimintaohjelman mukaisesti kestäväyyden kiinnitetään edelleen huomiota laatimalla painopistealueille kestäväyyden seurantasuunnitelmat sekä kehittämällä tutkimustoimintaa ja -yhteistyötä suojelualueiden käytön kestäväyyden rajojen määrittämisestä ja turvaamisesta (raportti 7.4).</p>

Lausunto

Oulun kaupunki

Lausunnossa esitetään, että Hiukkavaaran tuleva rakentaminen olisi syytä huomioida jo nyt ja noudattaa metsien käytössä samoja periaatteita kuin matkailun painopistealueiden metsien käytössä.

Suunnitelmassa ei tuoda esille vesiensuojeluasioita, joihin metsähallituksen toimilla kuitenkin on vaikutusta. Ympäristöviraston mielestä rantametsien käsittelyn sijaan tulisi siirtyä suojavyöhykkeisiin ja rantametsien hoitoon.

Lausunnossa kysytään, voisiko myös suunnittelualueen länsiosalla olla kohteita, joilla ekologisen verkoston kehittäminen olisi mahdollista.

Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus

Kohdan 2.4.1. (Suojelualueverkosto) ensimmäisen kappaleen tekstiä tulee tarkentaa siten, että kappaleen viimeinen lause kuuluu: Koko Pohjois-Pohjanmaan alueella luonnonsuojeluohjelmien ja kaavamuutosten mukaista pinta-alaa on toteuttamatta vielä noin 9 000 hehtaaria (1.1.2007).

Lausunnossa esitetään, että luonnonsuojeluosassa näkökulmaa voisi hiukan laajentaa tarkastelemalla toimenpiteitä osana luonnonsuojeluhallinnon kokonaisuutta.

Soiden ennallistamista koskevaan kohtaan (sisältyy osioon 7.2.1.) olisi hyvä lisätä yhdeksi suunnitteluperusteeksi vesistöjen, eritoten metsäpurojen vesitalouden parantamisen. Tavoitteena voisi olla alivirtaamien kasvattaminen ja tulvien pienentäminen.

Lausunnossa esitetään, että kalastusta ja vesiä käsitellessä olisi syytä tähdentää yhteistyön tiivistämistä kalastusalueiden ja osakaskuntien kanssa kalastuksen ja kalaston hoidon suunnittelussa silloin kun samaan vesistöön tai vesistöalueeseen sisältyy sekä yksityisiä että valtion vesiä. Tekstiin ympäristökeskus esittää pientä korjausta: Suunnittelualueen vedet kuuluvat pääosin Oulujoen - Iijoen vesienhoitoalueeseen.

Vastine

Hiukkavaaran metsien käsittelyssä otetaan huomioon alueen erityisarvot ja tulevat kaavamääräykset.

Metsähallitus noudattaa toiminnassaan ympäristöopastaan, jossa myös vesiensuojelu, rantametsien käsittely ja vesistöjen suojavyöhykkeet on ohjeistettu.

Alueen länsiosan mahdollisuudet ekologisen verkoston kehittämisessä on tarkasteltu suunnitelmaprosessissa.

Teksti on muutettu esityksen mukaisesti.

Toimintaohjelmassa esitetyt toimenpiteet ovat Metsähallituksen vastuulla olevia luonnonsuojelualueiden hoitoon ja käyttöön liittyviä tehtäviä. Toimintaohjelmaa toteutetaan luonnollisesti kiinteässä yhteistyössä muun luonnonsuojeluhallinnon kanssa.

Muutosesitys otettu huomioon tekstissä.

Esitetyt muutokset otettu huomioon tekstissä.

Seuranta

Suunnitelmaa seurataan viiden vuoden jaksoissa projektissa sovitulla seurantamittareilla. Vuosittaista seurantaan sidosryhmätapaamisissa lisätään.

T = tavoite asetettu, K = kehitystä seurataan

Maa- ja vesialueiden käytön kehitys

- kokonaispinta-alan jakauma: metsätalouskäyttö (talouskäyttö, rajoitettu käyttö ja käytön ulkopuoliset alueet), suojelukäyttö, muu käyttö ja vedet K

Metsävarojen kehitys

- ikäluokkajakauma K
- puulajivaltaisuus K
- puuston tilavuus puulajeittain K
- kasvu K

Luonnonsuojelun tavoitteet

Ekologisen verkoston laajuus ja edustavuus

- laajuutta seurataan maa- ja vesialueiden käytön kehityksen mittarissa K
- ekologisen verkoston edustavuus osa-alueittain (kasvupaikat, ikäluokat ja puulajivaltaisuudet) K

Uhanalaiset lajit ja metsien monimuotoisuus

- vanhojen (yli 120/140 vuotta) metsien pinta-ala T
- lehtipuuvaltaisten metsien osuus T
- kulotettujen alueiden ja poltettujen metsien pinta-ala T
- lahoppuun määrä suojelualueilla, säästöpuuston ja lahoppuun määrä talousmetsissä T (ympäristöoppaan tasot)
- kotkareviirien määrä K

Ennallistaminen ja luonnonhoito, eritellen Metso-alue/muu alue

- ennallistettujen soiden ja metsien pinta-ala T
- hoidossa olevien perinnebiotooppien pinta-ala T

Virkistys- ja matkailukäytön tavoitteet

- suojelu- ja virkistysalueiden kävijämäärä K
- varttuneiden metsien (yli 100-vuotiaiden) määrä ja osuus virkistyskäytössä olevilla alueilla (kansallispuistot, retkeilyalueet, erämaat, virkistysmetsät ja virkistyskohteet) K
- metson soidinpaikkojen lukumäärä K
- palveluvarustuksen määrän kehitys K

Taloudelliset tavoitteet

- hakkuumäärä T

Mh:n vuorovaikutus

- kyselyiden tulokset K

Yhteiskunnalliset tavoitteet

- Mh:n kustannusbudjetti K
- henkilötyövuodet K

Maanjalostuksen tavoitteet

- myydyt tontit K
- myyty maa-aines K

Suunnitelman välitarkastus tehdään vuonna 2012. Tällöin tarkastetaan suunnitelman tavoitteet ja mitoitus yhdessä yhteistyöryhmän kanssa.

Suunnitelman liitteet

- Liite 1. Projektiorganisaatio
- Liite 2. Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueen neuvottelukunta
- Liite 3. Luonnonvarasuunnitelman seuranta, kausi 1999-2005
- Liite 4. Alue-ekologisten suunnitelmien seuranta
- Liite 5. Kohti kestäväää ja rikastavaa luonnonvarasuunnittelua
- Liite 6. Yleisötilaisuuksien keskustelunaiheet
- Liite 7. Kansalaiskyselyn tiivistelmä
- Liite 8. Yhteistyöryhmän suositus
- Liite 9. Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiirin eriävä mielipide
- Liite 10. Maankäyttöpäätökset
- Liite 11. Hakkuulaskelman kuvaus ja metsien rakenteen kehitys
- Liite 12. Lausunnonantajat

Projektiorganisaatio

Projektiryhmä

Kari Louhisalmi	projektipäällikkö
Maarit Kaukonen	projektisihteeri
Matti Parikka	Metsätalous
Hannu Lehtonen	Luontopalvelut
Mika Kempainen	Morenia
Jorma Siira	Laatunmaa
Matti Keränen	Villi Pohjola
Juha Salmi	Metsätalous, hakkuulaskennat
Juhani Karjalainen	Metsätalous, asiantuntijajäsen

Ohjausryhmä

Pertti Tuomi	Metsätalous
Arto Tolonen	Metsätalous
Arto Ahokumpu	Luontopalvelut (5.2.2007 saakka)
Matti Hovi	Luontopalvelut (5.2.2007 alkaen)
Hannu Kinnula	Morenia
Tapio Kytövuori	Laatunmaa
Veikko Hiltunen	Metsätalous, menetelmäasiantuntija

Yhteistyöryhmä

puheenjohtaja	Ismo Karhu	Pohjois-Pohjanmaan liitto
jäsen	Janne Kinnunen	Taivalkosken kunta
varajäsen	Pauli Harju	Pudasjärven kaupunki
jäsen	Jussi Salo	Pyhännän kunta
varajäsen	Tero Nissinen	Pyhäjärven kaupunki
jäsen	Jukka Tikkanen	Oulun seudun ammattikorkeakoulu
jäsen	Jarkko Saarinen	Oulun yliopisto
jäsen	Marja-Leena Päättälö	Metsäntutkimuslaitos
varajäsen	Kari Kukko-oja	Metsäntutkimuslaitos
jäsen	Merja Ylönen	Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri ry.
jäsen	Ulla Matturi	Bird-Life Suomi ry.
jäsen	Keijo Kapiainen	Oulun riistanhoitopiiri
jäsen	Mikko Torssonen	Oulun kalatalouskeskus
jäsen	Reino Aula	Oulun Merenkävijät ry.
jäsen	Marko Miesmaa	Pohjois-Pohjanmaan Partiopiiri
jäsen	Juha Kuukasjärvi	Hotelli Iso-Syöte
jäsen	Janne Autere	Rokuanhovi (maalis-toukok. 2006)
jäsen	Hannu Virranniemi	Pölkky Metsä Oy
varajäsen	Vesa Heinonen	PRT-Wood Oy
jäsen	Arto Kinnunen	Koneurakointi Huovinen & Kinnunen
jäsen	Pertti Vanhala	Biowatti Oy
jäsen	Hannu Vehkaperä	Geolab Oy
varajäsen	Tuija Nykyri	Geolab Oy
jäsen	Pasi Lehmuspelto	Geologian tutkimuskeskus
jäsen	Reijo Kenttälä	Pintamon paliskunta
varajäsen	Urpo Paavola	Pudasjärven paliskunta
jäsen	Irmeli Ruokanen	Metsäkeskus Pohjois-Pohjanmaa
varajäsen	Juha Pyykkönen	Metsäkeskus Pohjois-Pohjanmaa
jäsen	Eero Laukkanen	Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus (syysk. 2006 saakka)
jäsen	Eero Kaakinen	Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus (lokak. 2006 alkaen)
varajäsen	Tupuna Kovanen	Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus
jäsen	Johanna Honkanen	Pohjois-Pohjanmaan TE-keskus

Pohjois-Pohjanmaan ja Kainuun alueen neuvottelukunta 1.8.2006–31.5.2009

Puheenjohtaja	Timo Säkkinen, Suomussalmi
Varapuheenjohtaja	Anne Päivärinta, Kuusamo
Jäsenet/henkilö- kohtaiset varajäsenet	Mika Sivonen, Metsäalan kuljetusyrittäjät ry, Oulu Kauko Kinnunen, Utajärvi Jorma Tolonen, Metsäkeskus Kainuu Tarja Torvikoski, Sievi Kimmo Kumpulainen, Kainuun luonnonsuojelupiiri Keijo Kapiainen, Oulun riistanhoitopiiri Vesa Nuolioja, Oulun Maaseutukeskus Markus Huolila, Kainuun TE-keskus Reijo Kenttälä, Pudasjärvi Heikki Härmä, Kuusamo Tytti Tuppurainen, Oulu Osmo Polvinen, Sotkamo Helena Karppinen, Taivalkoski Tupuna Kovanen, Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus Eila Valtanen, Kuhmo Pentti Haavisto, Pyhäjärvi Minna Komulainen, ProAgria Tapani Pääkkönen, Hyrynsalmi
Pysyvä asiantuntija	Veikko Hiltunen, Metsähallitus

Luonnonvarasuunnitelman seuranta, kausi 1999–2005

METSÄVARAT**1. Metsämaan pinta-ala, hehtaaria**

	1999	2005
Talousmetsät	472 700	489 773
Erikoismaat	94 400	109 405
Metsämaa yhteensä	567 100	599 178

2. Puuston kokonaistilavuus puulajeittain metsämaalla 1000 m³**3. Kasvu metsämaalla, 1000 m³/v**

	1999	2005
Talousmetsät		
Mänty	24 384	28 080
Kuusi	4 361	2 880
Koivu	1 605	4 320
Muu	40	200
Talousmetsät yhteensä	30 390	35 480
Erikoismaat		
Mänty	5 223	6 000
Kuusi	4 992	7 000
Koivu	275	1 300
Muu	8	200
Erikoismaat yhteensä	10 498	14 500
Puusto, metsämaa	40 888	49 980
Kasvu, metsämaa	1 655	1 635

4. Ikäluokkajakauma, hehtaaria

Ikäluokkajakauma on esitetty kohdassa 2.5. Metsävarat, kuva 2.

5. Maankäyttöjakauma, hehtaaria

	2000	2005
Talousmetsät	710 000	730 000
Suojelualueet ja -varaukset	188 000	266 000
Ulkoilualueet	12 000	8 000
Kaava-alueet	7 000	4 000
Metsänjalostuksen maat	300	3 000
Vuokra-alueet	19 000	8 000
Erikoisalueet	19 700	0
Yhteensä	956 000	1 019 000

LUONNON TUHOT

6. Tuhojen määrä, hehtaaria

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Tuuli	298	10	18	135	39	1	143
Hyönteiset	1 270	1					14
Lumi	140				90		
Metsäpalo	10	4			1	4	1
Hirvi/poro	9			83	30	20	
Muu selkärankainen	8						
Yhteensä	1 578	172	18	135	123	124	177

METSIEN TUOTANNOLLISET TOIMINNOT

7. Metsätase talousmetsissä

Kasvun ja poistuman suhde, m³

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Kasvu	1 428	1 442	1 456	1 501	1 440	1 557	1 598
Poistuma	736,34	736,78	887,35	848,27	896,55	896,55	848,27
Suhde	1,94	1,96	1,64	1,77	1,61	1,74	1,88

Tukki- ja kuitupuusuhde kokonaispuustosta ja poistumasta, 1000 m³

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Kokonaispuustosta							
Tukkia	6 853	6 625	6 398	6 171	5 478	6 168	4 614
Kuitua	20 795	22 108	23 421	24 735	24 953	25 249	27 481
Suhde	0,33	0,30	0,27	0,25	0,22	0,24	0,17
Poistumasta							
Tukkia	219	221	271	292	316	334	304
Kuitua	421	420	501	446	464	446	434
Suhde	0,52	0,53	0,54	0,65	0,68	0,75	0,70

8. Hakkuupinta-ala, hehtaaria

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Kasvatushakkuut	4 715	5 549	5 896	5 073	5 906	6 641	4 700
Uudistushakkuut	2 798	3 498	3 460	3 826	3 637	3 674	3 021
Yhteensä	7 513	9 047	9 356	8 899	9 543	10 315	7 721

9. Metsänhoito- ja metsänparannustyöt, hehtaaria

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Kulutus	57	0	90	75	66	0	20
Maanmuokkaus	2 522	2 615	2 623	2 935	3 679	3 312	3 412
Uudistaminen, luontainen	535	422	330	229	192	140	207
Uudistaminen, viljely	2 753	2 563	2 484	2 920	2 880	3 600	3 215
Taimikonhoito	4 376	4 637	5 227	5 355	5 139	5 226	5 344
Lannoitus	0	2 457	2 399	1 437	978	1 325	1 524
Kunnostusojitus	2 130	2 253	2 174	1 521	1 840	1 983	1 955

10. Porotalous

Porotiheys, kpl/km² (paliskuntien kokonaispinta-alaa kohti)

	1998	2004	2005
Porotiheys kpl/km ²	1,11	0,90	1

Tieto Paliskuntain yhdistykseltä.

Porolaidunten määrä ja laatu

Tieto on saatavissa Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitokselta.

Tuotto, kg/lukuporo

Tieto on saatavissa Paliskuntain yhdistykseltä.

11. Riista- ja kalatalous

Riistakannat, yks./km²

Metsäkanalintujen saalismäärät, yks./km²

Metsäkanalinnut ja lupametsästäjien saalis on esitetty kohdassa 2.8. Metsästys ja kalastus, taulukko 1.

Metson soidinpaikat, hehtaaria

	1999	2003	2006
Metson soidinpaikat	18 249	10 853	12 746

Metson soidinpaikkojen laatu: kehitysluokkarakenne, hehtaaria

	1999	2003	2006
Aukea	28	43	9
Taimikko	1 172	838	603
Nuori kasvatusmetsikkö	3 989	2 892	2 463
Varttunut kasvatusmetsikkö	2 371	1 671	1 914
Uudistuskypsä metsikkö	5 880	2 142	3 582
Uudistusvaiheessa oleva metsikkö	25	43	14
Erirakenteinen metsikkö	62	79	40
Yhteensä	13 527	9 711	8 625

Muut riistaympäristöt, hehtaaria

	1999	2003	2006
Pyy-ympäristöt	1 265	1 234	1 285
Muu riistan elinympäristö	3 292	21 208	24 552

Ammattikalastajien saalis sisävesiltä, kg

Ks. Raportin kohta 2.8. Metsästys ja kalastus.

12. Muut metsän tuotteet

Marjat: sato, hyödyntämisaste ja tuotto

Sienet: sato, hyödyntämisaste ja tuotto

Marjojen ja sienien kauppaaantulomääristä ja poimintatuloista on tiedot Oulun läänin tasolla Metsäntutkimuslaitoksen julkaisemassa Metsätalastollisessa vuosikirjassa.

Koristejäkälä: keräysmäärät, laatikkoa

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Koristejäkälän keräys	Vuosilta 1999–2002 ei tietoja				8 723	6 171	3 685

13. Turve ja maa- ja kiviaines

Turpeen sekä maa- ja kiviaineksen vuosikäyttö, m³ tai tonnia

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Turpeen vuosikäyttö (1000 m ³)	1 000	550	1 000	950	1 100	1 000	900
Maa- ja kiviaineksen vuosikäyttö, tonnia	604	784	941	931	1 160	2 000	2 300

Turvetuotannossa oleva ala, hehtaaria

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Turvetuotantoala	5 700	5 700	5 750	5 800	5 800	5 800	5 800

Turvetuotannosta poistunut ala, hehtaaria

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Tuotannosta poistunut ala	0	0	0	20	20	20	20

14. Rannat

Rakentamatonta rantaa / rantaviivan pituus, km/km

Rantojen rakentamista on arvioitu kohdassa 2.9. Kaavoitus ja maa-ainestoiminnot.

LUONNON MONIMUOTOISUUS

15. Talousmetsien ekologiset kohteet, hehtaaria

	1999	2005
Ekologiset yhteydet	5426	6344
Monimuotoisuuden lisäysalueet	974	1084
Yhteensä	6 400	7 428

16. Uhanalais- ja indikaattorilajien esiintymät Metsähallituksen paikkatiedoissa, kuvioita, kpl ja ha

	2003	2006
Uhanalaiset		
Kuvioita, kpl	1 330	1 319
Pinta-ala, ha	11 391	11 244
Indikaattorilajit		
Kuvioita, kpl	2 554	2 486
Pinta-ala, ha	15 843	13 510

17. Kuolleen puuston määrä hakkuualoilla, kpl/ha ja m³/ha

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
kpl/ha	3,1	1,6	3,1	3,2	0,8	1,5	1,7
m ³ /ha	1	0	1	1	0	0	0

Tiedot Metsähallituksen luonnonhoidon seurannasta.

18. Säästöpuuston määrä hakkuualoilla, m³/ha

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
m ³ /ha	4,0	3,1	3,9	4,2	3,6	2,5	2,7

Tiedot Metsähallituksen luonnonhoidon seurannasta.

19. Lehtipuuvältaisten metsien määrä, hehtaaria

	Länsiosa		Itäosa	
	1999	2003	1999	2003
Metsämaa	12355	11523	12404	12457
Kitumaa	855	611	1537	1221

Ks. myös liite 4. Alue-ekologisten suunnitelmien seuranta.

20. Vanhojen metsien määrä puulajeittain ja ikäluokittain, hehtaaria

Ks. liite 4. Alue-ekologisten suunnitelmien seuranta.

21. Arvokkaiden luontokohteiden ennallistaminen, hehtaaria

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Metsät	0	0	8	11	131	300	356
Suot	24	85	220	20	216	452	328
Yhteensä	24	85	228	31	347	752,0	684,0

22. Kulotuksen määrä, hehtaaria

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Kulotus	57		90	75	66		20
Ennallistamispoltto			1	10			31
Luonnon kulot	9,6	3,5	1,3	0,2	0,5	4,4	0,8
Yhteensä	66,6	3,5	92,3	85,2	66,5	4,4	51,8

23. Lintulaskenta

Mittaria ei seurata.

METSÄTALOUDEN VESISTÖVAIKUTUKSET

24. Vesistöjen luonnontilan palauttaminen

25. Vesiensuojelun onnistuminen

Vesien suojelun onnistumista kuvataan asteikolla 1–3, jossa arvo 1 on paras.

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vesien suojelun onnistuminen asteikolla 1–3	1,05	1,04	1,25	1	1	1,05	1,06

Tiedot Metsähallituksen vesiensuojelun seurannasta.

MUUT SOSIAALISET, TALOUDELLISET JA KULTTUURISET TOIMINNOT

26. Tulostoimintojen yhteenlaskettu liikevaihto milj. €

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Liikevaihto milj. €	34,2	43,1	45,0	44,9	44,4	48,0	47,8

27. Metsähallituksen tarjoamat työpaikat, htv

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Työpaikat, htv	248	292	296	293	306	292	280

28. Metsähallituksen ostamat urakointipalvelut, milj. €

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Urakointi, milj. €	9,9	15,9	18,0	19,1	16,2	19,1	21,3

29. Luontomatkailun arvo ja työllisyys, € ja htv

Mittaria ei seurata.

30. Kävijämäärät kansallispuistoissa ja valtion retkeilyalueilla, henkilöä/vuosi

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Oulangan kansallispuisto	150 000	150 000	155 000	162 000	175 000	173 000	173 000
Syötteen retkeilyalue	50 000	50 000	20 000	20 000	22 000	58 000	58 500
Kylmäluoman retkeilyalue	40 000	42 000	40 000	35 000	35 000	35 000	35 000
Yhteensä	240 000	242 000	215 000	217 000	232 000	266 000	266 500

31. Virkistysrakenteiden rakentamiseen ja kunnossapitoon käytetyt varat, milj.€/vuosi

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
milj.€/vuosi	1,1	1	1	1	1	1	1

32. Kävijämäärät opastus- ja luontokeskuksissa, henkilöä/vuosi

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Oulangan luontokeskus	45 400	47 300	41 100	45 200	71 800	68 500	71 500
Syötteen luontokeskus	0	0	0	0	30 300	31 699	27 191
Kylmäluoman opastuskeskus	40 000	40 000	40 000	35 000	25 000	59 941	29 500
Yhteensä	85 400	87 300	81 100	80 200	127 100	160 140	128 191

Syötteen luontokeskus on otettu käyttöön 2003.

33. Kaavoitetut kohteet, kpl

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Rantarakentamiskohteet	3	2	3	2	3	4	0
Matkailukeskuskohteet	1	2	1	1	1	0	3
Yhteensä	4	4	4	3	4	4	3

34. Kaavoituksen tuottamat tontit, kpl/RA-k-m²

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Rantatontit, kpl	93	47	57	65	38	67	0
Matkailukeskusten RA-k-m ²	4	48	121	0	26	0	30
Yhteensä	97	95	178	65	64	67	30

35. Osallistamistilaisuudet ja henkilömäärät hankesuunnittelussa, kpl, henkilöä

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Tilaisuudet, kpl:							
Metsätalous	0	0	0	0	0	0	9
Luontopalvelut	10	8	8	7	9	2	14
Laatumaa	Kaikissa kaavahankkeissa (ks. mittari 33) osallistus- ja arviointisuunnitelman mukainen osallistaminen.						
Villi Pohjola	2	2	2	1	1	0	0
Omaisuuspalvelut							
Morenia					1	0	0
Henkilöä:							
Metsätalous	0	0	0	0	0	0	137
Luontopalvelut					11	87	190
Laatumaa	Riippuu hankkeen koosta, vaihtelu 5-100 henkeä/yhteisöä.						
Villi Pohjola	15	10	10	5	5	0	0
Omaisuuspalvelut							
Morenia					10	0	0

36. Kiinteät muinaisjäännökset ja muut kulttuurihistorialliset kohteet, kuvioiden lukumäärä ja pinta-ala

	1999	2005
Kuvioita, kpl	450	763
Pinta-ala, ha	2 953	3 050

37. Arvokkaat maisemakohteet, kuvioiden lukumäärä ja pinta-ala

	1999	2005
Kuvioita, kpl	7413	5953
Pinta-ala, ha	33 890	24 500

38. Ympäristönäkökohtien sovittamisesta johtuvat konfliktit sidosryhmien kanssa, kpl

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Konfliktit, kpl	0	4	12	0	0	0

Alue-ekologisten suunnitelmien seuranta.

Alue-ekologinen suunnitelma		Vanhojen metsien osuus metsämaan pinta-alasta, %		Puulajisuhteet		Kulotus				
Nimi	Julkaisupäivä	Lähtötilanne	Tavoite 50 v.	Toteutunut	Lähtötilanne	Tavoite 50 v.	Toteutunut	Tav. ha/vv.	Tav. ha/5v.	Tot. 2000–2005 (6v.)
Olhava-Oijärvi	31.8.1998	4,2	5	2	7	7	8	3	15	4
Puolukka	25.9.2000	15,3	16	14,3	3,6	2,8	3,2	3	15	50,6
Vengas-Hirvisuo-Ylivuotto	28.4.2000	2,6	3,3	1,5	0,9	2,1	2,5	2	10	4
Tikka-Kivari	12.10.1999	8	5	6,2	0,8	0,6	0,8	5	25	
Sarakylä	10.11.2000	5,6	4	4,9	5,8	6,5	6,3	0	0	
Syöte	4.5.1998	35,1	32	34	7	9	7,3	10	50	21,1
Jaalanka	30.11.2000	18	23	19,4	2,5	3,7	3,8	2	10	
Puhos	1.12.1998	8	8	6,9	3,2	5	3,6	7	35	18,2
Loukusa-Kosto	14.5.1999	25,1	21	24,1	4	7	5,7	7	35	
Metsäkylä-Jokijärvi	12.6.2000	19,4	11,5	14,6	1,5	3	2	7	35	29,1
Etelä-Kuusamo	9.4.2001	45	29	58,6	3	4	4,3	7	35	
Siiikavaara	12.12.1999	21,2	14	17,8	5,4	6	5	5	25	5,4
Pallajukka	31.09.1998	20,0	28	33,6	6,3	10	6,2	5	25	
Kongas	12.12.2000	20	7	13,1	4,5	6	4,4	5	25	
Kälviäs-Juorkuna	18.1.2001	6	6	5,6	3	3	3,7	2	10	50,8
Tymnäva-Rantsila-Kestilä	17.1.2001	3,3	9	4,1	7	5	7,8	1	5	20,4
Kestilä-Pyhäntä-Pippola	25.8.2000	2,4	2	1,8	9	7	8	1	5	
Pyhäntä	21.11.1997	5,7	7	5,9	6,2	7,5	5,9	5	25	
Pyhäjärvi-Haapajärvi-Kärsämäki	17.2.2000	1,5	3	1,5	7	6	6,6	3	15	7,4
Yliveska-Oulainen-Haapavesi	25.9.2000	1,1	2	1,9	13	10	11,2	1	5	4,5
Sievi-Reisjärvi	26.11.1999	1,3	1	1	8	6	6,5	1	5	
Lestijärvi-Reisjärvi	1.7.1998	3,4	6	7,8	4	5	3,3	2	10	215,5
								84	420	

Kohti kestäväää ja rikastavaa luonnonvarasuunnittelua

Paula Siitonen 16.4.2007

Johdanto

Julkiset luonnonvarat kiinnostavat ihmisiä erilaisista syistä. Osallistamalla ihmiset luonnonvarojen käytön suunnitteluun näitä odotuksia ja toiveita pyritään ottamaan huomioon mahdollisimman laajasti hyväksyttävällä ja kestäväällä tavalla.

Pohjanmaan luonnonvarasuunnittelussa sidosryhmän (yhteistyöryhmän) toimintaan sovellettiin lähestymistapaa, jossa luonnonvarasuunnittelun prosessi ymmärretään inhimillisenä vuorovaikutussysteeminä. Ihmiset reagoivat tapaan, jolla itse prosessi aloitetaan ja viedään läpi. Nämä reaktiot ja niiden takaisinkytkennät vaikuttavat prosessin tuloksiin. Kestävä yhteistyö ja päätökset edellyttävät vuorovaikutuksen tapojen ja ajoituksen sekä niiden synnyttämien tunteiden ottamista huomioon taloudellisten, ekologisten, yhteiskunnallisten ja muiden järkiperaisten näkökulmien rinnalla.

Lähestymistavassa prosessi hahmotetaan alusta lähtien yhdessä oppimisen prosessiksi. Dialogisissa työpajoissa osallistujat ohjataan muotoilemaan yhteinen unelma, jäsentämään se tavoitteiksi sekä synnyttämään yhdessä vaihtoehtoja etenemiseksi niitä kohti. Analysoimalla toimijoiden vuorovaikutusta luodaan ymmärrys itsestä ja muista osana monimutkaista, alati muuttuvaa ja ennustamatonta, systeemistä kokonaisuutta. Lisäämällä positiivista vuorovaikutusta sekä välttämällä ristiriitahakuista ajattelua ja käyttäytymistä tavoitellaan innovatiivisen yhteistyön mahdollistavan luottamuksen ilmapiirin syntyä. Tutkimusten mukaan tämä helpottaa ihmisten sitoutumista yhdessä muotoiltavaan luonnonvarojen käytön suunnitelmaan. Prosessia arvioidaan syntyneellä ja syntymättä jääneellä.

Menetelmä ja toteutus

Lähestymistapaa käytettiin Pohjanmaan luonnonvarasuunnittelun esivalmistelussa sekä yhteistyöryhmän aloitus-, tavoiteanalyysi- ja alustavien vaihtoehtojen luomistyöpajoissa.

Esivalmistelussa prosessi käytiin läpi projekti- ja ohjausryhmän sekä yhteistyöryhmän vetäjäksi Pohjois-Pohjanmaan liitosta kutsutun Ismo Karhun kanssa. Esivalmistelussa luotiin yhteinen näkemys prosessin tavoitteista ja ajattelutavasta, joita päätettiin soveltaa myös projektiryhmän toimintaan. Prosessi määriteltiin yhdessä oppimisen prosessiksi ja yhteistyöryhmään asennoiduttiin mahdollisena innovatiivisena huipputiiminä.

Kaikessa vuorovaikutuksessa yhteistyöryhmän kanssa vältettiin ristiriitahakuista ajattelua ja käytöstä sekä painotettiin positiivista ja dialogista rakentavaa vuorovaikutusta: aktiivista kuuntelua, rakentavaa ajatusten esittämistä, erilaisten näkökulmien arvosta-

mista sekä pidättäytymistä ennakoasenteista. Vuorovaikutukseen tavoiteltiin huipputiimien keskustelun piirteitä kuten positiivisuutta, asianajon ja kyselyn sekä muihin ja itseen viittaavien puheenvuorojen tasapainoa sekä monipuolista ajatusten vaihtoa ryhmän eri jäsenten välillä. Ihmisiä ohjattiin tietoisuuteen itsestä aktiivisena ja vastuullisena vaikuttajana vuorovaikutteisessa kokonaisuudessa. Näiden on todettu edesauttavan luovaa ongelman ratkaisua. Tyyli heijastui muun muassa kutsuissa, sähköposteissa ja työpajoissa, ohjaajien (Ismo Karhu, Paula Siitonen ja Kari Louhisalmi) ja metsähallituslaisten vuorovaikutuksessa sekä koko prosessin työvaiheiden ajoituksessa ja kysymyksen asettelussa.

Jokaista työpajaa edelsi valmistelupäivä projekti- ja ohjausryhmän kanssa. Työpajan jälkeen samana päivänä projektiryhmä analysoi työpajan toteutumista. Valmistelupäivänä koottiin muun muassa tilaisuuden 'nuotit' ja alustukset sekä sovittiin järjestelyt kuten pöytäryhmät, paikat ja materiaalit. Lisäksi sovittiin ja harjoiteltiin työpajojen ohjaajien sekä muiden projektiryhmäläisten roolit.

Prosessin ja työpajojen aloitus on tärkeä, koska alussa syntynyttä mielikuvaa tilaisuuden luonteesta ja ilmapiiristä on myöhemmin vaikea muuttaa. Positiivisen uteliaisuuden ja arvostuksen tunteen virittämiseksi tilaisuudet aloitettiin yllättävästi ja ihmiset toivotettiin jo ovelta tervetulleiksi. Osallistujat ohjattiin 4–5 hengen pöytiin, jossa oli nimilapuilla varustetut paikat. Eri työpajoissa pöytäryhmiin sijoitettiin eri ihmiset, koska vuorovaikutuksessa olevien henkilöiden ja vuorovaikutuksen määrän ja monipuolisuuden uskotaan edesauttavan luovaa ongelman ratkaisua. Metsähallituksen ohjausryhmä oli työpajoissa omassa pöydässään, jotta he eivät vaikuttaisi yhteistyöryhmään. Ennakoasenteiden välttämiseksi ihmisiä pyydettiin esittäytyessään kertomaan vain nimensä. Yhteistyöryhmäläiset saivat antaa palautetta työpajan aikana tai sähköpostilla tilaisuuden jälkeen. Yhteistyöryhmän jäsenet saivat seuraavaa työpajaa valmistavia kotitehtäviä.

Aloitustyöpaja

Aloitustyöpajassa virittäydettiin uteliaaseen yhdessä oppimisen ilmapiiriin. Alkua seurasi prosessin vaiheiden ja yhteistyöryhmän roolin lyhyt esittely. Heti tämän jälkeen pohdittiin unelmaa valtion maista ja vesistä (kuva 1) sekä unelmaa prosessista ja itsestä sen osana (kuva 2). Jokainen ryhmän jäsen unelmoi ensin yksin, minkä jälkeen keskusteltiin pöytäkunnittain. Pöydät esittelivät unelmansa ja listasivat ne seinälle. Yhteiseen loppukeskusteluun unelmista nivottiin tietoiskut dialogista, huipputiimien vuorovaikutuksesta ja monimutkaisten systeemien dynamiikasta. Tietoiskut esitettiin vasta unelmoinnin jälkeen, jotta ihmisten omalle oivallukselle jäisi tilaa.

Unelmoinnilla aloittamisen tarkoitus oli ajattelun laajentaminen kohti toivottua tulevaisuutta, yhteistä päämäärää. Aloitus nykytilan ja menneen kauden esittelyllä kaventaisi helposti ajattelun vanhan suunnitelman hienosäätöön. Unelmointi sanana henkii positivistista mahdollisuuksiin keskittyvää ajattelua. Yhteistyöryhmäläiset ja metsähallituslaiset unelmoivat pitkälti samoista asioista, jolloin heti alkuun syntyi yhdessä onnistumisen

kokemus. Unelmointi prosessista ja itsestä sen osana tarjosi ryhmäläisille kanavan vaikuttaa itse prosessin kulkuaan, vuorovaikutukseen ja ilmapiiriin. Vuorovaikutustoiveet voitiin myös ottaa huomioon seuraavissa työpajoissa. Tämä korosti jokaisen osallistujan roolia osana vuorovaikutussysteemiä sekä vastuuta prosessin lopputuloksista: vuorovaikutuksessa ei ole vapaamatkustajia.

Toimintaympäristön kartoituksella tavoiteltiin ymmärrystä toimijoiden välisistä suhteista ja arvioitiin yhteistyöryhmän edustavuutta. Toimijat listattiin kysymällä, ketkä ovat kiinnostuneita valtion maista ja vesistä. Ryhmän ehdottamista täydennyksistä keskusteltiin yhdessä ja sovittiin muutamasta täydennyksestä.

Tavoiteanalyysityöpaja

Ennen tavoiteanalyysityöpajaa projektiryhmä ja ohjaajat ryhmittelivät unelmat alustavasti pilviksi, samantyyppisten unelmien ryhmiksi. Unelmapilvet monimuotoisesta ja puhtaasta luonnosta, elävästä maaseudusta, taloudellisesta hyvinvoinnista, elävästä matkailusta ja virkistyskäytöstä sekä kestävästä ja rikastavasta prosessista ja vuorovaikutuksesta lähetettiin ryhmäläisille ennen työpajaa. Tavoiteanalyysityöpajassa yhteistyöryhmäläiset jäsenivät unelmapilvet tavoitteiksi. Yhteistyöryhmä oli kotitehtävänä miettinyt unelmapilville tavoitteita, ja kullekin pöytäryhmälle jaettiin muutama näin syntynyt tavoite. Pöytäryhmät muotoilivat lisäksi uusia tavoitteita jokaiseen unelmapilveen ja täydensivät tavoitteet seinälle. Näin jokainen ryhmän jäsen mietti ja vaihtoi ajatuksia tavoitteista jokaisen unelmapilven saavuttamiseksi ja hahmotti siten tilanteen eri näkökulmista. Tavoitteet käytiin läpi ja muotoiltiin yhdessä kaikille sopivaan sanamuotoon.

Alustavien suunnitelmavaihtoehtojen luominen -työpaja

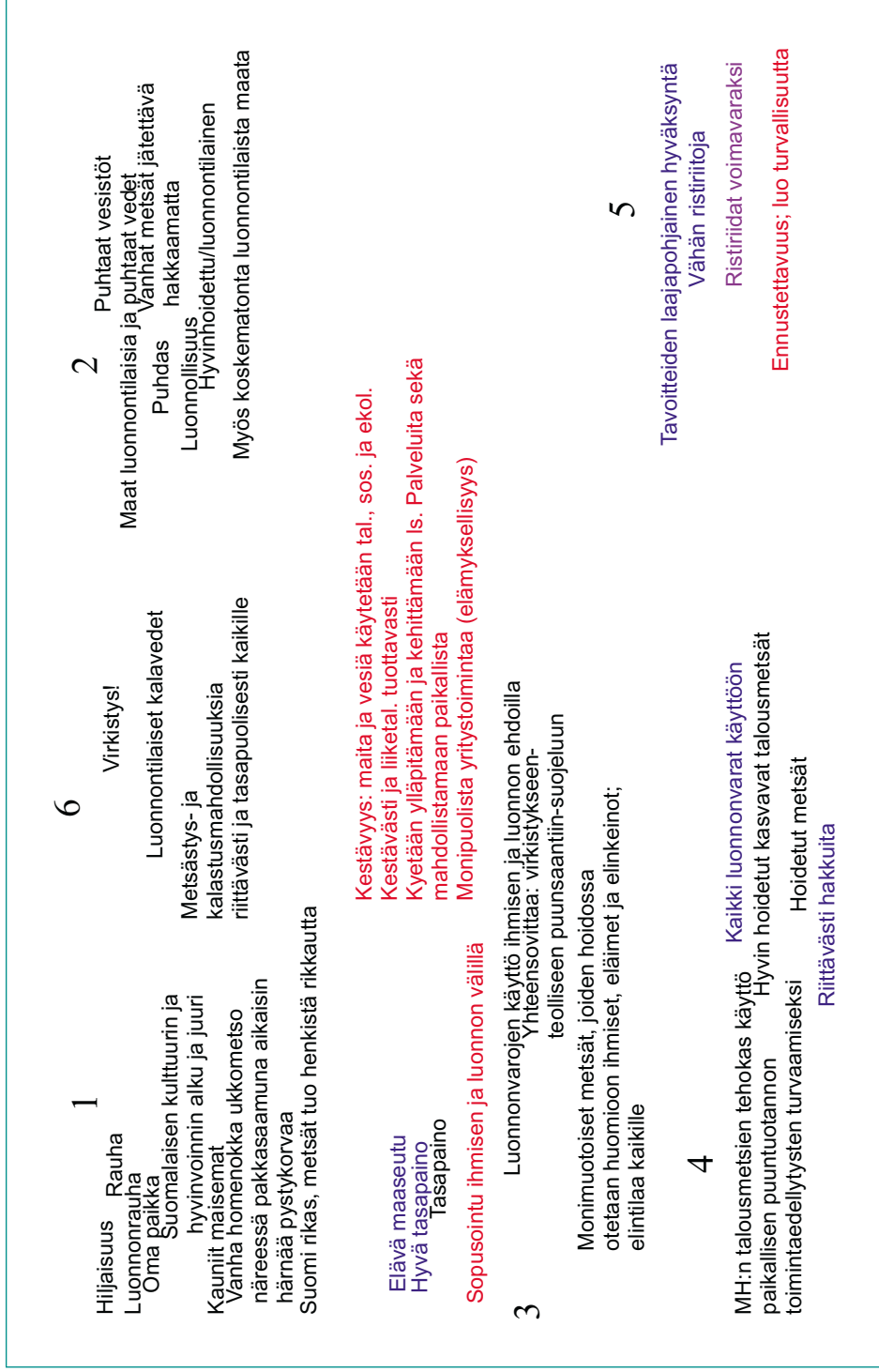
Kolmannen työpajan aloituksen jälkeen seurasi tietoisuuksia nykytilasta: ekologisesta verkostosta, metsätalouden tilasta ja keskusteluista WWF:n kanssa sekä niiden tuomista uusista suojelualueista. Tietoisuuksien jälkeen jäseneltiin tavoitteiksi unelma kestävästä ja rikastavasta prosessista ja vuorovaikutuksesta. Ihmiset toivoivat vuorovaikutukselta dialogin piirteitä ja itse prosessilta jatkuvuutta luonnonvarasuunnitteluprosessin loputtua. Ryhmälle ehdotettiin, että jokainen valitsee vuorovaikutukseen liittyvistä toiveista yhden, jossa on hyvä, ja toisen, jonka kokee haasteelliseksi, ja kiinnittää näihin työpajan ajan erityistä huomiota.

Ryhmä oli miettinyt kotitehtävänä suunnitelmavaihtoehtojen arvioinnin näkökulmia ja mittareita. Projektiryhmä oli alustavasti ryhmitellyt nämä työpajaa varten. Näkökulmat olivat pitkälti samoja kuin unelmapilvet eli arvioitiin kuinka hyvin vaihtoehtoilla edetään kohti pitkän aikajänteen toiveita. Työpajassa ihmiset miettivät pöytäryhmittäin yhdessä mittareita suunnitelmavaihtoehtojen arvioimiseksi eri näkökulmista ja listasivat ne seinälle. Mittarit käytiin yhdessä läpi ja muotoiltiin mahdollisuuksien mukaan siten, että ne ovat laskettavissa Metsähallituksen paikkatietojärjestelmästä. Myös muut mittarit, samoin kuin ilmiöt, joita ei voi mitata, kirjattiin. Lopuksi sovittiin alustavat suunnitelmavaihtoehdot, joita tullaan tarkentamaan prosessin loppuvaiheessa.

Tulosten tarkastelu ja jatkon pohdintaa

Tietämyksen, arvojen, tavoitteiden, ihmisten sekä luonnon ja inhimillisen toimintaympäristön jatkuva muuttuminen on luonut tarpeen uudentyyppiselle elävälle suunnittelulle. Luonnonvarasuunnittelun kestävyysnäkökulmasta on olennaista ymmärtää prosessi elävänä inhimillisenä vuorovaikutuksena muuttuvassa ympäristössä. Vuorovaikutuksen jatkuminen suunnitteluprosessin jälkeen sekä suunnitelman jatkuva päivittäminen todennäköisesti helpottaisi ihmisten sitoutumista yhteiseen suunnitelmaan. Toive vuorovaikutuksen jatkuvuudesta tuli vahvasti esille kaikissa työpajoissa. Metsähallituksen haasteeksi jää 'systeemiherkkyiden' - tietoisuuden vuorovaikutteisesta kokonaisuudesta ja itsestä siinä aktiivisena ja vastuullisena toimijana - sisällyttäminen osaksi organisaation kulttuuria ja arkipäivän kohtaamisia sidosryhmien kanssa luonnonvarasuunnittelun prosessin loputtua.

Kestävän vuorovaikutuksen ja elävän suunnitelman ajatus on linjassa organisaatioiden tutkimuksen kanssa, jossa erillisistä muutosprosesseista ollaan siirtymässä kohti jatkuvasti päivittyvää organisaatiota. Tulevaisuudessa luonnonvarasuunnittelu ja luonnonvarasuunnitelma itsessään voisivat ehkä muistuttaa jatkuvasti täydentyvää työvälinettä tai inhimillistä wikipediää. Elävässä luonnonvarasuunnittelussa tasapainoillaan muutoksiin sopeutuen kohti yhteisiä tavoitteita ja niiden ohi matkan varrella syntyviin uusiin unelmiin.

Kuva 1. Unelma valtion maista ja vesistä.

Läpinäkyvyys/avoimuus
Avoimuus
Avoimuutta
Avoimuus

Ajallista kykyä sitoutua
aikaansaika panostaminen

Itselfä opin kykyä oppia
uutta ja vaikuttaa
tulokseen
Oppimista ja halukkaita muutokseen

Valmius muutokseen

Halutaan muutosta- ollaan valmiita

Reipasta keskustelua
vuorovaikutteisuuksi

Informatiivisuus/argumentointi
Sidossyhmien ja
Aktiivisuutta

Suunnittelu otetaan huomioon

Muilta odotan ymmärrystä erilaisille arvoille ja kykyä tasapainottamiseen

Toivon osaavani ymmärtää muiden näkökantoja ja toivon myös samaa muilta

Ymmärrystä kunnioitus Ei tyhjää muodon täyttämistä

Yhteistyötä ja huomioon ottamista eri tahojen välillä
valmistettava alueella jo toimivien elinkeinojen tarpeet ja edellytykset

Oteittavan huomioon kunkin alueen ominaiset tarpeet

Aito huomioon ottaminen Aito kuunteleminen

Muiden tarpeiden huomioon ottaminen

Huomioidaan aidosti erilaiset näkemykset

Oma panos: oman sekä

taustaryhmän näkemysten sekä

asiantuntijamateriaalin esille tuonti

Hyvä monipuolinen keskustelu

Odotukset: monipuolisuus, hyvä kompromissi

Myös vesialueen suunnitteluun panostetaan

Perusarvot Paikallinen/alueellinen

Historian huomiointi näkemys ja asiantuntemus
oikeasti näkyviin
hiljainen tieto) esille ja

Suunnitelmassa pyrittävä arvioimaan sekä pitemmän aikavälin vaikutuksia

eri toimijoiden tahoilta Tasapuolisuus/monipuolisuus suunnitelmaan
tulevaisuusorientoituneisuus

Jalat maassa, pää pois

piivistä-> ihanteet eivät

elätä->elämme metsästä

emme metsässä

"työstetään

työkalu"

unelmiin

pääsemikseksi

vastauksia)

Valintojen tekeminen

Voisi suunnitelman allekirjoittaa eikä tarvitsisi

Tuloksena selvät luopua omasta arvomaailmasta (toive)

pelisäännöt Riskinottojen hyväksyminen

-> luo turvallisuutta-opputus

ennaltamääräämätön Yhteinen näkemys

"Meidän maat ja vedet"

Tulos josta voidaan ollia ylpeitä

Kuva 2. Unelma luonnonvarasuunnitteluprosessista ja itsestä sen osana (vuorovaikutuspilvi).

Yleisötilaisuuksien keskustelunaiheet

8 tilaisuutta - osallistujia 109 henkilöä

Keskusteluteemoja:

- Työllisyys, toimeentulo
- Puutuoteteollisuuden edellytykset ja merkitys
- Maastoliikenne, kelkkailu
- Metsästys, kalastus,
- Turvetuotanto, energiapuu
- Suojelualueiden käyttö, metsästys ja matkailu suojelualueilla
- Metsätiet
- Merialue – merihiekka, virkistyskäytön edellytykset
- Vesien suojelu
- Metsien virkistyskäyttö
- Metsien lisäsuojelu Oulun tilaisuudessa

Kansalaiskyselyn tiivistelmä

Metsähallituksen Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelma

KYSELYALUEEN ASUKKAILLE

Metsähallituksen (MH) Pohjanmaan alueen 1510 asukkaalle lähetettiin valtion maiden luonnonvarojen käyttöön ja hoitoon keskittyvä kysymyslomake 08/2006. Kyseessä oli uusintakysely, jonka ensisijainen tavoite oli selvittää alueen asukkaiden mielipiteet ja käsitykset MH:n toiminnasta sekä toiveet ja odotukset liittyen valtion maihin ja vesiin. Tuloksia verrataan aikaisempaan kyselyyn (1999), jotta saadaan selville ovatko asenteet ja mielipiteet vuosien varrella muuttuneet.

Kyselyn otannasta vastasi Oulun Maistraatti käyttäen poimintaperusteina ikää ja aluerajausta sekä otantaan ns. tasaväliotantaa, jotta Pohjanmaan alueesta saataisiin riittävän kattava otos. Aikaisemman selvityksen tavoin Oulun alueelle kohdistettiin 300 kyselylomaketta. Vastauksia palautui lopulta 342 kappaletta, jolloin vastausprosentiksi tuli 22,65 %. Aikaisemmassa kyselyssä vastausprosentti oli 33 %, josta siis nyt hieman jäätiin. Miehiä vastaajista oli reilu 51 % ja naisia noin 48 %. Suurin osa kyselyyn vastanneista ei omistanut metsää, yli puolet tunsi "jonkin verran" MH:n käyttömuotoja ja enimmällä osalla oli aikaisempaa kokemusta MH:n palveluiden käytöstä.

Taustamuuttuja -osuuden jälkeen vastaajille annettiin mahdollisuus ottaa kantaa 9 mielipideväittämään. *Eniten* vastaajat olivat *samaa mieltä* väittämän 2 kanssa: "MH hoitaa luonnonsuojelun alueensa hyvin". Samanhenkistä yhdenmielisyyttä tuotti väittämä 9: "MH:n tulisi lisätä energiapuun keruuta valtion mailta". Kun vastaajia pyydettiin "rasti ruutuun" menetelmällä ilmoittamaan kuudesta eri vaihtoehdosta erityistä kehittämistä edellyttävät asiat, ainoa yli puolet merkintöjä (51,3 %) saanut seikka oli "työllisyys ja taloudellinen kehitys". Suojelun alueilla sallittavista käyttömuodoista parhaiten hyväksyttäisiin kalastus (90 %) ja marjastus (n. 100 %). Seuraavaksi sallittaisiin maksullinen luontomatka (64,7 %) sekä metsästys (62,3 %). *Eniten* suojelun alueilla vastustettiin moottorikelkkailua sekä moottoriveneilyä.

Vastausvaihtoehdoiltaan kaikkein tyypistetyimmässä kysymyksessä MH:n toiminta jaettiin tavoitteiltaan neljään keskeisimpään toimintaan. Yleisesti ottaen kaikkein tärkeimmäksi tavoitteeksi arvioitiin työllisyystehtävä, minkä kaikista vastaajista 30,9 % oli merkinnyt ensisijaiseksi. Hajontaa esiintyi mm. naisten ja miesten kesken, sillä naisista 33 % oli arvioinut luonnonsuojelun kaikkein tärkeimmäksi tavoitteeksi, kun taas miehistä reilu 34 % antoi ensisijaisen äänensä työllisyystavoitteelle. Samoin mielipiteet jakaantuivat, kun vastauksia tarkasteltiin metsänomistajan ja metsää omistamattoman näkökulmasta. Kysymyslomakkeen loppuosassa vastaajia pyydettiin vielä arvioimaan MH:n maihin ja vesiin liittyvien asioiden *huomioon ottamisen tarpeellisuutta* Pohjanmaan

alueella asteikolla 0–10. Arvioitavia kohtia oli yhteensä 17. Kaikista parhaimman keskiarvon (mean) saivat *vesistöjen kunto* (9,09), *maiseman kauneus* (8,45) sekä *marjastus* (8,44), samoin kuin edellisellä kerralla.

Avoimen kysymyksen vastausten perusteella MH:lla on monenlaisia merkityksiä eri käyttäjille. Käyttäjän tarpeista riippuen mm. tietynlainen rauhan ja tasapainon mahdollistaminen, metsien suojelu, niiden käsittely sekä erityisryhmät erityisine tarpeineen nostettiin esiin. Tietyissä mielessä samat teemat säilyttivät asemansa verrattuna seitsemän vuoden takaiseen kyselyyn, ja ehkä hiljentymisen ja tasapainon saavuttaminen valtion mailla ja vesillä erottui aikaisempaa selvemmin. Se, että saa rauhassa kulkea "aidossa luonnossa", näyttää olevan mahdollisuutena vertaansa vailla.

12.1.2007

Pohjamaan luonnonvarasuunnittelu

Yhteistyöryhmän kannanotto

Yhteistyöryhmän pääviesti on, että toimintaa tulisi suunnata nykytoiminnasta talousvaihtoehdon suuntaan. Tämä tulee kuitenkin tehdä siten, että suojelun ja virkistykseen tasoa ei huononnetta nykyisestään. Puuntuotannossa tulisi painottaa energiapuun ja tukkipuun tuotantoa.

Vesistöjen rantavyöhykkeiden käsittelyssä tulisi painottaa nykyistä enemmän virkistyskäyttöä, ekologista näkökulmaa ja vesiensuojelua.

Työryhmä esittää myös, että Metsähallitus toimisi aktiivisesti matkailukeskusten kehittämiseksi.

Toimintaperiaatteita tulisi eritellä alueen itä- ja länsiosaa varten.

Alueen itäosassa ei työryhmän mielestä ole tarpeen lisätä suojelun määrää. Jatkossa tulisi kehittää suojelun ja virkistykseen laatua sekä maankäytöllistä joustavuutta.

Alueen länsiosassa luonnonsuojelun ja virkistykseen painotusta tulisi lisätä METSO -ohjelmassa esitettyjen periaatteiden mukaan. Toimenpiteitä tulee erityisesti kohdentaa nykyisten luonnonsuojelualueiden reunavyöhykkeisiin. Luonnonsuojelun ja virkistykseen painotuksen lisääminen ei kuitenkaan saa vaarantaa hakkuutavoitteita.

Työryhmä esittää pyynnön, että Metsähallitus selvittäisi vielä kertaalleen mahdollisuudet parantaa luonnonsuojelun tilaa alueen länsiosassa.

Vakuudeksi

Ismo Karhu
puheenjohtaja

Jouni Pykäläinen
sihteeri

Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiirin eriävä mielipide yhteistyöryhmän
12.1.2007 päivätyyn kannanottoon

Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelman painotukset ja niiden perustelut:

Luonnonsuojelupiirin mielestä seuraavassa Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelmassa on tarpeen erityisesti parantaa alueen metsätalouden ekologista kestävyyttä. Se on haluttua kehitystä eteenpäin vievä suunta. Monet valtion maiden käyttöön liittyvät odotukset, tavoitteet ja velvoitteet tulevat huomioon otetuiksi ja edistetyiksi vain, jos hakkuutavoitetta alennetaan nykyisestä tai pidetään korkeintaan nykytasolla.

Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelmaa ei voida laatia ja toteuttaa missään tyhjiössä, jossa ulkopuolinen maailma ei vaikuta sisältöön eikä toimintaan Pohjanmaan valtion mailla. Metsäluonnon monimuotoisuutta on korjattava ja heikentyvä kehitys vähintään pysäytettävä. Vesiensuojelun uudet vaatimukset edellyttävät hyvää vesien tilaa jne. myös Pohjanmaan valtion mailla. Kaikki ympäristön tilan parantamiseen liittyvät (kansainväliset) tavoitteet ja toimenpiteet koskevat myös samaa ajanjaksoa kuin Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelma.

Pohjanmaalla tuskin on myöskään mahdollista kovin erisuuntainen kehitys kuin muualla valtion mailla. Siihen liittyen myöskään ns. isäntälinja ja Metsähallituksen ympäristöperiaatteiden heittäminen romukoppaan eivät ole mahdollisia. Metsähallitus on myös tähän asti voimakkaasti korostanut oman ympäristöoppaansa edistyksellisyyttä ja hyvyttä ja halunnut omin periaattein erottua yksityismailla noudatettavasta metsätaloudesta. Imagon rajuun heikennykseen ei ole varaa eikä oikeasti tarvettakaan.

Yhteiskuntakin lähtee siitä, että valtion mailla metsätalouden harjoittaminen eroaa yksityismailla harjoitettavasta metsätaloudesta. On tosiasia, että valtion maille jää luonnon- ja ympäristönsuojeluvastuuta selvästi enemmän kuin yksityismailla. Valtion maat ovat kansallisuusomaisuutta eikä niiden käytössä voida painottaa taloudellista hyödyntämistä muiden tavoitteiden kustannuksella. Väljyyttä on oltava, jotta uusia tarpeita voidaan ottaa huomioon.

Ekologisen kestävyuden parantaminen tukee parhaiten moninaisia tavoitteita, joita valtion maihin kohdistuu. Iso osuutensa metsätaloudella on edelleen järjestöjenkin vaihtoehdossa. Taulukon mukaan kestävä hakkuumäärä asettuu nykytilan ja Tapion ohjeiden huomioon ottavan nykytilan väliin. Kun otetaan huomioon ikärakenteen muutokset, niin hakkuiden piirissä oleva pinta-ala voi pienentyä ilman merkittäviä metsätalouden volyyminmuutoksia. Järjestöjen esittämä lisäsuojelu Pohjanmaan valtion mailla sijoittuu sitä paitsi pääosin kitu- ja joutomaille, joiden metsätaloudellinen merkitys on vähäinen, mutta joiden luonnon- ja ympäristönsuojelu- ja virkistyskäyttömerkitys on korkea.

Kuten taulukosta käy ilmi, järjestöjen vaihtoehdossa Metsähallituksen tuottamia työpaikkoja kuvaava lukukaan ei ole olennaisesti pienempi kuin talousvaihtoehdossa. Todennäköisesti ekologista kestävyyttä painottavan vaihtoehdon työllistävä vaikutus tulee olemaan huomattavasti suurempi kuin tehometsätalouden vaihtoehdon, kun otetaan huomioon muutkin kuin hakkuutyöpaikat. Kyseistä ominaisuutta ilmaiseva luku on puutteellisesti koottu, mikä vääristää vaihtoehtojen työllisyysvaikutuksia. Todennäköisesti valtion maista koituva työpaikkahyöty kehittyy parhaiten, kun metsätaloutta sopeutetaan metsien monikäyttöön.

Metsätalous-vaihtoehto on kaikilla tunnusluvuilla mitaten huonoin selvitetystä vaihtoehdoista. Ns. isäntälinjan toteuttaminen valtion metsissä on mahdoton toteuttaa eikä sen mukainen vaihtoehto ole ollut myöskään yhteistyöryhmän työssä millään tavoin esillä, ei edes unelmaosastossa. Hakkuiden korostuminen loppuvaiheessa kertoo eniten yhteistyöryhmän koostumuksesta, jossa metsätalouden intressi painottuu ja estää uuden oppimisen. Kyse on vahvasta muutosvastarinnasta. Kaikki muut tavoitteet jäivät käytännössä käsittelemättä ja huomioon ottamatta. Monen istuntokerran työ meni hukkaan. Loppuhuipennus oli surkea näytelmä, joka sai aikaan lattean lopputuloksen.

Yhteiskunnan kokonaisedun kannalta selvästi paras linja Pohjanmaan valtion mailla on ekovaihtoehto. Vesien suojelua on edistettävä koko Pohjanmaan alueella, mutta erityiset monimuotoisuutta parantavat toimet tulee kohdistaa maakunnan länsiosiin. Valtion maat ovat avainasemassa korjattaessa metsien suojelun puutteita sillä alueella. Luonnonsuojelupiiri pitää Pohjanmaan valtion maiden osalta innovatiivisina ratkaisuin vesistöihin rajoittuvien metsien käsittelemättömän suojavyöhykkeen selkeää leventämistä sekä ympäristöarvometsien perustamista alueen länsiosiin. Metsien puuraaka-aineen hyödyntäminen on mitoitettava siten, että mainitut ja vastaavat yhteiskunnan edellyttämät ekologisuuden ja virksityskäytön parannukset on mahdollista toteuttaa.

Maankäyttöpäätökset

Uudet erikoismetsät

Perustettavat suojelumetsät	Kunta	Ha
Iso Joutensuo	Utajärvi	286
Särkioja	Ii	91
Perustettavat ympäristöarvometsät	Kunta	Ha
Liperinsuo	Puolanka, Utajärvi	1 589
Itämäki	Pyhäntä	934

Metsähallituksen ja luontojärjestöjen Pohjois-Suomen metsien suojelua koskevien neuvottelujen tuloksena suojeltavien kohteiden toteuttamistapa.

MMM:n työryhmän esitys 5.2.2007

	Kokonaisala, ha	Metsämaa, ha
Kokonaan uuden lakisääteisen suojelu/erämaa-alueen perustaminen. <i>Ahvenvaara, Kuusamo</i>	1 008	479
Liittäminen olemassa olevaan lakisääteiseen suojelu/erämaa-alueeseen.	194	190
Liittäminen osaksi vielä toteuttamatonta, lakisääteisesti suojeltavaa suojeluohjelmakohdetta	2 689	1 017
Metsähallituksen suojelumetsän perustaminen <i>15–20 suojelumetsää, jotka voivat koostua useista erillisistä alueista</i>	3 486	1 713
Metsätalouksen ulkopuolelle Metsähallituksen liiketoiminnan maankäyttöluokituksessa	3 587	2 616
Yhteensä	10 964	6 015

METSO-ohjelman luonnonsuojelubiologiset kriteerit täyttävät kohteet talousmetsissä.

Suojelualueisiin liitetään 63 ha

Talousmetsien luonto- ja muut erityiskohteet	Ha
Suojelu	580
Ennallistaminen	10
Monimuotoisuuden lisäysalue	123 (josta 89 ha sisältyy Liperinsuon ympäristöarvometsään)

Hakkuulaskelman kuvaus ja metsien rakenteen kehitys

Hakkuulaskelman kuvaus

Metsien kehitysennusteet laaditaan Metsäntutkimuslaitoksessa kehitetyllä MELA-laskentajärjestelmällä, joka on tarkoitettu suuralueiden pitkän ajan hakkuumahdollisuuksien selvittämiseen. Hakkuutietojen lisäksi järjestelmästä saadaan metsien rakenteen kehittymistä koskevaa tietoa.

MELA:ssa metsien kehittymistä kuvataan luonnonprosesseina ja metsänkäsittelytoimenpiteinä, jotka on mallitettu. Kullekin metsämaan kuviolle tuotetaan vaihtoehtoisia sallittuja käsittelypolkuja useiksi vuosikymmeniksi eteenpäin. Ekologiset ja muut metsien käyttöä ohjaavat tekijät otetaan laskelmissa huomioon mm. jakamalla metsät luonteensa mukaan käsittelyluokkiin. Järjestelmälle syötetään ohjeet siitä, miten kuhunkin kuvion käsittelypoluista valitaan se, joka yhdessä muille kuviolle valittujen polkujen kanssa parhaiten toteuttaa asetetut tavoitteet. Optimoinnissa laskelmalle asetetaan kestävyuden eri ulottuvuuksien toteutumista turvaavia rajoitteita.

Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelman vaihtoehtotarkastelun laskelmissa luotiin erot laskelmien välille siirtämällä metsiä käsittelyluokasta toiseen. Laskelmavaihtoehdosta riippui, mitä metsiä mihinkin luokkaan siirrettiin ja millä perustein.

Valitun strategian mukaisen laskelman kuvaus

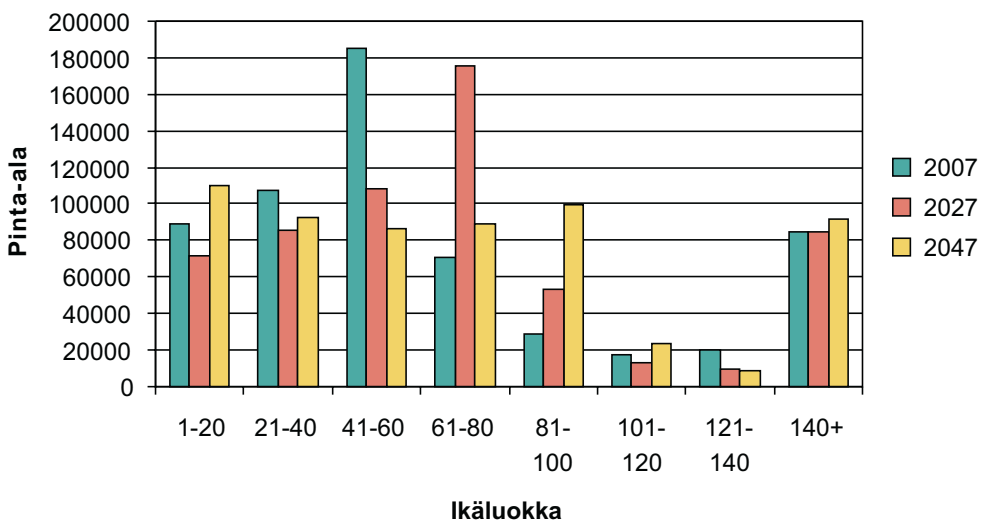
Laskelman metsien käsittelyt perustuivat Metsähallituksen metsänhoidon ohjeisiin ja Metsätalouden ympäristöoppaan suosituksiin. Metsien uudistamis- ja harvennuskriteerit olivat uusien Tapion metsänhoitosuosittelujen mukaisia.

Laskelma laadittiin kaudelle 2007–2047

Laskelmassa maksimoitiin nettotulojen nykyarvoa 4 prosentin diskonttokorkokannalla. Laskelmassa käytettiin seuraavia rajoitteita:

- hakkuukertymä nousee tai pysyy samana
- nettotulot nousevat tai pysyvät samana
- talousmetsien tuottoarvon (4 %) on oltava laskelman lopussa suurempi kuin alussa
- metsien rakenteen tulee säilyä vähintään ekologisille osa-alueille asetettujen tavoitteiden mukaisena (vanhojen metsien osuus ja lehtipuuvaltaisten metsien määrä)

Metsien ikärakenteen kehitys

MELA-laskelman ennusteen mukaan iältään 61–80-vuotiaiden metsien määrä kasvaa voimakkaasti seuraavan kahdenkymmenen vuoden aikana. Taimikoiden osuus kasvaa nykyisestä, mutta nykyistä metsämaisemaa hallitsevien nuorten kasvatusmetsien osuus vähenee. Vanhojen, yli 140-vuotiaiden metsien osuus säilyy nykyisellään.

Lausunnonantajat

BirdLife Suomi ry
Geologian tutkimuskeskus
Greenpeace
Haapaveden kaupunki
Kalajoen kaupunki
Keski-Pohjanmaan liitto
Kuusamon kaupunki
Lestijärven kunta
Luonto-Liiton Pohjois-Suomen piiri
Luonto-Liitto
Metsäalan Kuljetusyrittäjät ry
Metsäkeskus Kainuu
Metsäkeskus Pohjois-Pohjanmaa
Metsäntutkimuslaitos
Oulun Energia
Oulun kaupunki
Oulun Sotilasläänin Esikunta
Oulun yliopisto
Paliskuntain yhdistys
Pohjoisen Maanpuolustusalueen Esikunta
Pohjois-Pohjanmaan liitto
Pohjois-Pohjanmaan lintutieteellinen yhdistys ry
Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri ry
Pohjois-Pohjanmaan ympäristökeskus
Pudasjärven kaupunki
Pudasjärven merkkipiiri
Puolangan kunta
Pyhännän kunta
Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos
Suomen Luonnonsuojeluliitto
Tiehallinto, Oulun tiepiiri
Toholammin kunta
Tolonen Jorma, neuvottelukunnan jäsen

Aikaisemmin ilmestyneet Metsähallituksen metsätalouden julkaisut

- Nro 1 Rissanen Kalervo 1996. Vesiensuojelu kunnostusojituksen ja maanmuokkauk-
stöiden yhteydessä 1995 – Länsi-Suomen ja Kainuun alueissa tehdyn selvityksen
loppuraportti. 26 s.
- Nro 2 Hokajärvi Taisto 1996. Sallan metsävaurioiden tervehdyttämislannoituskoe. 27 s.
- Nro 3 Hallman Erkki, Hokkanen Marja, Juntunen Heikki, Korhonen Kirsi-Marja,
Raivio Suvi, Savela Outi, Siitonen Paula, Tolonen Arto & Vainio Matti 1996.
Alue-ekologinen suunnittelu. 59 s.
- Nro 4 Keto-Tokoi Petri, Korhonen Ilkka, Paavonen Ahti, Seppänen Jussi & Vesterinen
Pekka 1996. Kurun alue-ekologinen suunnitelma. 49 s.
- Nro 5 Kukko Timo 1996. Luonnonvarojen seuranta kestävän metsätalouden kuvaajana.
187 s.
- Nro 6 Loikkanen Teppo 1997. Kainuun metsäkysely 1996. 46 s.
- Nro 7 Karvonen Lauri, Huusko Mauri, Itkonen Pertti & Prokkola Antti 1997.
Aalistunturin alue-ekologinen suunnitelma. Suunnittelun periaatteet Metsähalli-
tuksen Länsi-Lapin alueella. 95 s.
- Nro 8 Hiltunen Veikko, Kytövuori Tapio, Siira Jorma, Jorri Eeva-Liisa, Leskinen
Aarne, Leskinen Jarmo, Meriruoko Ari, Santala Eija, Tolonen Arto & Tolonen
Jyrki 1997. Kainuun alueen luonnonvarasuunnitelma. 76 s. + karttaliite.
- Nro 9 Korkalo Markku, Pouta Tapio, Valle Paulus, Kokkonen Pekka, Korpivuoma
Jukka, Itkonen Pertti & Ollila Tuomo 1997. Peurakairan alue-ekologinen suunni-
telma. 91 s.
- Nro 10 Hokajärvi Taisto (toim.) 1997. Metsänhoito-ohjeet. 58 s.
- Nro 11 Pykäläinen Jouni 1997. Päätösanalyysimenetelmä Metsähallituksen alueelliseen
luonnonvarasuunnitteluun. 33 s.
- Nro 12 Heinonen Petri, Hallila Heikki, Koivurinne Jorma, Oikarinen Aimo, Saarikoski
Pekka, Salmi Oiva, Soinne Hanna & Tanninen Timo 1997. Länsi-Suomen alueen
luonnonvarasuunnitelma. 111 s. + kartta.
- Nro 13 Rissanen Kalervo, Hirvonen Reijo, Mahosenaho Juhani & Ollila Heikki 1997.
Pyhännän alue-ekologinen suunnitelma. 71 s.
- Nro 14 Hokajärvi Taisto (toim.) 1998. Erikoispuulajien kasvatusta. 25 s.
- Nro 15 Koponen Matti, Sapattinen Auvo, Toivanen Alpo & Timonen Kalervo 1998. Ylä-
Keyrityn alue-ekologinen suunnitelma. 64 s.

- Nro 16 Kinnunen Ossi, Kokkonen Sakari, Kokkoniemi Tuomo, Korpivuoma Jukka, Murtoniemi Sakari, Sandström Olli & Soinne Hanna 1998. Itä-Lapin luonnonvarasuunnitelma. 161 s. + liitekartta.
- Nro 17 Heinonen Petri 1998. Metsähallituksen alueellinen luonnonvarasuunnittelu. Prosessikuvaus. 42 s.
- Nro 18 Pitkänen Eija, Eisto Kaija, Toivanen Alpo, Kammonen Arto & Mustonen Seppo 1998. Valtimon alue-ekologinen suunnitelma. 66 s.
- Nro 19 Näpänkangas Jouni, Meriruoko Ari, Tolonen Arto, Vainio Matti, Jäntti Risto, Juntunen Heikki & Herttuainen Erkki 1998. Vuokin alue-ekologinen suunnitelma. 78 s.
- Nro 20 Helle Pekka, Lindén Harto, Aarnio Martti & Timonen Kalervo 1999. Metso ja Metsien käsittely. Tietoa käytännön metsätaloudelle. Riista- ja kalatalouden tutkimuslaitos ja Metsähallitus. 25 s.
- Nro 21 Luhta Vesa 1999. Inarin havumetsävyöhyke, luonnonolot ja käyttö. 121 s.
- Nro 22 Sandström Olli, Vaara Ilkka, Kamula Pasi, Karvonen Lauri, Keränen Matti, Kokkonen Sakari, Murtoniemi Sakari, Partanen Tapani, Salmi Juha, Tormilainen Mikko & Vaara Marja 1999. Länsi-Lapin luonnonvarasuunnitelma, 220 s. + 2 liitekarttaa.
- Nro 23 Rissanen Kalervo 1999. Luonnonhoidon seuranta Metsähallituksessa 1994–1998. 43 s.
- Nro 24 Hokajärvi Taisto & Rissanen Kalervo 1999. Varttuneiden taimikoiden tila 1996 ja 1998. 30 s.
- Nro 25 Soikkeli Paavo 1999. Metsurityön ja metsäpalkkauksen kehittäminen. 40 s.
- Nro 26 Parikka Matti, Karila Hannu, Railo Airi, Pieniniemi Seija, Salmi Juha, Hytönen Mika, Joensuu Olavi & Rajasärkkä Ari 1999. Pohjanmaan luonnonvarasuunnitelma. 123 s. + liitekartta.
- Nro 27 Eskelinen Terhi 2000. Männyn luontainen uudistaminen Länsi-Lapissa. 55 s.
- Nro 28 Högnäs Tore 2000. Kohti kumppanuutta metsäalan konetyö- ja kuljetusurakoinnissa. Vaihdamakustannusteoriaan perustuva tarkastelu. 143 s.
- Nro 29 Pitkänen Eija, Eisto Kaija, Toivanen Alpo, Kammonen Arto & Mustonen Seppo 2000. Landscape Ecological Plan for State-owned Forests in Valtimo. 50 p. and 3 maps.
- Nro 30 Stolt Elina (toim.) 2000. Ympäristö ja tutkimus Ylä-Lapissa 1990-luvulla. 182 s.
- Nro 31 Siitonen Paula, Tanskanen Antti & Lehtinen Antti 2000. Metsien monimuotoisuuden arviointi. Osa 3. Pisteytys- ja optimointijärjestelmä MoniWin ja MoniOpti. Metsähallitus. 123 s.
- Nro 32 Siitonen Paula, Tanskanen Antti & Lehtinen Antti 2000. Lahopuun määrä ja laatu Ilomantsin Koitajoella. 44 s.

- Nro 33 Laitinen Juha, Kemppi Eero, Pitkänen Eija, Herranen Riitta, Ikonen Matti, Lipponen Helga, Pirinen Tapani, Salmi Juha, Sundman Rainer, Tikkanen Veijo, Tuhkalainen Kyösti, Turunen Satu & Väisänen Jarmo 2000. Itä-Suomen luonnonvarasuunnitelma 91 s + liitekartta.
- Nro 34 Hannelius Simo 2000. Metsähallituksen metsätilakaupat 1998. Myyjän muotokuva, kauppahintojen ja tilan hankinnan kannattavuuden arviointia. 57 s.
- Nro 35 Heikkuri Pertti, Stolt Elina & Seipäjärvi Mauri 2000. Ivalon alue-ekologinen suunnitelma. 53 s + 13 liitekarttaa.
- Nro 36 Karvonen Lauri 2000. Guidelines for Landscape Ecological Planning. 47 s.
- Nro 37 Högnäs Tore 2000. Towards Supplier Partnerships in Timber Harvesting and Transportation. 45 p.
- Nro 38 Sandström Olli, Vaara Ilkka, Heikkuri Pertti, Jokinen Mikko, Kokkonen Tuomo, Liimatainen Jari, Loikkanen Teppo, Mela Matti, Osmonen Olli, Salmi Juha, Seppänen Markku, Siekkinen Ari, Sihvo Juha, Tolonen Jyrki, Tuohisaari Olavi, Tynys Tapio, Vaara Marja & Veijola Pertti 2000. Ylä-Lapin luonnonvarasuunnitelma. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 38. 246 s. + 2 liitekarttaa.
- Nro 39 Tore Högnäs 2001. A Comparison of Timber Haulage in Great Britain and Finland. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 39. 31 p.
- Nro 40 Karvonen Lauri, Eisto Kaija, Korhonen Kirsi-Marja & Minkkinen Ismo 2001. Alue-ekologinen suunnittelu Metsähallituksessa. Yhteenvetoraportti vuosilta 1996–2000. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 40. 128 s.
- Nro 41 Wallenius Pauli 2001. Osallistava strateginen suunnittelu julkisten luonnonvarojen hoidossa. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 41. 346 s.
- Nro 42 Niemelä Juhani 2002. Männyn luontainen uudistaminen Savukoskella. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 42. 41 s.
- Nro 43 Erkkilä Jorma & Kurkela Marjo 2002. Metsähallituksen metsätalouden talous- ja työllisyysvaikutukset Ylä-Lapissa. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 43. 33 s.
- Nro 44 Joensuu Jussi & Rissanen Kalervo 2002. Vanhojen uudisojitusten aiheuttamat vesistövaikutukset. Selvitys Metsähallituksen vuosina 1979–1980 ja 1989–1990 toteuttamista uudisojituksista. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 44. 76 s.
- Nro 45 Mattila Saija, Hallman Erkki, Hokajärvi Taisto, Leinonen Kari & Puttonen Pasi 2002. Koneellisten ensiharvennusten metsänhoidollinen tila. Kesän 2000 maastoinventoinnin tulokset. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 45. 58 s.
- Nro 46 Pitkänen Eija 2003. Hanketason osallistava suunnittelu Metsähallituksessa. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 46. 51 s.

- Nro 47 Asunta Anju, Hiltunen Veikko & Väisänen Merja 2004. Metsähallituksen luonnonvarasuunnittelu. Suunnitteluohje. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 47. 72 s.
- Nro 48 Hannelius Simo, Koskinen Pasi & Lahtinen Lasse 2004. Metsähallituksen metsätilakaupat vuonna 2000. Metsäomaisuus kiinteistöarvioinnin kohteena. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 48. 66 s.
- Nro 49 Etula Henna 2004. Metsien virkistysarvon määrittäminen Metsähallituksen luonnonvarasuunnittelussa. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 49. 58 s.
- Nro 50 Hiltunen Veikko, Väisänen Merja 2004. Kainuun alueen luonnonvarasuunnitelma. Kausi 2002 - 2011. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 50. 81 s.
- Nro 51 Suikka Tuomas 2004. Metsätyön kehittämisen vaikutukset metsureiden työhön ja työssä viihtymiseen. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 51. 66 s.
- Nro 52 Korhonen Tarja, Leskinen Margit, Räisänen Heli, Väisänen Merja 2004. Kainuun metsäkysely 2003. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 52. 47 s.
- Nro 53 Huuskonen Saija, Hynynen Jari ja Ojansuu Risto 2004. Ensiharvennuksen toteutuksen vaikutus metsikön tuotokseen ja tuottoon. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 53. 58 s.
- Nro 54 Heinonen Petri, Kuokkanen Panu 2005. Talousmetsien luonnonhoitoprojekti - Loppuraportti. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 54. 53 s.
- Nro 55 Karvonen Lauri 2005. Alue-ekologisen tarkastelun perusteet. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 55. 68 s.
- Nro 56 Rantanen Tiia (toim.) 2006. Länsi-Suomen alueen luonnonvarasuunnitelma. Kausi 2004-2013. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 56. 87 s.
- Nro 57 Sihvo Juha, Gröndahl Kimmo, Stolt Elina, Tuovinen Tarja, Salmi Juha 2006. Ylä-Lapin alueen luonnonvarasuunnitelma. Kausi 2006-2010. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 57. 175 s.
- Nro 58 Hiltunen Veikko, Paalamo Päivi, Rautiainen Matti, Vaara Ilkka 2006. Itä- ja Länsi-Lapin alueen luonnonvarasuunnitelma. Kausi 2006-2015. Metsähallituksen metsätalouden julkaisuja 58. 107 s. ja 112 s.

Luonnonvara- suunnitelma

Pohjanmaan alueen luonnonvara-suunnitelma vuosille 2007–2016 on Metsähallituksen maiden, metsien ja vesien käytön ja hoidon yleissuunnitelma. Siinä on määritelty muun muassa maankäytön ratkaisut sekä toiminnan mitoitus ja suuntaaminen. Suunnitelma on pohjana toiminnan yksityiskohtaiselle suunnittelulle.

METSÄHALLITUS

ISSN 1239-1670

ISBN 978-952-446-593-9

SÄHKÖINEN ISBN 978-952-446-594-6